

Riigikohtu 1935. a. otsused

TARTUS, 1937

„ÕIGUSE“ VÄLJAANNE

Riigikohtu 1935. a. otsused

1935

TARTU, 1937

„ÕIGUSE“ VÄLJAANNE

1937. aasta

beavate 6 2991 artiklit

Riigi Trükikoda Tallinn, Niine t. 11

Ep. 3041

1937. aasta
KIRJANDUSLIK KESKUS

Riigikohtu üldkogu 1935. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Administratiiv-kohtukord.		Lõivude seadus. (VSK V köide)		Tempelmaksu seadus.	
2, 3, 10, 11, 14, 20, 22, 36, 37, 44	1	256 (1920 a. redaktsioo- nis)	3	6 p. 2 3 21 p. 5 ja 8 1	
Adm. kohtukorra muut- mise seadus. (RT 16 — 1929)		Maareformi teostamise määrused. (RT 106 — 1927)		Tempelmaksu seaduse muutmise ja täiendamise seadus. (RT 88 — 1932)	
11 ¹⁻⁵ , 14	1	115 3 121 3		—	1
Administratiiv-sissenõud- mise seadus. (RT 2 — 1932)		Maaseadusega võõrandat- ud maal elavate väike- talude rendivahekordade uuendamise seadus. (RT 51/52 — 1924)		Tempeltariif. (RT 45 — 1928)	
1 p. 1, 2, 9, 37, 38, 40	1	3, 4, 6	3	2, 11 lit. B, 12, 54	1
Balti Eraseadus.		Notariaalseadus.		Tsiviil-kohtupidamise seadus.	
530 3 543 3 549 3 551 3 625 2 771—774 3 813 2 849—851 2 927 3 1329 3 1331 3 1676 3 3004 märk. 2 3 3833 2 3954 2 4066 3	316 p. 2 2 321 p. 1—2 2		15 ¹ , 15 ⁴ 1 54 p. 2 ja 3 1 82 ² —82 ⁹ 1 161 ⁶ , 161 ⁸ 1 161 ¹⁰ —11 1 161 ¹⁴⁻¹⁶ 1 161 ¹⁹ 1 200 ⁷ 1 257 1 269 p. 5 1 270 1 365 ¹ 1 542 1 870 1 880 1 881 1 886 1 888 1 933 2 1845—1848 2		
Kogukonna-, asutuste ja erarendimaade korralda- mise seadus. (RT 16 — 1926 ja 46 — 1928)		Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kin- nistamise seadus. (RT 2 — 1927)			
2 p. 3 lit. a	3	66, 67	2		
32	3	Riigimaade põliseks tar- vitamiseks ja omanduseks andmise seadus. (RT 33 — 1930)			
		2, 7	3		
		Riigi tööstusettevõtete, ärikohtade ja viljapuu- aedade omanduseks and- mise seadus. (RT 16 — 1928)			
		3	3		

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1935. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
A. Eesti Vabariigi seadused ja määrused.		Maksustamiskorralduse seadus. (RT 1 — 1932)		Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seadus. (RT 26/27 — 1920)	
Avalikkude algkoolide seadus. (RT 46 — 1931)	32 6	13 } 150 j.j. } 17		33 } 38 } 16	
Hoolekande seadus. (RT 120/121 — 1925)	19 4	Muinasvarade kaitse- seadus. (RT 111/112 — 1925)		Riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensioni seadus. (RT 123/124 — 1924)	
		1 p.p. 5 ja 6 } 7 } 19		29 8	
Kodakondsuse seadus. (RT 136 — 1922)	19 p. 1 15	Mäeseadus. (RT 30 — 1927)		Tempelmaksu tariif. (RT 45 — 1928)	
		54 } 58 } 13		30 10	
Maanteede seadus. (RT 48 — 1928, 48 — 1930, 69 — 1934)	7 } 16 } 11	Perekonnaseisu seadus. (RT 191/192 — 1925)		Vabatahtliku tuletõrje ühingute tuletõrje komandode liikmete pensioni ja toetusraha sead. (RT 197/198 — 1925)	
	49 } 11	47 15		1 8	
Maanteede ja sildade projekt. ehitamise ja korras- hoiu määr. (RT 31 — 1930)	353 } 361 } 11	Piirivalve ohvitseride, sv. ametnikkude ja üleaja- teenijate atesteerimise seadlus. (RT 8 — 1928)		Valla ja maakonna oma- valitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seadus. (RT 18/19 — 1920)	
		1 20		62 5	
Maksukaristuse seadustik. (RT 88 — 1934)	17 } 92 } 93 } 94 } 12	Piirivalve Valitsuse üle- ajateenijate korteriga va- rustamise seadus. (RT 70 — 1928)		Veeühisuste seadus. (RT 195/196 — 1925)	
	215 } 216 } 12	1 20		13 } 30 } 7	
		Pärandusemaksu seadus. (RT 67/68 — 1920)		Üleajateenijate teenistus- seadlus. (RT 19 — 1928)	
		30 } 31 } 9		17 20	

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
B. Vene Seaduste Kogu.		V köide.		VI köide.	
II köide.		Otsemaksude seadus.		Piirivalve korpuse korral.	
Linnaseadus.		447 } 455 } 18 458 }		1 } 95, 98 } 20	
108 p. 9 } 109 } 14		V köide.		XI köide 2. jagu.	
		Lõivuseadus.		Kaubandusliku kohtupidamise seadus.	
		256 9		41 18	

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1935. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Balti Eraseadus.		1408 } 1409 } 28 1460 } 33 1799—2097 } 28 1876 } 1877 } 35 1882 } 25, 35 1884 } 35 2031 } 33 2047 } 2063 } 27		Kooperatiivühisuste ja nende liitude seadus.	
9 32 132 } 173 } 22 199 } 200 } 32 1623 } 1632—1636 } 33 3321 } 3405 } 34 3421 } 3473 } 30 3522 } 3523 } 33 3543 } 34 3618 } 22 3965 } 33 3968 } 35		3. juuli 1916 a. seadus.		1 } 13 } 29 15 } 16 }	
Tsiviil-kohtupidamise seadus.		3 p.p. 1 ja 7 } 6 p. 1 } 32 10 }		Veksliseadus.	
452 28 589 22 633 33 711 28 1156 25 1161 35 1176 25 1239 28 1347 22		Vene Eraõigus. (Vene Seaduste Kogu X k. 1 j.)		3 31 14 21, 30, 31 15 } 16 } 31 17 } 26 23 30, 31 24 31 27 21 33 } 47 } 26	
		1060—1066 ¹⁴ } 1241 } 28 1529 } 24		Tempelmaksuseadus.	
		Tööstusliku Tööseadus.		6 } 19 p. 5 } 21 p. 2 } 29 tariif nr. 16 } p.p. A, B, } C, D }	
		55 ¹ 34		Kinnistusmaksuseadus.	
				235 } 236 } 27	

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1935. a. otsustes käsiteldud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Kriminaal-seadustik.		Kriminaalkohtupidamise seadus.		Maksukaristuste seadustik.	
1	50, 48	1	38, 41	83	50
3	38	17 l. 1 p. 2	41	83 l. 1	44
11	41, 36, 46,	27	42	Nuhtlusseadus.	
	50	61—63, 69	41	1044 ¹	42
11 l. 1, 2, 3	50, 44, 46	73	38	1359	37
24, 25, 26	40	168	38, 41	Rahukohtu nuhtlusseadus.	
48	46	333	43	21	46
49	46	486	41	143	47
49, l. 3	48	611	36	Tolliseadus.	
51	46	614	43	426 p. 4	50
53	50	806	39, 49	Tööstusliku töö seadus.	
53 p. 1	44	842	39, 49	(ET 112—1921, RT Lisa 26—1928)	
69 p. 1, 2, 3	38, 41, 46	846	45	98	37
122	39	11	36	267	37
141 l. 2 p. 2	41	Kriminaalkohtup. seadus- tiku maksmapanemise seadus.		Tööstuslikkude käitiste tööliskonna asutiste sea- dus.	
271	40	13	36	59	37
292 l. 1	42	14	42	Uus nuhtlusseadus.	
316 ¹	48	Linnaseadus.		533	42
347	37	63 p. 7		Välismaksuvahendite lii- kumise seadus.	
391 l. 2	47	märk. 2	39	1	48
495	45	108 p. 7	39		
499 l. 1 p. 2	45	10	39		
500	42				
503	45				
516 p. 1	46				
Kriminaalseadustiku maksmapanemise seadus.					
107	38				

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

12., 14., 16., ja 19. jaanuaril 1935. a.

*Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimused kohtupraktises ilmsiks tulnud lahku-
minekute kohta kohtute asjaajamises.*

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandjad riigikohtunikud
A. Palvadre, T. Grünthal ja R. Gabrel, riigikohtu
prokurör R. Rägo.

Riigikohtu esimees tegi 8. jaan. 1935. a. KS § 117 põhjal Riigikohtu üldkogule ettepaneku anda üldiseks juhtnööriks seletust reas küsimustes, milledes, nagu see möödunud aastal toimetatud kohtute asjaajamise ülevaatamisel ja kohtutest saadud andmetest on selgunud, kohtutes lahkuminev praktika valitseb.

Riigikohtu üldkogu arutas esitatud küsimusi oma korraldavatel koosolekutel 12., 14., 16. ja 19. jaanuaril 1935 ja kuulanud prokuröri arvamuse, avaldab nende kohta, nii nagu nad järgnevalt on esitatud, oma seisukohti järgmiselt:

Küsimus 1. Kas administratiivkaebuste asjus nõuab administratiivasutis, kellele kaebus kohtule edasisaatmiseks on esitatud, ise kohtulõivu sisse enne kaebuse kohtule edasisaatmist või saadab administratiivasutis kaebuse kohtule edasi kohtulõivu sisse nõudmata ja see nõutakse sisse kaebajatelt kohtu poolt?

AKK muutmiseni (RT 16 — 1929) otsustas AKK § 44 ja TKS §§ 266, 269, 270, 755 ja 756 kohaselt administratiivkaebuste tagasisaatmise ja neile käigu mitteandmise üle kohus, kellele kaebus esitatud. Muudetud AKK § 11¹ järgi esitatakse kaebused, välja arvatud § 11⁵ märgitud erandid, administratiivasutiste kaudu ning AKK §§ 11² ja 11³ põhjal on administratiivasutised kohustatud otsustama ka kaebuste tagasisaatmise ja neile käigu mitteandmise üle. Administratiivasutiste sellekohaste määruste peale võib § 11⁵ põhjal erakaebe korras kaevata kohtule. AKK §§ 11², 11³, 11⁵ ja 14 üldmõtte on see, et administratiivasutis, kellele kaebus esitatud, peatab ja saadab tagasi kõik kaebused, mis on esitatud puudustega, mis takistavad kaebusele käigu andmist ja selle määramist arutamisele avalikul kohtuis-

tungil. Sellepärast, kuigi AKK § 11³ ei ole otseselt ette nähtud kaebusele käigu mitteandmise põhjusena juhust, kui kaebusele ei ole ligi lisatud kohtulõivu, tuleb kaebusele kohtulõivu ligi lisamata jätmise korral administratiiv-asutisel talitada TKS § 269 p. 5 ja § 756 p. 2 põhjal samasuguselt kui AKK § 11³ p. 1 ettenähtud juhul. Kui kaebuse esitamisel ei ole ligi lisatud kohtulõivu, siis administratiivasutis ei anna niisugusele kaebusele käiku ja kohtulõivu määratud tähtjaks tasumata jätmise korral saadab kaebuse kaebajale tagasi. Üksnes juhul, kui kaebaja palub asjaajamiseks vaesusõigust, saadab administratiivasutis kaebuse kohtule edasi kohtulõivu sisse nõudmata. AKK § 11² ja 11³ nõuete mittetäitmise puhul administratiiv-asutiste poolt kaebuste edasisaatmisel kohtule saadab kohus kaebuse administratiiv-asutisele tagasi talitamiseks § 11² või 11³ kohaselt.

Küsimus 2. Kas ühise administratiivkaebuse puhul mitme isiku poolt tuleb kohtulõivu ja revisjonimaksu nõuda ühekordselt või igalt kaebajalt eraldi?

AKK §§ 2, 3, 10, 11 jt. kohaselt tuleb adm.-kaebus esitada üldreeglina iga isiku poolt, kes arvab oma õiguslikud või varanduslikud huvid administratiivasjus seadusvastaselt puudutatud olevat, omaette eraldi. Erandina sellest võib AKK § 44 ja TKS §§ 15¹ ja 15⁴ kohaselt ühise kaebusega administratiivasjus esineda üksnes juhul, kui kaebuse aineks on ühise ja lahutamata huvi kaitsemine ja kui selle ühise huvi kaitse võib toimuda ka ühe isiku kaebusel tehtava kohtuotsusega, näiteks: pärijate kaebus linnavolikogu otsuse peale neile ühiselt kuuluva kinnisvara pealt kinnisvaramaksu määramise asjus. Niisugusel korral tuleb AKK §§ 36 ja 37 kohaselt nõuda ühise kaebuse puhul ka ühekordselt kohtulõivu ja revisjonimaksu. Juhtudel, kui iga kaebaja taotleb kaebusega oma erihuvi rahuldamist ja kaebus tingib iga kaebaja kohta ka eraldi otsustamist või korraldamist, tuleb nõuda eraldi kaebuse esitamist ühes eraldi maksudega igalt kaebajalt, kuigi teatavatel juhtudel asjatoimetuse hõlbustamiseks neid kaebusi võib ühendada ühte toimetusse, näiteks mitme isiku kaebused, kes on maasaajatena eraldi kandideerinud kruntidele, viimastele maasaajate määramisel vallavolikogude ja maavalitsuste poolt ja kus igaüks taotleb enesele krundi määramist oma isikkude õiguste põhjal.

Küsimus 3. Kas administratiivasjus kohus võib lahendada mõningaid küsimusi korraldavatel kohtuistungitel?

AKK § 17 põhjal toimub avalikkudel kohtuistungitel asjade arutamine, mis on kohtu poolt § 14 põhjal arutamisele määratud. § 14 põhjal tuleb määrata avalikule kohtuistungile üksnes kaebused: 1) mille esitamisel ei ole osutunud puudusi, mis näidatud §§ 11² ja 11³, s. o. puudusi, mis tingivad kaebuse tagasisaatmise administratiiv-asutisele, ja 2) mille üle tuleb otsustada sisuliselt AKK § 22 põhjal.

Kaebuste tagasisaatmine administratiivasutisele §§ 11² ja 11³ nõudmiste mittetäitmisel TKS §§ 755 ja 756 kohaselt, asja arutamisele määramine § 14 põhjal ja üldse asja toimetamisel kerkivate küsimuste lahendamine, mille üle otsustamine ei toimu § 22 alustel, toimub kohtu poolt korraldavatel kohtuistungitel asjaosaliste väljakutsumiseta.

Küsimus 4. Kas rahukohtunikud on õigustatud toimetama TKS §§ 82²—82⁹ korras tõendite kindlustamisi administratiiv-asutiste võimkonda kuuluvais asjus

Kaebuste puhul administratiivasutiste otsuste ja korralduste peale on kohtul AKK § 20 põhjal õigus asjasse puutuvaid tõendeid üldisel alusel läbi katsuda, tunnistajaid üle kuulata jne. Tõendite läbikatsumine ja tunnistajate ülekuulamine toimub AKK § 44 põhjal üldiselt TKS eeskirjade järgi. Sellest järgneb, et isikud, kes on huvitatud tõendite kindlustamisest, mis neile tähtsad kavatsetava nõude ja võimaliku kaebuse esitamisel, võivad nõuda TKS §§ 82²—82⁹ põhjal ja korras ka tõendite kindlustamist.

Küsimus 5. Kas kohtukäija, kes väljaspool oma asukoha kohtu jaoskonda mõnda tsiviilprotsessi soovib vaesusõigusega ajada, on õigustatud paluma oma asukoha kohtunikku, et see, kui ta paluja varanduslikku kehvust isiklikult ei tunne, temale sellekohase tunnistuse annaks tema, paluja, poolt ülesantavate tunnistajate tunnistuste põhjal, keda kohus seks üle kuulama peaks?

TKS § 881 järgi, mille põhjal kohtukäija asukoha kohtunik võib kohtukäijale anda tunnistuse varandusliku kehvuse kohta asjaajamiseks, on asukoha kohtuniku vastav tunnistus võrdne samas paragraafis ettenähtud administratiiv-ametiasutiste poolt väljaantavate samalaadiliste tunnistustega. § 881 mõtte kohaselt ei ole kohtuniku poolt väljaantav tunnistus mõni kohtuliku menetluse korras kokkuseatud kohtulik akt, vaid see tunnistus antakse välja kohtuniku kui usaldatava ametisiku poolt, kellele võivad tema asukohas asetsevate isikute varanduslikud seisukorrad isiklikult teada olla väljaspool kohtuniku kohtulikke ülesandeid või ka mõnes kohtuprotsessis ilmnenu asjaolude tundmaõppimise põhjal. Sellepärast ei näe ka TKS ette kaebusi kohtuniku tegevuse peale nende tunnistuste väljaandmise või mitteväljaandmise puhul. Säärast tunnistust võib kohtunik välja anda, kui temale (isiklikult) tunnistuse nõutaja varanduslik seisukord teada on ja tema loeb seda varanduslikku seisukorda kehvaks. Kohtuliku menetluse korras tunnistajaid üle kuulama neis asjus ei ole kohtunik õigustatud ja seepärast ei saa teda ka selleks kohustada, samuti kui ei saa kohustada teda ülekuulatud tunnistajate tunnistuste põhjal välja andma kehvustunnistust. Kui kohtunikule paluja varanduslik kehvus isiklikult teada ei ole, siis tuleb temal TKS § 881 ettenähtud tunnistuse väljaandmisest keelduda.

Küsimus 6. Kas sundtäite korras lahendatavais nõudeasjus on kohtuül õigus tempelmaksu võtta sundtäitele kuuluva akti ärakirja pealt, mida kohus laseb nõudjal esitada kohtutoimetuse juurde jätmiseks, ning jaataval korral, mil määral?

Sundtäitepealdise saamiseks peab nõudja kohtule esitama vastava akti algdokumendi (TKS § 161⁶). Leides nõudja palve rahuldamisväärse olevat, kirjutab kohus sundtäitepealdise esitatud aktile (TKS § 161⁸). Akt säärase sundtäitepealdisega antakse nõudjale välja ning selle järgi toimub täitmine, nii nagu hariliku kohtuotsuse puhulgi, TKS § 161¹⁰ ettenähtud eranditega.

Et seega algdokument-akt, mille alusel sundtäitmine on kohtu poolt lubatud, kuulub nõudjale väljaandmisele ning sellel aktil leiduv sundtäite pealdis on algupärane kohtuniku poolt tehtud otsus, siis on tarvilik, et kohtuniku toimetusse peab jääma akti ärakiri ühes sellele tehtud sundtäitepealdisega. See on tarvilik selleks, et asjast huvitatud isikud võiksid näha, millise akti põhjal nende vastu sundtäitmine on lubatud; samuti on selline ärakiri tarvilik kohtule enesele selleks, et hiljemini näha, millise dokumendi põhjal sundtäitmine lubatud, ja et võtta seisukohta kaebuste kohta, mis esitatakse sundtäitmise üle (TKS §§ 161¹⁴, 161¹⁵, 161¹⁶, 161¹⁸, 161¹⁹, 365¹), samuti on tarvilik sundtäitetoime esitada sundtäite aluseks olnud akti või sellele kirjutatud sundtäitepealdise tühistamise nõudeasjus (TKS § 161¹¹). Et algakti nõudja kohtult kätte saab, siis on tema kohustatud jätma selle asendamiseks kohtu toimetusse ärakirja, nii nagu see toimub üldse neil juhtudel, kus algdokument asjaosalisele välja antakse ning viimane selle asemele peab toimetusse jätma ärakirja. Et see ärakiri asendab algdokumenti kohtutoimetuses, siis Tempelmaksu tariiff nr. 1 (RT 45 — 1928) ja Tempelmaksu seaduse muutmise ja täiendamise seaduse (RT 88 — 1932) põhjal tuleb sellelt võtta tempelmaksu kui igalt kohtule antud paberilt, s. o. Tempeltariifi nr. 54 järgi 50 senti, kuid mitte rohkem kui algkirjalt, ja peale selle Tariifi nr. 2 järgi 20 senti.

Küsimus 7. Kas vaesusõigusega aetud asjus (TKS § 200⁷ ja 880 jj.) kuuluvad kohtumaksud väljamõistmisele nõudjalt nõude rahuldamata osa pealt?

Oma nõudepalves peab nõudja näitama nõudehinna, välja arvatud juhud, kus nõue oma iseloomult pole hinnatav (TKS § 54 p. 3, 257 p. 3). See on tarvilik muu seas selleks, et arvutada kohtulõivu, mis võetakse nõudehinna pealt. See lõiv, samuti nagu teisedki kohtumaksud, tasutakse nõudepalve esitamise juures (TKS § 54¹ p. 2, 269 p. 5), kuna vastasel korral nõudepalvele üldse ei anta käiku ja see tagastatakse nõudjale, kui ta pole kohtu poolt määratud 7-päevase tähtaja jooksul neid makse tasunud (TKS § 542, 270). Kohtulõiv, kui asjale antud seaduslik käik ning kohus on asja oma toimetusele võtnud, langeb riigi tuluks ega kuulu tagastamisele selle maksjale, sõltumata sellest, kas nõue rahuldatakse või lükatakse tagasi.

Need üldreeglid tunnevad teatavat erandit juhul, kui kohus on tunnustanud protsessiosalisel vaesusõigust, mil temalt kohtumakse nõudepalve esitamise juures ei nõuta (TKS § 200⁷, 880), vaid need nõutakse sisse hiljemini, nimelt protsessi kestel, kui protsessiosalise majanduslik seisukord on paranenud (TKS § 886), või jälle määratakse need kindlaks kohtuotsuse tegemisel (TKS § 888), kui asi otsustatakse isiku kasuks, kellele oli antud vaesusõigus asjaajamiseks, samuti võidakse need kulud sellelt isikult sisse nõuda ka siis, kui ta asja kohtus on kaotanud, kui jällegi tema majanduslik seisukord on paranenud sedavõrd, et ta suudab riigile oma võla ära maksta (TKS § 886), sest seaduse mõtte järgi riik ei kingi vaesusõiguse saanud isikule midagi, vaid annab talle krediiti maksude tasumiseks tema majandusliku seisukorra paranemiseni või nõude rahuldamiseni.

Et üldpõhimõtte järgi kohtulõiv ja muud maksud arvutatakse nõude esitamisel terve nõudehinna pealt ja makstakse ette riigikassale, ja ei anta neid makse tagasi ei osaliselt ega täielikult, kui nõue kas osaliselt või täiesti tagasi lükatakse, siis pole alust juhul, kui vaesusõiguse põhjal antud asjas nõue rahuldatakse ainult osaliselt, kohtumakse võtta ainult selle rahuldatud nõudeosa pealt ning tagasilükatud nõudeosa pealt neid makse jätta võtmata. See oleks erand üldreeglist, mida maksuseaduste juures, mis ei luba laiendavat ega kitsendavat tõlgendust, ei saa eeldada muidu, kui pole selleks seaduses sõnaselget ettekirjutust. Et seadusandja aga selles suhtes vaesusõiguse saanud isikule pole teinud erandeid üldreeglist, see selgub muu seas ka TKS § 888, mille üldmõttest järgneb, et juhul, kui asi otsustatakse isiku kasuks, kes kasutas vaesusõigust, kohus mõistab selle isiku eest makstud asjatoimetusmaksud, samuti ka maksmata jäänud tempelmaksu, kantselei- ja kohtulõivu riigi kasuks kas varast, mis sellele isikule on mõistetud, või asja kaotanud poolelt. Pole kahtlust, et seadusandja juhtude all, kus kohtumakse ei panda kaotanud poole peale, on mõelnud just neid nõudeasju, mis on otsustatud osalt nõudja, osalt kostja kasuks ning kus järelikult pole alust kaotaja poole kanda panna kõiki kulusid, mis riik on tema vastase eest maksnud, vaid ainult selles nõudeosas, kus ta osutus süüdlaseks, s. o. kaotajaks pooleks, nagu see ette nähtud TKS § 870. Et säärasel juhul kõiki riigi poolt kantud kulusid ei saa panna kaotanud poole kanda, vaid ta ainult teatavas osas neid peab riigile tasuma, siis peab ülejääva osa neist kuludest kandma võitja pool ise, mis sisse nõutakse temale mõistetud varast, sest tema on tõstnud oma nõude selles tagasilükatud osas aluseta ja peab ise sellest järgnevad kulud kandma. Lõppeks tuleb tähendada, et kohus ise omal algatusel kui riigi esindaja kohtumaksude määramisel peab asja lõplikul otsustamisel silmas pidama, et TKS § 888 nõuded täidetaks, nimelt et väljamõistetud varast ja süüdimõistetud poolelt riigimaksud ja lõivud sisse nõutaks, mis olid asja menetluse kestel tasumata jäänud vaesusõiguse põhjal. Kõigil neil kaalutlusil tuleb esitatud küsimusele vastata jaatavalt.

Küsimus 8. Millises korras peab vaesusõigusega aetud asjus riigi heaks väljamõistetud kohtumakse sisse nõudma?

TKS § 888 ütleb: „Kui asi otsustatakse isiku kasuks, kes kasutas vaesusõigust, nõuab riigikassa selle isiku eest makstud raha, samuti ka maksmata jäänud tempelmaksu sisse kas varast, mis talle on mõistetud, või jälle selles asjas süüdimõistetud poolelt.“

Selle seadusnormi mõte on see, et kõik kulud, mis riik on kandnud isiku eest, kes on kasutanud vaesusõigust, kuuluvad tagasinõudmisele juhul, kui asi on otsustatud selle isiku kasuks. Järelikult, kui vaesusõigust kasutav isik protsessi täiesti kaotab, siis temalt neid kulusid riik tagasi ei saa, kuid seda ainult juhul, kui tema varanduslik seisukord edaspidi üldse ei parane, on aga tema majanduslikult muutunud jõukamaks, nii et ta suudab riigile tasuda summad, mis see tema eest on maksnud ning mis tema maksude näol riigile võlgu jäi, — sest riik seaduse üldmõtte järgi ei kingi ühte või teist talle, vaid kannab neid nagu laenuandmise näol tema eest ta vaesuse tõttu, — siis on ta kohustatud riigile neid summasid ning makse tasuma.

Kõige peale tekib küsimus, kes säärasel korral neid summasid ning makse peab sisse nõudma, mis riigile tuleb tasuda juhul, kui asi on otsustatud isiku kasuks, kes on kasutanud vaesusõigust? Seadus ütleb, et need „nõutakse sisse riigi poolt“ (vsõskivajutsa kaznoju). Muidugi tuleb siin asjast nii aru saada, et kohus on see, kes kohtumaksud oma otsuses kindlaks määrab ja ühtlasi ära näitab isikud, kellelt need tuleb sisse nõuda. Ühtlasi on kohus kohustatud kohe astuma samme nende maksude sissenõudmiseks, kui kohtuotsus on seadusjõustunud. See sissenõudmine peab toimuma Administratiiv-sissenõudmise seaduses (RT 2 — 1932) ettenähtud korras, s. o. politsei kaudu. Kohus saadab politseile selleks oma seadusjõustunud otsuse ärakirja ettekirjutusega seda täita (Adm.-sissenõudm. sead. § 1 p. 1, § 2, § 9). Et siin tegemist on riigile tulevate maksude sissenõudmisega ning et selle juhu jaoks erikorda pole seaduses ette nähtud, siis peab üldist järelevalvet riigikassa huves kohtuotsuse täitmise üle politsei poolt teostama kohtu asukoha järgi kohalik maksuinspektor, nagu see analoogiliselt toimub kohtu poolt määratud tempelmaksu ja -trahvi sissenõudmisel (Tempelmaksu seadus § 21 pp. 5 ja 8). Järelikult ühel ajal politseile sissenõudmise korralduse tegemisega teatab kohus sellest tema asukoha järgi kohalikule maksuinspektorile järelevalve otstarbel.

On kohtumaksud täiel määral või osaliselt pandud süüdlase, s. o. protsessi kaotanud poole peale, siis politsei nõuab need maksud kohtuotsuse kohaselt sisse sellelt isikult.

On aga osa neid makse pandud võitja poole enese kanda ja kuuluvad sissenõudmisele talle mõistetud varast (TKS § 888), siis pole politseil taikistust neid makse otse kostjalt sisse nõuda nõudja arvel, milleks tema on õigustatud Admin. sissen. seaduse § 37 ja 38 põhjal. Kohtuotsuse täit-

misel kostja vastu peab kohtutäitur need summad nõudjale sissenõutavast varast maha arvama, kui kostja kviitungid nende tasumise üle esitab.

Kohtumaksude sissenõudmiseks TKS § 888 ettenähtud juhul peab kohus asuma ameti poolest kohe, kui kohtuotsus on seadusjõusse astunud, sõltumata sellest, kas asja võitnud protsessiosaline täitelehe kohtust võtab või mitte. Muidugi pole takistust ka asjaosalisele antud täitelehele märkida kohtuotsuse seda osa, mis käib riigi kasuks mõistetud kohtumaksude kohta, nii et juhul, kui politsei pole veel neid makse sissenõutavast varast jõudnud sisse nõuda, kohtutäitur peab seda riigi huvides tegema, andes kostjale maksmise üle kviitungi. Nii politsei kui kohtutäitur peavad seejuures silmas pidama Adm. sissenõudmise sead. § 40 jj. juhiseid.

Teine küsimus, mis siin tekib, puudutab juhtumit, kui nõue on otustatud selle isiku kahjuks, kes kasutas vaesusõigust. Kohus säärasel korral ei saa teostada valvet, kas säärase protsessi kaotaja majanduslik seisukord edaspidi ei parane TKS § 886 mõttes, nimelt et ta suudaks riigile tasuda tema eest tasutud summad ja võlgujäänud kohtulõivu. Säärane valve ülesanne kuulub juba riigikassale endale tema vastavate ametnikkude isikus, kelleks eeskätt on kohtu asupaiga järgi kohalik maksuinspektor. Viimasele kohus teatab pärast oma kohtuotsuse seadusjõusse astumist kõigepealt need summad, mis vaesusõiguse põhjal protsessija eest on makstud, kui ka võlgujäänud kohtumaksude summa, samuti, et kõik need summad on jäänud sisse nõudmata riigi heaks põhjusel, et protsessija, kes kasutas vaesusõigust, kaotas protsessi.

Küsimus 9. Kas asjaosaliste enestepoolt tõestatud ära kirjad, mis nemad kohtutoimetuste juurde esitavad algkirjade asemel, kuuluvad tempelmaksustamisele ka Tempelmaksu tariifi nr. 54 järgivõiaainult tariifi nr. 2 järgi kui avaldustelised?

Peale Tempelmaksu seaduses ja tariifis ettenähtud erandite kuuluvad ära kirjad tempelmaksustamisele 50 sendiga igalt poognalt kolmel juhul: 1) kui ära kirjad tariifi II osas loendatud varanduslikkudest aktidest ja dokumentidest tõestatakse ja välja antakse ükskõik kelle poolt (Tariif nr. 54), välja arvatud ära kirjad dokumentidest, millede algkirjad väiksema tempelmaksu alla käivad, millede ära kirju samal määral kui algkirju tempelmaksustama peab, 2) kui ära kirjad otsustest, määrustest, raamatutest, registritest ja igasugustest asjaajamis-paberitest riigi- ja omavalitsusasutiste või nende ametnikkude poolt välja antakse eraisikutele või -asutistele (Tariif nr. 12), ja 3) kui ära kirjad, ükskõik mis-sugustest paberitest, tõestatakse riigi- ja omavalitsusasutiste või nende ametnikkude poolt (Tariif nr. 11 lit. B). Nagu sellest nähtub, on eraisikute poolt tõestatud ära kirjade tempelmaksustamine seaduse

järgi õigustatud ainult sel juhul, kui ärakirjad on tehtud tariifi II osas loendatud tempelmaksustamisele kuuluvatest varanduslikkudest aktidest või dokumentidest, kuna ärakirjad kõigist muudest paberitest kuuluvad tempelmaksustamisele ainult siis, kui nad välja antakse või tõestatakse ametiasutiste või ametnikkude poolt. Järelikult tuleks ka ärakirjadelt, mis asjaosalised ise tõestavad ja algkirjade asemel kohtutoimetuste juurde esitavad, tempelmaksu 50 senti suuruses igalt poognalt, kuid mitte rohkem kui algkirjalt, võtta ainult siis, kui need ärakirjad on tehtud tariifi II osas loendatud tempelmaksustamisele kuuluvatest varanduslikkudest aktidest ja dokumentidest, kuna muudel juhtudel puudub niisuguse maksu võtmiseks seaduslik alus. Tempelmaks tariifi nr. 2 järgi 20 senti suuruses poognalt tuleks võtta aga igal juhul.

Eeltoodud kaalutlustel otsustas Riigikohus esitatud küsimuste peale seletada:

1. Administratiivkaebuste asjus nõuab kohtulõivu sisse administratiivasutis, kelle kaudu kaebus kohtule esitatud, enne kaebuse kohtule edasiandmist.

2. Ühise administratiivkaebuse puhul mitme isiku poolt tuleb kohtulõivu ja revisjonimaksu nõuda ühekordselt juhul, kui kaebuse aineks on ühise ja lahutamatu huvi kaitsemine. Taotab aga iga kaebaja ühises kaebuses oma erihuvi rahuldamist, tuleb nõuda kaebuste esitamist eraldi ühes eraldi maksudega igalt kaebajalt.

3. Administratiivasjus võib kohus lahendada mõningaid küsimusi ka korraldavatel (mitteavalikkudel) kohtuistungitel, näiteks, kaebustele käiguandmise ja kaebuste tagasisaatmise küsimusi, administratiivasutiste otsuste täitmise esialgselt seismapanemise ja vaesusõiguse andmise küsimusi.

4. Rahukohtunikud on õigustatud toimetama TKS §§ 82²—82⁹ korras tõendite kindlustamisi administratiivasutiste võimkonda kuuluvais asjus.

5. Kohtukäija, kes väljaspool oma asukoha kohtu jaoskonda mõnda tsiviilprotsessi soovib ajada vaesusõigusega, ei ole õigustatud paluma, et tema asukoha kohtunik, kes paluja varanduslikku kehvast isiklikult ei tunne, annaks temale sellekohase tunnistuse ülesantavate tunnistajate seletuste põhjal, ning kohtunik ei ole kohustatud selleks ülesantud tunnistajaid üle kuulama.

6. Sundtäitele kuuluva akti ärakirja pealt, mis kohus laseb nõudjal esitada kohtutoimetuse juurde jätmiseks, tuleb võtta tempelmaksu Tempeltariif nr. 54 järgi 50 senti, kuid mitte rohkem kui algkirjalt, ja peale selle Tempeltariif nr. 2 järgi 20 senti.

7. Vaesusõigusega aetud asjus kuuluvad kohtumaksud väljamõistmisele ka nõude rahuldamata osa pealt.

8. a) Juhul, kui kohtuotsusega rahuldatakse nõue isiku kasuks, kes on kasutanud vaesusõigust, määrab kohus oma otsusega kindlaks riigikassa kasuks sissenõudmisele kuuluvad kohtumaksud ning -lõivud ja näitab TKS

§ 888 kohaselt kui palju neid makse tuleb sisse nõuda süüdimõistetud poolt ja kui palju varandusest, mis võitjale, s. o. vaesusõigust kasutanud poolele kohtuotsusega on mõistetud. Peale kohtuotsuse seadusjõustumist peab kohus saatma oma otsusest ära kirja politseile ettekirjutusega seda täita Administratiiv-sissenõudmise seaduses ettenähtud korras. Samal ajal saadab kohus oma otsusest ära kirja kohtu asukoha järgi kohalikule maksuinspektorile järelevalve teostamiseks otsuse täitmise suhtes politsei poolt. b) Juhul, kui vaesusõigust kasutanud asjaosaline protsessi kaotab, määrab kohus kindlaks summad, mis riigikassast on makstud protsessija eest, kui ka võlgjäänud kohtumaksud, ja saadab oma määrusest ära kirja kohtu asupaiga järgi kohalikule maksuinspektorile järelevalve teostamiseks, et võlgnevad summad vaesusõigust kasutanud isikult sisse nõutaks, kui ta majanduslik olukord paraneb (TKS § 886).

9. Ära kirjadelt, mis asjaosalised ise tõestavad ja algkirjade asemel kohtutoimetuste juurde esitavad, tuleb võtta tempelmaksu 50 sendi suuruses igalt poognalt, kuid mitte rohkem kui algkirjalt, ainult siis, kui need ära kirjad on tehtud tariifi II osas loendatud tempelmaksustamisele kuuluvatest varanduslikest aktidest ja dokumentidest, muudel juhtudel aga mitte; tempelmaks tariifi nr. 2 järgi 20 sendi suuruses poognalt tuleb võtta igal juhul.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

30. jaanuaril 1935. a.

Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimus, kas on võlastajal õigus, pöörates oma sissenõudmist Petseri- või Narvatagusel maal asetsevale kinnisvarale, mis Petseri- ja Narvataguste maade kinnistamise seaduse § 66 põhjal on võlgniku omandusvalduses olevana kinnistusraamatutesse kantud, taotella selle nõude pööramise äramärkimist kinnistusregistris.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik R. Gabriel, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Küsimuse lahendamise tarvidust põhjustavad kõikumised ja lahkarmused kohalikkude kohtuasutiste ja kohtuametnikkude vahel. Nii on Petseri jaoskonna kohtutäitur alul ühe võlastaja nõudel, kes võla sissenõudmist palus pöörata võlgniku omandusvalduses seisvale kinnisvarale, palunud Võru-Petseri kinnistusjaoskonna ülemat seda sissenõudmist ära märkida kinnisvara jaoks avatud kinnistusregistris. Saanud kinnistusjaoskonna ülemalt tagasilükkava vastuse, põhjendusega, et kinnisvara ei kuulu veel võlgniku omandusse, on kohtutäitur hiljemini ühe teise võlastaja samasisulise palve

rahuldamata jätnud, kuid Tartu-Võru Rahukogu on võlastaja kaebuse peale tunnistanud kohtutäituri tegevuse seadusvastaseks järgmise põhjendusega:

Müügiesemeiks võivad BES § 3833 ja 3843 järgi olla mitte ainult füüsilised esemed, vaid ka asja- ja kohustusõigused. Sama sead. § 3954 ja 3015 mõistest ja võrdlusest järgneb, et mainitud esemete ja õiguste müük võib toimuda ka avaliku oksjoni korras. Petseri- ja Narvataguste maade kinnistamise seaduse § 11, 65, 66 ja 67 (RT 2 — 1927) mõistest ja võrdlusest järgnevat, et omandusvalduse õigus on asjaõigus, mis kantud Not. sead. § 321 alusel kinnistuskomisjoni otsusega kinnistusregistrisse samasse jakku ja lahtrisse, kuhu kantakse omandiõigus, nagu on ka näha kinnistusregistri väljavõttest. Arvestades seda ning tuginedes BES § 536, tuleb omandusvaldus tunnistada asjaõiguseks, mis kuulub kinnisvarade hulka, ning et säärase õiguse peale on kehtivate seaduste järgi õigus sissenõudmist pöörata, seda avalikult enampakkumise teel müüa ja ühenduses sellega vastavate märkuste sissekandmist kinnistusraamatutes teha. Lähtudes sellelt vaatekohalt kirjutab rahukogu kohtutäiturile ette jätkata sissenõudmise täitmist nõude pööramisega võlgnikule kuuluva omandusvalduse peale. Pärast seda kui rahukogu selle määruse oli teinud, pööras kohtutäitur ühes teatavas asjas kinnistusjaoskonna poole nõudega kanda kinnistusregistrisse märkus sissenõudmise pööramise kohta võlgnikule teatava kinnisvara suhtes kuuluva omandusvalduse õiguse peale, kuid ka seda nõuet on kinnistusjaoskonna ülem keeldunud täitmast ja oma keeldumist põhjendanud sellega, et TKS § 936 ja 1845—1846 ning Not. sead. § 316 nägevat ette ainult sissenõudmise pööramist kinnisvarale kui niisugusele, aga mitte mingile õigusele, välja arvatud omandiõigus ning kasutamisoigus omandiõiguse alusel, ja et pealegi Not. sead. § 315 järgi võidavat kinnistusregistri ossa kanda märkusi sissenõudmiste pööramise üle ainult kinnisvarade kohta, mitte aga mingisuguste õiguste kohta kinnisvarade peale. Riigikohtu esimehe sellekohase järelepärimise peale Võru-Petseri kinnistusjaoskonna ülem seletas, et vabatahtlikkude kokkulepete alusel olevat tema omandusvalduse õigust edasi kinnistanud teistele isikutele, sest see oma iseloomult olevat asjaõigus, mis BES § 3833 järgi võib olla ostu-müügilepingu objektiks. Edasikinnistamisi kohtuotsuste alusel ei olevat seni veel esinenud. Kui neid peaks esinema, siis toimiks tema samuti, kui selle õiguse vabatahtlikkude kokkulepete järgi edasiandmise puhul. Sissenõudmise pööramise märkusi ei olevat tema kinnistusregistrisse kandnud ei kinnisvarale kui niisugusele ega võlgnikule kuuluvale omandusvalduse õigusele, ja nimelt 1) kinnisvarale sellepärast mitte, et kinnistusraamatute järgi võlgnik ei osutu veel selle kinnisvara omanikuks, mille peale sissenõudmise pööramist kinnistusregistrisse kanda palutakse, mille tõttu võlgnik BES § 813 järgi ei omavat kolmandate isikute suhtes selle kinnisvara peale mingisuguseid õigusi, ja sissenõudja ei võivat nõuda võlgnikule omandusvalduse õigusel kuuluva kinnisvara määramist avalikule

müügile, ja et sissenõudmise pööramise märkuste eesmärgiks olevat kinnisvara sundmüügile määramine, siis ei saavat ka kinnistusregistrisse kanda sissenõudmise pööramist kinnisvarale, ja 2) võlgnikule kuuluvale omandusvalduse õigusele sellepärast mitte, et Not. sead. § 309 järgi avatakse kinnistusregistri osa mitte mõne abstraktse õiguse, vaid BES § 530 ettenähtud kinnisvarade kui füüsiliste esemete jaoks; et ka antud juhul on kinnistusregistri osa avatud ikkagi kinnisvara jaoks, mille kohta on kellelgi omandusvalduse õigus, mitte aga selle õiguse jaoks; et Not. sead. § 310 järgi vastutab kõigi kinnistusregistri ossa kantud õiguste eest see kinnisvara, mille jaoks osa avatud; et sama seaduse § 315 järgi kinnistusregistri ossa kantakse ainult need juriidilised vahekorrad, õigused ja kindlustused, mis puutuvad kinnisvarasse endasse, mille jaoks osa on avatud, ja et pealegi TKS § 933 ja 1845—1848 ning Not. sead. § 316 p. 2 ja 321 p. 2 käsitlevat sissenõudmise pööramist kinnisvarale kui füüsilisele esemele.

Riigikohtu üldkogu, kuulanud prokuröri arvamuse, leidis, et esitatud küsimusele peab vastama jaatavalt järgnevatel kaalutlustel.

Termin „omandusvaldus“ esineb meie seadusandluses esmakordselt Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduses (RT 2 — 1927, art. 6) ja sellepärast tuleb kõige enne jõuda selgusele selle üle, mida siin omandusvalduse all on mõeldud. Kuna mainitud seaduse tekst ega selle juurde kuuluv seletuskiri selle sõna tähenduse kohta midagi ei sisalda, siis peab arvama, et seadusandja on seda terminit tarvitanud samas tähenduses, mis sellel on tsiviilõiguse teoorias, kus omandusvalduse (Eigentumsbesitz) all mõistetakse valdust asja üle vastandina valdusele õiguse üle ja seda mõistet defineeritakse kui omandiõiguse faktilist teostamist ja tarvitusele võtmist teatava asja suhtes (vt. Erdmann, System des Privatrechts, II k., lk. 89—90).

Kuigi tsiviilõiguse teoreetikud vaidlevad selle üle, kas valdus on õigus või puhtfaktiline olukord, on kohtute praksises valdusele asja üle ehk omandusvaldusele vaadatud ikkagi kui õigusele. Nii ütleb endine Vene Senat ühes oma otsuses, et valdus on õigus, mis oma sisult lähedale tuleb omandiõigusele ja viimast valdajal koguni asendab, niikaua kui ei ole tõendatud, et see (s. o. omandiõigus) kuulub kellelegi teisele (tsiv. kass. dep. otsus 1871. a., nr. 1219). Et meil kehtivusel oleva tsiviilõiguse järgi, mis 1930. a. 5. juuni seadusega (art. 291, RT 2 — 1930) kehtima pandi ka endisest Pihkva ja Petrogradi kubermangust Eesti riigi külge liidetud maa-aladel, omandusvaldusele tuleb vaadata kui õigusele, järeldub muu seas BES §§ 849—851 sisust, mille järgi valdus asja üle võib nii edasiandmise kui ka pärimise teel üle minna ühelt isikult teisele, kes oma eelkäija valdust jätkab. Niisugune üleminek ei oleks mõeldav, kui valdus asja üle, s. o. omandusvaldus, oleks puht faktiline olukord, sest viimane võib tekkida ja lõppeda vaid iga isiku

suhtes omaette ja keegi teine seda jätkata ei saa, sest astudes asja valdusele, alustaks ta ikkagi omaette uut olukorda, mis küll võib sarnaneda eelmisega, kuid pole sellega identne.

Et eeltoodu põhjal peab jõudma järeldusele, et omandusvaldus on õigus, siis ei ole kahtlust, et selle võõrandamine nii vabatahtlikult kui ka sundmüügi korras on seaduse järgi lubatud (BES §§ 3833 ja 3954). Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse § 66 järgi kantakse kinnisvara valdaja, kelle kohta ei ole saadud tõestada tingimusi, millede tõttu omandusvaldus muutub omandiõiguseks, kuid kelle valduse algmoment on kindlaks tehtud, kinnistusregistrisse omandusvaldajana. Selle sissekandega omandab valdaja tema valdusel oleva kinnisvara peale ka kolmandate isikute suhtes (nagu BES § 813 määrustest *a contrario* järeldama peab) teatava asjaõiguse, mis oma sisult sarnaneb omandiõigusega (BES § 625) ja võib selleks muutuda tingimuste täitumisel, mis on ette nähtud Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse § 67. Sellele õiguslikule olukorrale vastavalt on ka kinnistuskomisjon, nagu nähtub asja juures leiduvast kinnistusregistri väljavõttest, sissekanded omandusvaldajate kohta paigutanud kinnistusregistri 2 jao 1 lahtrisse, kuhu Not. sead. § 321 p. 1 käsib märkida kinnisvara omaniku või kasutaja omandusõiguse alusel.

Nagu eeltoodust ilmneb, on kinnistusregistrisse kantud omandusvaldus teatav omandiõiguse-taoline asjaõigus kinnisvara peale, ja kui see nii on, siis ei takista ükski seadus sellele sissenõudmist pööramast ja sellekohast märkust kinnistusregistrisse tegemast. Kui TKS §§ 933 ja 1845—1848 ning Not. sead. § 316 p. 2 kõnelevad sissenõudmise pööramisest kinnisvarale, siis sellest veel ei järeldu, et see pööramine võiks aset leida ainult niisugusel korral, kui kinnisvara kuulub omanikule omandiõiguse alusel, sest on ju igapäevne nähtus, et sissenõudmisi pööratakse ka kinnisvaradele, mis kuuluvad võlgnikule mõne teise õiguse alusel, mis oma ulatuselt on väiksem omandiõigusest, kuid sisult sellega sarnaneb, nagu põlise kruntrendi õigus ja hoonestusõigus, kusjuures on muidugi endastmõistetav, et niisuguste kinnisvarade sundmüügi korral ostja ei omanda nende peale suuremat õigust kui oli võlgnikul enesel. Seega puudub nii seaduslik alus kui ka praktiline vajadus keelata sissenõudmise pööramist kinnisvarale, mille peale võlgnik on kinnistatud omandusvaldajaks, ja järelikult ei tohiks olla ka takistust vastava märkuse kandmiseks kinnistusregistrisse, kuna TKS § 1847 järgi sellekohane märkus kuulub sinna sissekandmisele igal juhul, kus sissenõudmine kinnisvarale pööratakse, ja niisuguse sissekande tegemine kinnistusregistrisse on ka Not. seaduses (§ 316 p. 2 ja § 321 p. 2) ette nähtud.

Eeltoodud kaalutlustel Riigikohtu üldkogu otsustas: seletada, et esitatud küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

14. novembril 1935. a.

Kohtuministri poolt KS § 259¹ põhjal esitatud seletusepärimise küsimuses, kas kinnisvara võõrandamise lepingu maksustamisel kinnistuselõivuga ja tempelmaksuga peab võõrandatava kinnisvara seadusliku hinna arvutamisel võtma arvesse samal kinnisvaral asetsevate hoonete hinna ka juhul, kui lepinguosalisel deklareerivad samas lepingus, et need hooned võõrandamisele ei kuulu.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik R. Gabriel, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kohtuminister on esinenud Riigikohtule ettepanekuga Kohtute seaduse § 259¹ põhjal seletada, kas kinnisvara võõrandamise lepingu maksustamisel kinnistuselõivuga ja tempelmaksuga peab võõrandatava kinnisvara seadusliku hinna arvutamisel võtma arvesse samal kinnisvaral asetsevate hoonete hinna ka juhul, kui lepinguosalisel deklareerivad samas lepingus, et need hooned võõrandamisele ei kuulu?

Kohtuministri ettepanekut on põhjustanud praksises tekkinud lahk-
arvamused küsimuse lahendamisel, kuidas arvutada kinnistuselõivu ja tempelmaksu neilt kinnisvara peale omandiõigust ülekandvaid aktidelt-lepingutelt, millega antakse üle tähendatud õigus ainult hoonete all asetsevale maaalale, kuna hoonete peale sama lepingu järgi õigust üle ei anta, olgu et need hooned kuuluvad juba enne maa-ala omandajale või et selle võõrandaja jätab nad enda omandusse või et need hooned ei kuulugi maa-ala võõrandajale.

Kohtuminister omalt poolt arvab, et lähtudes BES § 771, ei ole teist võimalust, kui tunnustada, et kinnisvara hinna arvutamisel tuleb võtta arvesse sellel asetsevad hooned ka juhul, kui deklareeritakse, et nad ei kuulu võõrandamisele sõlmitava lepingu järgi.

Riigikohtu üldkogu, esitatud küsimust arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis, et meil praegu veel kehtivusel oleva BES seisukohalt ei ole omandiõiguse hoone peale üldse mõeldav lahusolevana omandiõigusest sama hoone all oleva maa peale, sest hoone, niikaua kui ta maapinnaga kindlasti ühendatud on, loetakse tema all oleva maa osaks (BES § 771) ja moodustab ühes selle maaga juriidilise terviku (BES § 551), nimelt kinnisvara (BES §§ 530 ja 549). Seda tervikut realselt jaotada niiviisi, et hoone moodustaks ühe osa ja tema all olev maa teise osa, ei ole võimalik, sest juriidiliselt seisukohalt on asi kui tervik jaotatav ainult siis, kui teda ilma tema olu hävitamata saab lahutada üksikuteks osadeks niiviisi, et pärast jaotamist iga osa moodustab uue iseseisva terviku (BES § 543). Hoonet kui niisugust maa küljest eraldada ilma tema kui kinnisvara olu hävitamata on aga võimatu, sest säärase eraldamisega hoone muutuks teatavaks ehitus-

materjali koguks ja seega vallasvaraks. Kui aga hoonest ja tema all olevast maast koosnev tervik ei ole jaotatav, siis võib omandiõigus niisuguse terviku peale kuuluda kahele või mitmele isikule ainult mõttelistes osades (BES § 927). On see nii, siis ei saa tekkidagi niisugust olukorda, et omandiõigus hoone peale kuuluks kellelegi teisele, kui hoonealuse maa omanikule, ja järelikult ei saa ka omandiõigus teatava maa-ala peale kellelegi üle minna ilma omandiõiguseta samal maa-alal asetsevate hoonete peale. Sellepärast ei saa ka maa võõrandaja võõrandatava maa peal asetsevad hooneid enda omandusse jätta.

BES tunneb ainult kaht juhtumit, kus võõra maa peal asetsev hoone on õiguslikult seisukohalt mõeldav lahus tema all olevast maast. Nimelt lubab BES § 1329 kruntrendi pidajal koormata hüpoteekidega ja isegi servituutidega hooneid, mis tema poolt on püstitatud tema kasutamisel olevale krundile, ja sama seaduse § 1676 annab linnades võõra maa peale ehitatud hoone võõrandamise korral hoonealuse maa omanikule väljaostuõiguse. Ka nendest paragraafidest ei arva BES põhjalik tundja ja seletaja prof. C. Erdmann võimalikuks järeldada iseseisvat omandiõigust hoonete peale ilma maata, kuna ta leiab, et eeldus, nagu võiks võõra maa peale ehitatud hoone omanikuks olla keegi muu, kui hoonealuse maa omanik, oleks otseses vastuolus BES § 771. Selle seaduse § 1329 ettenähtud juhul loeb prof. Erdmann kruntrendi pidajat maaomaniku asemikuks nende toimingute juures, milledega hüpoteegid ja servituudid hoonete peale seatakse, ja § 1676 mainitud maaomaniku väljaostuõiguse kohta arvab ta, et siin olevat tegemist ebatäpse väljendusviisiga, sest väljaostu tõeliseks objektiks võivat selles paragraafis ettenähtud juhul olla ainult hoone võõrandaja õigus, mille põhjal tema selle hoone võõra maa peale ehitada võis, mitte aga hoone ise, kuna see kui maa osa (BES § 771) juba väljaostja omandisse kuulub (vt. C. Erdmann, System des Privatrechts der Ostseeprovinzen, B. II, lk. 240—241 ja 560). Professor Erdmanni mainitud seisukohtadega ei nõustu V. Kupffer, kes BES § 1329 ja 1676 ilmnevat kõrvalekaldumist sama seaduse § 771 järelduvast põhimõttest, et hoone omanikuks ei või olla keegi muu, kui hoonealuse maa omanik, seletab sellega, et tegelikus elus on nii kohtud kui ka asjast huvitatud isikud ammugi hakanud kruntrendi pidajas, niipea kui viimane tema kasutamisel olevale krundile hoone ehitas, nägema tema käes kruntrendil oleva kinnisvara tõelist omanikku ja et niisugusest vaatest on aja jooksul välja kujunenud õiguslik taba, mis hiljem BES kodifitseerimisel on BES §§ 1331 ja 1676 leidnud tunnustamist kui erand üldisest korrast (vt. V. Kupfferi artikkel „Das Grundzinsrecht nach liv-, est- und curländischem Privatrecht“, mis avaldat. ajakirjas „Dorpater juristische Studien“ IV Band, I Hälfte, lk. 83—116). Igatahes peab konstateerima kui tõsiasja, et kohtupraktis Baltimail kruntrendi pidaja omandiõigust tema kasutamisel oleval krundil asetsevate hoonete peale juba ammust ajast on tunnustanud.

BES-s üldreeglina läbiviidud põhimõttest, et hoone omanikuks ei või olla keegi muu, kui ainult hoonealuse maa omanik, on meie iseseisvusaegne seadusandlus mitmeti kõrvale kaldunud. Nii määrab Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekordade uuendamise seaduse (RT 1924, nr. 51/52) § 3, et väiketalude piirides asetsevad ehitised lähevad rentnikkude omandiks tasuta, kui need rentniku, rendiõiguse temale müüja või pärandaja kulul või 40 aasta eest mõisa poolt üles ehitatud ja talu päraldistena rentniku või rendiõiguse temale müüja või pärandaja käes vahetpidamatult kasutada olnud, kusjuures nende ehitiste rentniku omandiks tunnistamine toimub sama seaduse §§ 4 ja 6 järgi sellekohaste komisjonide otsustega. Et sel juhul hooned rentnikule üle lähevad ilma lepinguta seaduse enese jõul, siis tekib siin rentnikul hoonete tema omaks tunnistamisega omandiõigus nende peale ilma kinnistamata (BES § 3004 märkus 2) ja järelikult ei või sama õigus enam kuuluda hoonetealuse maa omanikule. Sama tendents, kuigi vähem reljeefselt väljendatud kujul, ilmneb ka teistes meie agrarolude ümberkorraldamist käsitlevates seadustes, nagu Riigi töötusettevõtete, ärikohtade ja viljapuuaedade omanduseks andmise seaduse (RT 1928, nr. 16) § 3, Kogukonna-, asutuste ja erarendimaade korraldamise seaduse (RT 1926, nr. 16, ja 1928, nr. 46) § 2 p. 3 lit. a, Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse (RT 1930, nr. 33) §§ 2 ja 7, Maareformi teostamise määruste (RT 1927, nr. 106) § 115 jne.

Kuigi eeltoodu põhjal peab üldreeglina konstateerima, et peale juhtude, kus eriseadus või väljakujunenud kohtupraktis tunnustab omandiõigust hoone peale lahus omandiõigusest hoonealuse maa peale, läheb teatava maa-ala võõrandamise korral selle omandajale üle ka omandiõigus võõrandataval maalal asetsevate hoonete peale, ei ole siiski iga niisuguse ülemineku puhul alust hoonete väärtust tempelmaksu ja kinnistuslõivu määramisel arvesse võtta, sest teatavatel juhtudel võib üleminev omandiõigus hoonete suhtes osutada paljaks õiguseks (*nudum jus*), millel mingit reaalselt väärtust ei ole, nagu niisugusel korral, kus kellelgi kolmandal isikul on seaduse järgi õigus kas hooneid ära vedada või nende eest maaomanikult tasu saada või kus samasugune õigus kuulub hoonetealuse maa omandajale (BES §§ 772—774 ja 4066, Kogukonna-, asutuste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 32, Linnade ja alaevite maaga varustamise seaduse § 8, Maareformi teostamise määruste §§ 115 ja 121, VSKK 1912. a. nr. 130, art. 1147, § 19). Kui Tempelmaksu seaduse § 6 p. 2 ja Lõivude seadustiku § 256 (1920. a. redaktsioonis) määravad, et kinnisvarade omandiõiguse ülemineku korral maksud (tempelmaks ja kinnistuslõiv) arvatakse ülemineva varanduse seadusliku hinna pealt, kui see on suurem poolte vahel kokkulepitud hinnast, siis nähtub sellest seadusandja tahe võetavate maksude suurust teha olenevaks ülemineva varanduse tõelisest väärtusest, ja kui see nii on, siis puudub alus võtta tempelmaksu ja kinnistuslõivu niisuguste varanduste ülemineku pealt,

milledes suhtes omandajale üleminev omandiõigus on niivõrra piiratud, et see mingit reaalselt väärtust ei moodusta, või milledes suhtes omandiõigust kitsendavad õigused kuuluvad varanduse omandajale, nii et vormiline omandiõiguse üleminek ei sisalda enam reaalse väärtuse üleminekut. Et mainitud makse ei saa võtta ka neil erandlikel juhtudel, kus võõrandataval maa-alal asetsevad hooned kuuluvad mõne eriseaduse põhjal selle maa-ala omandajale või kellelegi kolmandale isikule omandiõiguse alusel, tohiks endastmõistetav olla.

Eeltoodud kaalutlustel Riigikohtu üldkogu otsustas: seletada, et kinnisvara võõrandamise lepingu maksustamisel kinnistuslõivuga ja tempelmaksuga tuleb võõrandatava kinnisvara seadusliku hinna arvutamisel võtta arvesse ka sama kinnisvara koosseisu kuuluvate hoonete hind, olgugi et lepinguosalisel samas lepingus deklareerivad, et neid hooned ei võõrandata, välja arvatud juhud, kus kinnisvara võõrandamise ajal selle koosseisus olevad hooned mõne eriseaduse põhjal kuuluvad kinnisvara omandajale või kellelegi kolmandale isikule omandiõiguse alusel või kus samal ajal kinnisvara omandajal või kellelegi kolmandal isikul on seaduse järgi õigus võõrandatava kinnisvara koosseisu kuuluvaid hooned ära vedada või nende eest maaomanikult tasu saada.

Nr. 4.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. märtsil 1935. a.

Rõuge Vallavalitsuse revisjonkaebus Võru 3. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 3. maist 1934. a. Tartu Linnavalitsuse kaebuse asjas Rõuge Vallavalitsuse otsuse peale 13. veebruarist 1934. a. Alide Kõiv'u hoolekande asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Võru 3. jsk. rahukohtuniku otsusega 3. V 1934 on Tartu Linnavalitsuse kaebusel tühistatud Rõuge Vallavalitsuse otsus 13. II 1934 Alide Kõivu hoolekande asjas ja Rõuge Vallavalitsusele ette kirjutatud tasuda Tartu linnale viimase poolt Kõivule antud toetus, põhjendusel, et Rõuge valla esindaja Mihelsoni seletuste järgi on Alide Kõiv elanud Rõuge vallas ja saanud vallalt hoolekandelist abi ning valla poolt saadetud Tartu pimedate kooli, millest lahkumise järel temale on toetus määratud Tartu linna poolt. Hoolek. sead. § 20 ja 21 põhjal olevat Rõuge Vallavalitsus kohustatud tasuma endisele valla hoolealusele antud toetuse.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Rõuge Vallavalitsus tühistada rahukohtuniku otsus, seletades, et rahukohtunik on asja otsustanud puudulikkude andmete põhjal. Alide Kõiv olevat Rõuge vallast lahkunud 7—8 aastat tagasi ja sellest ajast ei olevat tema Rõuge vallalt abi saanud. Rahukohtunik olevat jätnud selgitamata, kaua Kõiv oli pimedate koolis ja kaua ja kus tema elas enne või pärast pimedate koolis olemist. Niisugustel asjaoludel ei saavat tõendada, et Hool. sead. § 19 põhjal lasuks Alide Kõivu eest hoolekande kulude kandmise kohustus Rõuge vallal. Koolis viibimise ajal ei olevat Kõiv tarvitanud ühegi omavalitsuse hoolekandelist abi, sest Hoolek. sead. § 75 põhjal pimedate koolis viibimine olevat riigi kulul, ja Kõivu alaline elukoht olevat koolis viibimise ajal olnud Hoolek. sead. § 19 mõttes Tartu omavalitsuse piirkonnas.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Nagu asjatoimetusest nähtub, on Alide Kõivule määratud toetust Tartu linnaomavalitsuse poolt 20. I 1934 10 krooni kuus. Rõuge Vallavalitsuse esindaja on seletanud asja arutusel kohtus ja sedasama on seletanud ka Rõuge Vallavalitsus Tartu Linnavalitsuse kaebuse edasisaatekirjas kohtule, et Rõuges elades on Kõiv saanud vallalt hoolekandelist abi. Kaebuses rahukohtunikule seletas Tartu Linnavalitsus, et Kõiv asus Rõuge vallast Tartu pimedate kooli ja koolist lahkus tema 1933. aastal. Rõuge valla esindaja on asjaarutusel rahukohtuniku juures seletanud, et Kõiv saadeti Rõuge vallast Tartu pimedate kooli ja Rõuge Vallavalitsus 13. II 1934 otsuses on samuti seletanud, et Rõugest lahkudes on Kõiv Tartu pimedate koolis olnud Haridus- ja sotsiaalministeeriumi hoolekandel. Ei oma seletustes kohtule kaebuse edasisaatekirjas ega asjaarutusel kohtus pole Rõuge Vallavalitsus väitnud, et Kõiv oleks Tartus enne pimedate kooli astumist elanud hoolekandelise abita või et tema pärast koolist lahkumist oleks Tartu linnas elanud alalist hoolekannet tarvitamata vahetpidamatult vähemalt üks aasta. Rõuge Vallavalitsus on omad vastuväited põhjendanud üksnes asjaoludele, et Kõiv on üle viie aasta elanud Tartu linnas ega ole Rõuge vallalt hoolekandelist abi selle aja jooksul saanud. Kuid kogu seda aega, millal Alide Kõiv oli Tartus pimedate koolis Haridus- ja sotsiaalministeeriumi hoolealusena, ei saa lugeda Hoolek. sead. § 19 kohaselt ajaks, mida tuleb arvesse võtta Tartu omavalitsuse hoolekandelise kohustuse üle otsustamisel, sest sel ajal Alide Kõiv tarvitas alalist hoolekannet. Rahukohtunik on asja otsustanud asjatoimetusse esitatud andmete ja seletuste põhjal, ning rahukohtunikul ei olnud alust selgitama hakata asjaolusid, mille vastu Rõuge Vallavalitsus asjaarutusel vaidlust ei tõstnud.

Ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Rõuge vallavalitsuse revisjonkaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 36-I).

Nr. 5.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. märtsil 1935. a.

Jaan Gefria, Johan Edovald'i, Hans Vellmann'i, Jaan Froomann'i ja Hans Mühlbachi revisjonkaebus Keila jsk. rahukohtuniku otsuse peale 25. maist 1934. a. kaebuse asjas Laitse vallavolikogu otsuse vastu 13. aprillist 1934. a. isikumaksu tagantjärele sissenõudmise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Puusep; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

13. aprillil 1934 otsustas Laitse vallavolikogu sisse nõuda endistelt vallavalitsuse liikmetelt seadusliku aluseta tasumata jäänud isikumaks tagantjärele 10 aasta eest. End. vallavalitsuse liikmed 1) Jaan Gefria, 2) Juhan Edovald, 3) Hans Vellmann, 4) Jaan Froomann ja 5) Hans Mühlbach, kelle kohta vallavolikogu otsus käis, palusid Keila jsk. rahukohtunikule antud kaebuses tühistada vallavolikogu otsuse põhjusel, et Laitse vallas olevat vallavalitsuse liikmed alati olnud vabad isikumaksu tasumisest ja et Aj. seaduse valla- ja maakonnaavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta § 62 järgi olevat omavalitsustel õigus maksumaksjatelt, kes maksustamisel vahele jäänud, nõuda tagantjärele maksusid kolme aasta eest selle aasta algusest arvatud, mille jooksul maksu puudujääk ilmsiks tuli. Otsusega 25. maist 1934 jättis Keila jsk. rahukohtunik kaebuse tagajärjeta, leides, et Laitse valla omavalitsusel olevat õigus kaebajatelt tagantjärele isikumaksu nõuda kõigi aastate eest, kus nad välja jäänud isikumaksu maksjate hulgast, ja nõudmisõigus olevat omavalitsusel 3 aasta jooksul selle aasta algusest arvatud, mille jooksul puudujääk ilmsiks tuli.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses paluvad kaebajad rahukohtuniku otsus tühistada ja saata asi uueks otsustamiseks teisele rahukohtunikule või tühistada vallavolikogu otsus 13. aprillist 1934 nende tagantjärele maksustamise asjas, tuues kaebuse põhjenduseks ette samad väited, mis toodud rahukohtunikule antud kaebuses.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus laiab: Kaebajad ei kuulu RT 83/84 — 1934, art. nr. 58 all avaldatud Omavalitsuste maksumaksustatud muudatuste seaduse § 9 ja selle paragraafi muudetud tekstis (RT 25 — 1932, art. 196) loendatud isikute hulka, kes seaduse järgi on vabad isikumaksust omavalitsuse heaks, ei ole neid ka vallavolikogu otsusega isikumaksust vabastatud, mispärast vallavolikogul oli täieline õigus neid isikumaksuga maksustada. Kaebajad on maksustatud kui maksumaksjate hulgast väljajäänud tagantjärele. Niisuguse järeelmaksamise nõudmise õigus Aj. seaduse valla- ja maakonnaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja

aruannete kohta (RT 18/19 — 1920, sead. nr. 83) § 62 põhjal on omavalit-susasutistel 3 aasta jooksul, selle aasta algusest arvatud, mille jooksul maksu puudujääk ilmsiks tuli. Selle paragraafi sõnastust tuleb nii mõista, et oma-valitsusel on õigus vahelejäanud maksualuseid tagantjärele maksustada kolme viimase aasta eest, arvates selle aasta algusest, mille jooksul maksu puudu-jääk ilmsiks tuli, ja seda paragraafi ei tule tõlgendada nii, nagu seda vallavoli-kogu ja rahukohtunik oma otsustes on teinud. Neil põhjustel tuleb kae-vatud rahukohtuniku otsus, samuti Laitse Vallavolikogu otsus 13. aprillist 1934 prot. nr. 1, 2. punkt, otsus nr. 2 Jaan Gefria, Johan Edovaldi, Hans Vellmanni, Jaan Fromanni ja Hans Mühlbachi maksustamise kohta tühistada ja asi Laitse vallavolikogule uueks otsustamiseks saata.

Kõige selle ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Keila jsk. rahu-kohtuniku otsus 25. maist 1934 tühistada, samuti tühistada Laitse vallavolikogu otsus 13. aprillist 1934, ja asi saata uueks otsustamiseks Laitse vallavolikogule. (T. nr. 45 — I).

Nr. 6.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. märtsil 1935. a.

Nehatu Vallavalitsuse revisjonkaebus Raasiku jsk. rahukohtuniku otsuse peale 2. oktoobrist 1934 Kustav Alber'i kaebuse asjas Nehatu Vallavalitsuse otsuse 8. maist 1934 ja Nehatu vallavolikogu 1934. a. 15. mai otsuse vastu Kallavere koolimaade jaotamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Raasiku jsk. rahukohtuniku otsusega 2. okt. 1934 on Kustav Alberi kaebusel tühistatud Nehatu Vallavalitsuse korraldus ja otsus 8. V 1934 Kallavere koolimaade jaotuse kohta ja vallavalitsusele ette pandud küsimust uuesti kaaluda põhjendustel: 1) et Avalikkude algkoolide seaduse § 32 järgi (RT 46 — 1931) muretsetakse maa-alkkoolidele koolitalu vähemalt ühe lehma ning hobuse pidamiseks ja õppejõudude ning kooliteenijate aiamaaga varus-tamiseks. Koolitalu antakse kooli ülalpidaja korraldusel rendi alusel isiklikuks kasutamiseks koolijuhatajale, kui tema seda soovib, ja õpetajale ja koolitee-nijaile antakse isiklikuks kasutamiseks koolitalust igaühele aiamaad vähemalt 20 aari. Omavalitsuste ja üldkasulikkude organisatsioonide maaga varustamise seaduse elluviimise määruse § 3 järgi (RT 51 — 1931) võetakse arvesse koolijuhataja maa kuni ametimehe normideni ja Riigim. planeer. tehn. juhtn. § 32 järgi peaks ametimeeste krundil peale aia- ja rohumaa $\frac{1}{2}$ —3 ha põldu olema; 2) et Kallavere algkooli maast on vallavalitsuse otsusega 8. V 1934 antud maad: 1) kooliteenijale $1\frac{1}{2}$ ha, 2) koolijuhatajale 4 ha; 3) ühele õpe-

tajale $\frac{1}{4}$ ha ja ülejäänud osa 1 ha kooliõueks, aiamaaks ja laste mängu-
platsiks, 3) et kohapealsel ülevaatusel asjatundja Aleksander Soovik avaldas,
et koolijuhataja Kustav Alberi kasutuses olev umbes 2 ha heinamaad, 1 ha
karjamaa nime all olevat võsastikku ja 1 ha põldu ei võimalda 1 hobuse ja
lehma pidamist ja et kooliteenija kasutuses on umbes $\frac{1}{4}$ ha põldu, 1 ha
heinamaad ja $\frac{1}{2}$ ha karjamaad; 4) et kooliteenija on õigustatud saama ainult
 $\frac{1}{5}$ ha aiamaad ja temale heina- ning karjamaa andmine on toimunud sea-
dusevastaselt koolijuhataja koolitalu maade arvel.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Nehatu Vallavalitsuse volinik
tühistada rahukohtuniku otsus, seletades: 1) et Avalikkude algkoolide sea-
dus ei määra kindlaks koolijuhatajale antava koha suurust. Asjatundja A.
Sooviku seletusest kohtus nähtuvat, et Kallavere koolitalu ka tervikuna ei
võimalda ühe hobuse ja ühe lehma pidamist, mispärast koolijuhataja ei saa-
vat ka seda nõuda, 2) et kooliteenijale olevat ette nähtud aiamaad vähemalt
20 aari. Maa ülemmäär ei olevat seaduses ette nähtud ja seadus ei keelavat
ka kooliteenijale andmast heina- ja karjamaad; 3) et Omavalitsuste ja üld-
kasulikkude organisatsioonide maaga varustamise seaduse elluviimise määrused
määravat koolitaluks maade nõutamise alused ja nad ei olevat siduvad maa
väljaandmisel koolijuhatajale; 4) et rahukohtunik, tühistades vallavalitsuse
otsuse, olevat jätnud tühistamata vallavolikogu otsuse, millega vallavalitsuse
otsus kinnitatud, ja vallavalitsus ei saavat talitada vallavolikogu otsuse vastaselt.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Kohtuistungil 1. okt. 1934, nagu nähtub kohtuprotokollist, on asja-
tundja A. Soovik seletanud, et selle väärtusega maad, mis on Kallavere alg-
koolil, läheks ühe hobuse ja lehma pidamiseks tarvis umbes 10 ha põldu,
heinamaad ja karjamaad kokku. Selle järgi on õigus revisjonkaebuses ette-
toodud seletus, et koolijuhataja käesoleval juhul üldse ei saa nõuda, et temale
antakse maad kasutada selles suuruses, mis võimaldaks ühe hobuse ja ühe
lehma pidamist. Kuid sellest asjaolust ei saa järeldust teha, et vallaoma-
valitsus on õigustatud koolijuhataja maad veelgi vähendama, suurendades
kooliteenija maad kaugelt üle seaduses ettenähtud alammäära. On õige, et
Avalikkude algkoolide seaduse § 32 on ette nähtud koolijuhataja, õpetaja
ja kooliteenija maade alammäärad. Kuid ei ole § 32 mõtte kohane, et valla-
omavalitsus toimetab maade jagamist nõnda, et koolijuhataja saab maad
alla seaduses ettenähtud alammäära, kooliteenija aga saab maad kaugelt üle
alammäära. Üle seaduses ettenähtud alammäära võib vallaomavalitsus maad
kooliteenijale anda üksnes juhul, kui koolijuhataja ja õpetajad on maaga varus-
tatud seaduses ettenähtud normis ja maad jätkub andmiseks üle alammäära.
Ei piisa aga maad andmiseks koolijuhatajale ja õpetajatele alammäärani-
siis ei või kooliteenijale maad anda üle alammäära. Ettetoodud kaalutlustel
tuleb rahukohtuniku kaevatud otsust sisuliselt õigeks pidada. Asjatoimetusest
tõeliselt nähtub, et Nehatu Vallavalitsuse otsus 8. V 1934 on kinnitatud

Nehatu vallavolikogu otsusega 15. V 1934, mida Kustav Alber aga palus ka tühistada koos vallavalitsuse otsusega 8. maist 1934, kuid mis otsus on rahukohtuniku poolt siiski tühistamata jäetud.

Ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Nehatu Vallavalitsuse revisjonkaebus tagajärjeta jätta ja Raasiku jsk. rahukohtuniku otsuse täienduseks tühistada Nehatu vallavolikogu otsus 15. maist 1934 Kallavere koolimaade jaotamise kinnitamise asjas. — (T. nr. 81 — I).

Nr. 7.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. märtsil 1935. a.

Malla-Villavere Veeühingu kaebus Keskveekomisjoni otsuse peale 26. oktoobrist 1934. a. veeühingu piirkonda arvatud maa-alade nimekirja muutmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Keskveekomisjoni otsusega 26. X 1934 on H. ja M. Uudam Malla-Villavere Veeühingust välja jäetud põhjendusel, et Keskveekomisjoni poolt toimetatud paiklikul ülevaatusel ei saanud eksperdid kindlaks teha, et H. ja M. Uudami maad ühingu tegevuse kestel oleksid saanud kestva tulu, nagu see ette nähtud Veeühingute sead. § 30 sundliikmete juurdeõmbamisel veeühingute tegevuse kestel.

Riigikohtule antud kaebuses palub Malla-Villavere Veeühingu juhatus tühistada Keskveekomisjoni otsus, seletades: 1) et eksperdid olevat leidnud, et H. ja M. Uudami maad vajavad kuivendust, et nende maade kuivatamine on kõige otstarbekohasem praeguse peakraavi kaudu ja et peakraav võimaldab maade kuivendamist ja kultiveerimist, mille tõttu vastava tulu saamine edaspidi on võimalik. Ekspertide seletuste järgi tõusvat maade väärtus kuivendamise läbi ja väärtuse tõus olevat isenesest kestev tulu; 2) et asjaloal, kas Uudamid esimestel aastatel kuivendatud maadest rohkem heina ja vilja said, s.o. realselt kohe tulu kätte said, ei olevat olulist tähtsust. Ouline olevat, et neil avanes võimalus vastavate maaharimisviiside juures suuremaid tulusid maast hankida. Keskveekomisjoni juhatuskirja (RT 53 — 1926) § 11 järgi tulevat tulu all mõelda endise majapidamisviisi juures saadud tulu ja samalt maa-alalt peale ühingu ettevõtte teostamist avanenud majapidamise võimaluste ärakasutamise läbi saadavat tulu vahet. Asjatoimetusest ei olevat aga näha, et Uudamid oleksid juba ära kasutanud avanenud majapidamisvõimalused. Kultuurtehnika poolt kokkuseatud kalkultatsioonide järgi olevat Uudamite maade tulu kraavitamisest kindlaks tehtud ja seda kinnitavat ka toimepandud ekspertiis.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Veeühisuste seadus näeb ette maapidaja, vastu tema tahtmist, veeühingu liik-

meks arvamise veeühingu asutamise puhul ja veeühingu tegevuse kestel. Keskveekomisjon on leidnud, et käesoleval juhul on tegemist maapidajate veeühingu liikmeks arvamiseга veeühingu tegevuse kestel, see seisukoht on kokkukõlas ka asjatoimetuse andmetega ja sellele ei vaidle vastu ka kaebaja. Veeühingu liikmeks sunniviisil arvamisel Veeühisuste seaduse § 13 põhjal, s.o. veeühingute asutamise korras, on küllalt, kui tõestatakse, et maapidajale veeühingu ettevõtte tootab tulu tuua, § 30 põhjal, s.o. veeühingu tegevuse ajal, võib maapidajat vastu tema tahtmist veeühingu liikmeks arvata, kui selgub, et tema saab kehtvalt tulu ühingu ettevõttest. Nii on seaduslikud eeldused maapidaja vastu tema tahtmist veeühingu liikmeks arvamisel oluliselt lahkuminevad, olenevalt sellest, kas see toimub ühingu asutamise korras või ühingu ettevõtete ellukutumise järel. Keskveekomisjoni juhatuskirja § 11 käsitleb maapidaja veeühingu liikmeks arvamist Veeühisuste seaduse § 13 põhjal, s.o. ühingu asutamise korras ja selles antud juhiseid ei saa kasutada seaduse § 30 käsitlemisel. Käesoleval juhul on eksperdid seletanud, et peakraav H. ja M. Uudami kruntide piiril on kaevatud alles 1933/34. a. talvel ja et seepärast osutub praegu varajaseks kestva tulusaamise kindlaks-tegemine. Ekspertide arvamus ja sellele rajatud Keskveekomisjoni otsus on kokkukõlas Veeüh. sead. § 30 ja sellepärast AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Malla-Villavere Veeühingu kaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 99^I).

Nr. 8.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. aprillil 1935. a.

Aleksander Annik'u kaebus Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsuse peale 23. novembr. 1934 pensioni ja ühekordse toetusraha määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsusega 23. nov. 1934 on Aleksander Annikule Vabatahtl. tuletõrje ühingute liikmete pensioni seaduse põhjal määratud pensioni 281 kr. 77 senti aastas, alates 17. augustist 1933 kuni 29. aug. 1934. Anniku nõudmine ühekordse toetusraha maksmise kohta on tagajärjeta jäetud põhjendusel, et toetusraha on Pensioni seaduse järgi ette nähtud üksnes raskete haavade, vigastuste või haiguste puhul, ning samuti on tagajärjeta jäetud nõudmine raviarvete tasumise kohta põhjendusel, et selleks puudub seaduslik alus.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Annik tühistada Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsus ja asi ministeeriumile uueks otsustamiseks saata, seletades: 1) et temale on pension määratud jalaluu murdmise puhul teenistuskohuste täitmisel, mis vigastus tuléb lugeda raskeks ja seega temale

ka ühekordne toetusraha määrata; 2) et tema on oma vigastust ravinud omal kulul ja see on olnud ministeeriumi huvides, sest vastasel korral oleks kaebaja tööväime kaotus suurem olnud ja vastavalt sellele ka pensioni määr; ravikulude tasumisest keelduvat ministeerium põhjusega; 3) et ministeerium olevat põhjusega määranud pensioni ainult ühe aasta peale, kuna kaebaja tööjõu kaotus olevat püsiv ja ministeerium ei olevat nõudnud uut ekspertiisi.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Narva linna pensioni komisjoni otsuse järgi 29. aug. 1933, mille peale ei ole kaebust esitatud, on Aleksander Anniku tööjõukaotus 30%, teenistuse võimalus osaliselt takistatud ja uus läbivaatus on määratud ühe aasta pärast. Vastavalt pensionikomisjoni otsusele on ka Annikule esialgselt pension määratud 29. augustini 1934, kuna edaspidine pensioni määramise küsimus oleneb uuest arstlikust läbivaatusest. Aleksander Annik on õigustatud pensioni saama eriseaduse põhjal, nimelt Vabatahtliku tuletõrje ühingute tuletõrje komandode liikmete pensioni- ja toetusseaduse põhjal, kuid ei see seadus, ega mingisugune teine seadus ei kohusta ministeeriumi tasuma kaebajale ravikulusid. Kaebaja ka ise ei näita oma nõudmise seaduslikku alust. Ilma vastava seaduse eeskirjadeta ei saa aga ministeerium ravikulusid tasuda pensioni määramise korras. Vabatahtliku tuletõrje ühingute tuletõrje komandode liikmete pensioni- ja toetusseaduse § 1 ning Pensioni seaduse § 29 põhjal võib tuletõrje ühingu liikmele ühekordset toetusraha määrata raskete haavade, vigastuste või haiguste puhul. Pensioni seaduse mõttes tuleb aga niisugusel juhul haavade, vigastuste või haiguste raskuste üle otsustada nende puhul tekkiva tööjõu kaotuse ulatuse järgi ning raskeks vigastuseks, haavaks või haiguseks võib lugeda pensionimääramisel üksnes niisugust juhtumit, millele järgneb täielik tööjõu kaotus või vähemalt tööjõu kaotus üle 50%. Kaebaja tööjõu kaotus on arvatud ainult 30%-le ja sellepärast ei olnud seaduslikku alust määrata temale ühekordset toetust.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Aleksander Annik'u kaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 179-II).

Nr. 9.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. aprillil/3. mail 1935. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 28. aug. 1934 Johan Jaasi ja Karl Kuusk'i vahel sõlmitud ostu-müügilepingu tempelmaksustamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Harju maksuinspektor otsustas 15. II 1934 nõuda Karl Kuuskilt kr. 532.28 kinnistumaksu ja temalt solidaarselt Johan Jaasiga kr. 88.72

tempelmaksu ning neilt kummaltki eraldi kr. 768.57 tempeltrahvi. Selle otsuse põhjustasid järgmised asjaolud: 26. aug. 1933 tõestati T.-H. Rahukogu kinnistusjaosk. sekretäri poolt ostu-müügileping, mille järgi Karl Kuusk omandas Rapla alevikus asuva mõisamaakoha nr. 254, kinnistu nr. 4162 all, 0,3333 ha suuruses ühes kõigi hoonetega ja muude päraldistega kr. 6.500 eest. Selle lepingu pealt on tasutud kr. 65 proportsionaalselt tempelmaksu ja kr. 390 kinnistumaksu. Maksuinspektori arvates oleks tulnud tasuda kr. 153.72 proports. tempelmaksu ja kr. 922.28 kinnistumaksu, aluseks võttes kinnisvara kõrgemat seaduslikku hinda, mille maksuinspektor arvutas järgmiselt: Katastriameti kirjast 30. I 1934 nr. 2303-I nähtub, et Rapla aleviku krundil nr. 254, kinn. nr. 4162, asuv Joh. Jaasi elumaja äriruumiga oli 1933. a. maksude võtmiseks hinnatud 768 kr. puhastulukusega; sellep. tähendatud kinnisvara kõrgemaks seaduslikuks hindeks osutub puhastulukuse 5% kapitaliseerides: krunt, mis hinnatud 1,41 puhaskasurubla, 1,41 rbl. $\times 20 = 28.20$ rbl. ja 28.20 rbl. ehk 28.20 senti $\times 40 = 11.28$ kr.; hooned 78 kr. $\times 20 = 15360$ kr.; kokku 11 kr. 28 s. + 15360 kr. = 15371 krooni 28 s. seega vähem tasutud 532 kr. 28 s. kinnistumaksu ja 88 kr. 72 s. tempelmaksu. Selle otsuse vastu antud vastulauseset Johan Jaas ja Karl Kuusk seletasid: 1) ükski seadus ei nägevat ette seadusliku hinna leidmiseks hoonete puhastulukuse kapitaliseerimist 5%-ga; 2) Tempelm. sead. § 19 p. 1 põhjal ei võidavat neile kui eraisikutele tempeltrahvi määrata, sest leping olevat tõestatud notariaalkorras, ning vastutama pidavat tõestaja ametnik. Vastulaused jäeti rahuldamata maksuinspektori otsusega 25. maist 1934. Karl Kuusk'i ja Johan Jaasi kaebuste rahuldamiseks Maksupeakomitee tühistas otsusega 28. augustist 1934 vastulausete kohta 25. mail 1934 tehtud otsuse ja saatis toimetuse tagasi asja uuesti otsustamiseks.

Riigikohtule antud kaebuses Maksuvalitsuse direktor palub tühistada Maksupeakomitee otsus ja asi saata uueks otsustamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Kinnistumaksu seaduse § 256 põhjal kinnistumaks arvatakse välja aktis tähendatud varanduse hinna pealt, ehk aga varanduse seadusliku hinna pealt, kui viimane suurem on. Seaduslik hind arvatakse välja Pärandusmaksu seaduse §§ 30—36 põhjal. Käesolevas asjas on lepinguobjektiks Rapla alevikus asuv mõisamaakoht 0,33 ha suuruses ühes kõigi hoonetega ja muude päraldistega. Maksupeakomitee tähendab õieti, et Pärandusmaksu seaduse §§ 30 ja 31 on ette nähtud kinnisvarade seaduslike hindade loend, mispärast pole alust järeldamiseks, et maa ja hoonete seadusliku hinna väljaarvamiseks võib kasutada puhastulukuse kapitaliseerimist 5%-ga, kuna säärane talitusviis oleks maksuseaduse laiendav tõlgendamine selles mõttes, et luuakse juurde üks uus kinnisvarade seaduslik hind, mis pole leidnud kindlakujulist väljendust maksuseaduses. Tuleb tähendada, et Pärandusmaksu seaduses on ette nähtud üks juhtum, kus tulukuse (kasutoovuse)

alusel välja arvutatakse varanduse seaduslik hind, nimelt linnades ja alevites asuvate kinnisvarade seaduslik hind (§ 31 p. 5). Kui seadusandja oleks tahtnud ka teistel juhtumel võimaldada tulukuse alusel seadusliku hinna kindlakstegemist, s.o. tulukuse kapitaliseerimist 5%-ga, siis oleks see seaduses otseselt ette nähtud. Seepärast ei saa ühineda Maksudevalitsuse direktori arvamusega, et Pärandusmaksu seaduse § 30 p. 2 ja § 31 p. 1 ettenähtud hindamise all tuleb mõista ka kinnisvara hindamist puhastulukuse järgi ja et kinnisvara väärtuse saavutamiseks tuleb seda puhastulukust kapitaliseerida 5%-ga.

Eeltoodud põhjendustel AKK §21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksudevalitsuse direktori kaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 127-II).

Nr. 10.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. juunil 1935. a.

Aktsiaseltsi „Trikoo-, pitsi- ja sukavabrik Oskar Kilgas“ kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 9. nov. 1934. a. tempelmaksu ja -trahvi asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tartu maksuinspektor otsustas nõuda Julius Kivastikult tempelmaksu 1 kr. 03 s. solidaarselt dokumentide väljaandjatega ja peale muu ka Aktsiaseltsilt „Trikoo-, pitsi- ja sukavabrik Oskar Kilgas“ 1 kr. tempeltrahvi tempelmaksustamata kviitungi pealt. Antud vastulauses aktsiaseltsi volinik seletas, et kviitungiks loetavat dokument, mis määratud tõendama maksu vastuvõtmist. Käesoleval korral kviitung ei tõendavat mingisuguse maksu vastuvõtmist, vaid vekslivahekorda astumist tema volitaja kontrahendiga ja sellelt ühe vekslivastuvõtmist; säärase dokumendi tempelmaksustamise kohustus ei olewat seaduses ette nähtud. Vastulause jäeti rahuldamata. Samuti jättis ka Maksupeakomitee otsusega 9. XI 34 a/seltsi kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses A/s. „Trikoo-, pitsi- ja sukavabrik Oskar Kilgas“ volinik vann. adv. abi Leo Parre palub tühistada Maksupeakomitee otsuse ja asi samale peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: käesolevas asjas vaidluse all olev dokument — kviitung — ei tõenda mitte ainult ühe vekslivastuvõtmist, nagu seda kaebaja ekslikult väidab, vaid ühtlasi ka arvete tasumist, sest selles on otseselt öeldud, et veksli on vastu võetud arvete katteks. Seda arvet, mille katteks veksli on vastu võetud, ei saa enam esitada maksmiseks, sest see on juba tasutud veksliga. Vekslivastuvõtja saab küll vekslivastuvõtmist nõuda, kuid mitte enam arve tasumist.

Vekslid vastuvõtmise tagajärjel tekkivad vahekorrad ja nende lahendamise küsimused ei puutu käesolevasse asjasse. Eeltoodud arvesse võttes, tuleb kõne all olev dokument oma sisu järgi võrdseks lugeda kviitungiga, millega tõendatakse rahasummade kättesaamist, mispärast see kuulub tempelmaksustamisele temp. tar. nr. 30 alusel, nagu Maksupeakomitee öieti on seletanud.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Aktsiaseltsi „Trikoo-, pitsi- ja sukavabrik Oskar Kilgas“ kaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 185-II).

Nr. 11.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. septembril 1935. a.

Filleule Müller'i revisjonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 27. veebruarist 15. märtsist 1935. a. kaebuse asjas Harju Ajutise Maavalitsuse ehitus- ja teedeosakonna korralduse vastu Lagedi silla sammaste ja teetammi kordaseadmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik A. Palvadre; Riigikogu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna Ringkonnakohtu otsusega $\frac{27. II}{15. III}$ 1935. a. on Filleule Müller'i

kaebus Harju Ajutise Maavalitsuse ehitus- ja teedeosakonna korralduse vastu 17. X 1934 Lagedi silla sammaste ja teetammi kordaseadmise asjas tagajärjeta jäetud järgmistel põhjendustel:

Paikliku ülevaatusega ja ekspertiisiga on kindlaks tehtud, et teetammi jõest uhtmine ja uuristamine on olemas, et see võib kujuneda hädaohtlikuks nimetatud teetammile ja ühes seega ka avalikule liiklemisele ja lõpuks, — et nimetatud uhtumise põhjuseks on ikkagi eeskätt veskiomaniku poolt ettevõetav vee paisutamine (ka normaalkõrgusele). Neil tingimustel, millised on täpselt ette nähtud ja loendatud Maanteede seaduse § 49, oli ajutine maavalitsus mitte ainult õigustatud, vaid otse kohustatud nõudma veskiomanikult paisutajalt tarvilikkude kindlustamistööde ettevõtmist. Seda (ja mitte midagi rohkem) on ka ajutine maavalitsus kaebajalt nõudnud. Täiesti põhjendamatuks osutub kaebaja voliniku arvamus, nagu näeks Maanteede sead. § 49 uues redaktsioonis (RT 69 — 1934) ette ainult uusi ehitusi ja veepaisutamisi, hoopis selle vastu näeb nimetatud artikkel ette igasuguseid kaevamisi ja veepaisutamisi, kuna seal ei ole mingit vahet tehtud ei uute ega vanade ehituste ja veepaisutamiste vahel. See on ka täiesti arusaadav, sest nimetatud Maanteede seaduse § 49 on kehtima pandud avaliku liiklemise huvides, kusjuures nimetatud artikliga on täiesti õiglaselt pandud nende isikute (kaevajate, ehitajate ja veepaisutajate) peale kohustus kõrvaldada just nende endi

huvides ja kasudes ettevõetavate tegevuste tagajärjel avalikule liiklemisele tekkivat hädaohtlikku seisukorda; on selge, et sellest avaliku liiklemise kaitsele sihitud normi välja andes ei võinudki seadusandja vahet teha paisutuste vahel, olenevalt sellest, kas nad on uuesti ettevõetavad või vanad, sest need mõlemad võivad ühevõrdselt põhjustada hädaohtu avalikkudele teedele ning ühes ka avalikule liiklemisele.

Täiesti ekslik on kaebaja poole väide, nagu oleks tema volitaja kohustatud ajutise maavalitsuse poolt nõutud teetammi kindlustusi ette võtma sellepärast, et ekspertide arvamisel olevat tarvilikkude paranduste tegemine kapitaalremont ja viimased, Maant. sead. § 16 alusel kuuluvat 2. klassi teedel tegemisele maavalitsuse teedekapitali kulul. Maanteede seaduse § 16 näeb ette neid kapitaal-remonte, mis on põhjustatud normaalsest teede kulumisest ja neil liiklemisest ja mitte mingeist muist põhjusist, käesoleval korral on aga tegemist tee kordaseadmisega hoopis erineval põhjusel — uhtumise tagajärjel, millise kordaseadmise kohustuse kohta seadusandja on selgelt erandi teinud Maanteede seaduse § 49. Pealegi on täiesti tähtsusetu, kuidas eksperdid on tarvilisi parandustöid nimetanud, — kas kapitaalremondiks või kuidagi teistviisi, tähtis on, et need tööd, olenemata omast nimetusest, on tarvilikud teetammi kordaseadmiseks, ja seesugustena Maanteede sead. § 49 põhjal tuleb teha sellel, kes oma isiklikes huvides ja kasudes ettevõetava tegevuse (paisutamise) tagajärjel on hädaohtu seadnud avalikke huvisid teeniva ühendustee.

Ei muuda seisukorda ka lõpuks see asjaolu, et teetamm ei vasta Maanteede sead. § 7 ettenähtud laiusele ning on ekspertide arvates puuduliku konstruktsiooniga; peapõhjus uhtumiseks on ekspertide arvamisel ikkagi paisutamise ja seega ka ühtlasi veesurve tagajärjel tekkiv vee läbitungimine isegi kivist sillapostidest. On selge, et Maanteede seaduse § 7 on ette nähtud vaid uult ehitatavate klassiteede laiuse normid, senised klassiteed aga, seal hulgas ka kõne all olev Lagedi-Kroodi 2. klassi tee, on igal juhul kaitse all Maanteede seaduse § 49 mõttes. See avaliku liiklemise huvides ettenähtud kaitse ei sõltu sugugi sellest, kas teatav maantee, eriti vanade sildade otsa kohas, vastab uute teede ehitamiseks kehtimapanud laiusnormidele.

Riigikohtule antud kaebuses palub Filleule Müller'i volinik vann. adv. Victor Johannson tühistada Tallinna Ringkonnakohtu otsus, seletades: 1) et Lagedi-Kroodi tee, mille teetammi parandamist nõutakse Filleule Müller'ile, on II klassi üldkulul ehitatav ja korrashoitav tee ning Maanteede seaduse § 16 järgi toimub kõigil I ja II klassi teedel sildade ümberehitamine ja korrashoid maavalitsuse teedekapitali kulul. Paiklikul järelevaatusel olevat kindlaks tehtud, et tee laius ei vasta seaduse nõuetele ja et tarvis on teha kapitaalremont. Filleule Müller, kui talu- ja vesi- ning saeveski omanik, maksvat maksusid maavalitsuse teedekapitalile ja temalt ei saavat nõuda silla kapitaalremondi tegemist. 2) Et RT 1930. a. nr. 31 avaldatud Maanteede

ja sildade projekteerimise, ehitamise ja korrashoiu määruse § 353 põhjal on maavalitsus kohustatud igas teemeistri piirkonnas pidama sildade vaatluse raamatut ja § 361 kohaselt kantakse raamatusse ühes vaatluste tulemustega ka arvamus, missugused abinõud tuleks tarvitusele võtta rikete ja puuduste kõrvaldamiseks. Käesolevas asjas nõutavat aga Filleule Müller'ilt kavade ja joonestuste esitamist silla ja teetammi parandamise kohta. 3) Et Filleule Müller on ostnud Põllutööministeeriumilt vana veski, ei ole iialgi vett paisutanud kõrgemale, kui see temale lepingus oli lubatud, ja seepärast ei saavat käesolevas asjas kohaldada Maanteede sead. § 49. Lagedi veski olevat tihti veepuuduse all kannatanud, viimase kahe aasta jooksul olevat tema sageli veepuuduse tõttu isegi seisnud. Need asjaolud olevat tõestatud ülekuulatud tunnistajate seletustega, kuid ringkonnakohtu otsuses tunnistajate seletusi üldse ei mainitavat.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Maanteede seaduse § 49 järgi (RT 69 — 1934) juhtudel, kui tee ääres ettevõetavate ehituste, veepaisutamiste ja kaevamiste tagajärjel on karta tee maa-ala sissevajumist, uhtumist või hädaohtu liiklemisele, on ajutised maavalitsused kohustatud need tööd seisma panema ja tegema kindlustusi kaevajate, ehitajate või veepaisutajate arvel, kui kaevajad ajutise maavalitsuse poolt antud tähtajal seda ise ei tee. Kulud seks nõutakse sisse administratiivkorras. Maanteede Valitsusel on õigus paisu omanikkudelt nõuda tee suhtes hädaohtlikult paisutatud veepinna alandamist. Eeltoodud § 49 seisukohalt ei ole tähtis, kas vee paisutamine toimub lepingus ettenähtud kõrguseni või üle selle, vaid tähtis on üksnes vee paisutamise mõju tee maa-alale. Muutub vee paisutamine tee maa-alale kardetavaks, siis võib ajutine maavalitsus talitada § 49 kohaselt. Kuid õige on kaebaja seletus, et nii Maanteede sead. § 49 kui ka RT 31 — 1930 avaldatud määruse § 353 ja 361 kohaselt tuleb maavalitsusel ka ära näidata, missuguseid tee maa-ala kindlustustöid peab veepaisutaja ette võtma, aga mitte ainult nõuda veepaisutajalt eneselt selleks arvamuse ja projektide esitamist. Nagu ringkonnakohtu asjatoimetusest nähtub, on ekspertiisiga selgitatud, et teetammi alune muldkeha laseb vett läbi, et vee läbijooks võib teetammile hädaohtlikuks saada ja et vee läbijooks on esijoones tingitud veepaisutamisest. Kuid ühtlasi on ekspertiisiga selgitatud, et teetamm-pais on ise konstruktiivselt puudulikult ehitatud ega vasta Maanteede seaduse § 7 ettenähtud laiusele. On õige, et Maanteede sead. § 49 on kohaldatav nii endiste olemasolevate maanteede kui ka uute ehitatavate maanteede kohta. Kuid selle paragraafi kohaldamine ei või veeretada maavalitsuse kohustusi eraisikute peale. Maanteede sead. § 7 on ette nähtud teede laius ja § 16 järgi toimub II klassi teedel olevate sildade ümberehitamine, korrashoid ja samade teede kapitaalparandus ja ümberehitamine maavalitsuse teedekapitali kulul. Maanteede sead. § 49 kohaldamine eeldab, et II kl. maantee ja temal asetsevad sillad on juba Maanteede

seaduse nõuete kohaselt ja Maanteede seaduse alustel korraldatud ja tema annab üksnes maavalitsusele õiguse nõuda, et eraisikute tegevuse läbi tekitatav hädaoht korralikule maanteele kõrvaldataks ka eraisikute arvel. Käesoleval juhul peaks sellepärast kõigepealt Maanteede sead. § 16 ja teiste põhjal maavalitsus teedekapitali kulul Lagedi veski kohal maantee korda seadma seaduslikkude nõuete kohaselt ja alles siis, kui see Maanteede sead. § 49 põhjal osutub tarvilikuks, võib maavalitsus veepaisutajalt nõuda tarvilikuks osutuvaid töid maantee kindlustamiseks.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu otsus 27. veebruarist/15. märtsist 1935. a. tühistada, samuti tühistada Harju Ajutise Maavalitsuse ehitus- ja teedeosakonna korraldus 17. X 1935 nr. 2733 ja asi Harju Ajutisele Maavalitsusele uueks otsustamiseks saata. — (T. nr. 257-I);

Nr. 12.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. oktoobril 1935. a.

Sergei Kaup'i kaebus majandusministri otsuse peale 14. maist 1935. a. laekunud tasuraha mitte koos rahatrahviga jagamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Majandusministrile antud kaebuses Tallinna-Harju kriminaalassistent Sergei Kaup seletas, et Maksudevalitsuse direktori otsusega 27. IV 1935 jaotatud toimetuse nr. 1390A 1934/35. a. järgi Dittrichi asjas laekunud trahviraha Maksukaristuse sead. § 215 korras, kuid samas asjas laekunud tasuraha kr. 80 Maksudevalitsuse direktor jätnud kõik maksusüütegude vastu võitlemise kapitali juurde. Ta ei saavat nõus olla sellega, et laekunud tasuraha ei ole määratud jagamisele koos trahvirahaga, mispärast palus muuta Maksudevalitsuse direktori otsuse vastavas osas ja määrata ka tasuraha Mk. s. § 215 juhatusel jagamisele koos trahvirahaga. See palve jäeti rahuldamata majandusministri resolutsiooniga 14. maist 1935.

Riigikohtule antud kaebuses Sergei Kaup palub tühistada majandusministri resolutsiooni 14. V 1935 ja viimasele ette kirjutada H. Dittrichi asjas laekunud tasuraha jaotada vastavalt Mk. sead. § 215 juhatusel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Vaadeldes Maksukaristuste seadustiku (RT 88 — 1934) § 17, 92, 93, 94 jt., ei ole kahtlust, et tähendatud seadustik näeb ette kahesuguseid tasurahasid. § 17 ütleb, et kui konfiskeerimine on võimatu, siis määratakse süüdlasele tasuraha temalt või kolmandalt isikult konfiskeerimisele kuuluvate esemete väärtuse suurus. See tasuraha ei ole midagi muud kui nende esemete ekvivalent,

mis oleks kuulunud konfiskeerimisele, kuid mida millegipärast võimatu on konfiskeerida. § 92, 93 jt. ettenähtud tasuraha on sisuliselt rahatrahv, mis määratakse süüdlasele ühes vangistusega. Viimasest tasurahast (s.o. tasurahast kui rahatrahvist) räägibki Maksukaristuste seadustiku § 215, ning see tasuraha kuulub ka jaotamisele selles paragrahvis ettenähtud alustel. Sama seaduse § 216 näeb ette, et § 215 esimese lõike p. 1 järgi kasutamata jäänud ning aktsiisi- ja monopolisüütegude alal konfiskeeritud esemete müügist saadud summad arvatakse maksusüütegude vastu võitlemise kapitali heaks. Käesolevas asjas on tegemist aktsiisisüüteoga, ning 80 kr., mille jaotamist kaebaja nõuab Mk. s. § 215 korras, on piirituse hind, mis kuulub konfiskeerimisele, kuid mida ei saadud konfiskeerida, sest et see oli ära tarvitatud. Kui aktsiisisüütegude alal konfiskeeritud esemete müügist saadud summad arvatakse maksusüütegude vastu võitlemise kapitali heaks, siis on arusaadav, et ka konfiskeerimisele kuuluvate, kuid võimatuse pärast konfiskeerimata jäänud esemete ekvivalent (§ 17 ettenähtud tasuraha) tuleb arvata tähendatud kapitali heaks, nagu majandusminister öieti on seletanud.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Sergei Kaupi kaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 469-II).

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

Vilhelm Garšnek'i ja Elmar Kiipuse kaebused majandusministri otsuse peale 14. juunist 1935 Petserimaal Irboska vallas asuvatest kruntidest „Võgar“ ja „Sredni“ maade sundloovutamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

A/s. Tsemendivabriku „Port Kunda“ palve põhjal Majandusministeeriumi Mäeametile 4. V 1935 otsustas Mäeamet 9. V 1935 Mäeseaduse § 51 ja 58 põhjal tunnistada A/s. „Port Kunda“ tsemendivabriku kipsikontsessiooni teostamiseks tarvilikuks sundvõõrandada Petserimaal Irboska vallas kinnistusregistri järgi nr. 1710 ja 1711 olevaist maaühikutest „Sredni“ ja „Võgar“ kogusummas 3,67 ha pindala. Maaühikud „Sredni“ kaasomanikkude Vilhelm Garšneki ja Elmar Kiipuse poolt eraldi esitatud edasikaebuse puhul otsustas majandusminister 14. VI 1935 jätta jõusse Mäeameti otsus maa-alade „Võgar“ ja „Sredni“ mäetöösturile vajalikus osas ja muuta ära ütlus „tunnistada nad sundvõõrandamisele kuuluvaks“, asendades seda sõnadega: „tunnistada sundloovutamisele kuuluvaks Mäeseaduse §§ 51—63 korras“.

Riigikohtule eraldi antud kaebustes paluvad Vilhelm Garšnek ja Elmar Kiihus tühistada majandusministri otsus, seletades: 1) et Mäeseaduse § 58 põhjal peab mäetööstur pöörduma esialgu maaomaniku poole, et kokku leppida mäetööstuse jaoks tarvismineva maa-ala kasutamistingimuste ja hinna suhtes. Käesoleval juhul ei olevat mäetööstur üldse soovinud maaomanikkudega läbirääkimisele asuda ja kaebajal puuduvat andmed, kas seda maa-ala mäetöösturile üldse tarvis on. Selles mõttes ei olevat ka Mäeamet ega majandusminister oma otsust põhjendanud; 2) Et Mäeseaduse õige mõiste järgi võivat maaomanikult maad ainult ajutiselt ära võtta. Kaevatud otsusest aga ei nähtuvat, missuguse tähtaja peale sundloovutamine ulatub. 3) Et mäetööstur kavatsevat vaidluse all olevale maa-alale ehitada vabriku peahoonet, mis alalise iseloomuga. Maa-ala võivat aga võõrandada ainult ajutiste ehitiste jaoks. 4) Et maa sundloovutamise toimetuse algamiseks ei olevat küllalt mäetöösturi paljasõnalisest teatest, et maaomanikuga kokkulepet ei ole saavutatud. Mäetööstur pidavat tõendama, et kokkulepet on katsutud saavutada ja see tegelikult ei saabunud. 5) Et majandusministri otsuses ei olevat näidatud edasikaebuse korda ja tähtaega.

Asja arutusel Riigikohtus määras Riigikohus eraldi esitatud kaebused ühendada ühiseks asjatoimetuseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Mäeseaduse § 54 ja 73 nähtub, et loovutatud maa kasutamine mäetöösturi poolt võib kesta pikemat aega ja et mäetööstur on õigustatud loovutatud maapinnal ehitama tarvilikke tööstushooneid. Seadus ei näe ette kindlat tähtaega, milleni loovutatud maa kasutamine võib toimuda, vaid selle kestus oleneb tööstuse iseloomust ning tingimustest. Kuid kasutamise kestuse järel üle kolme aasta on mäetööstur maaomaniku nõudel üksnes kohustatud § 54 põhjal loovutatud krundi omandama. Kuid õige on kaebajate seletused, et § 58 järgi on mäetööstur maapinna loovutamise asjus kõigepealt kohustatud jõudma kokkuleppele maaomanikuga, ja alles siis, kui kokkuleppele ei ole jõutud, läheb asi otsustamisele Mäeametile. Ainult kokkuleppe mittesaavutamine poolte vahel on õigustavaks aluseks Mäeametil asja oma otsustamisele võtta ja sellepärast enne asja otsustamist omalt poolt peab Mäeamet selgusele jõudma, kas pooled üldse on katsunud kokku leppida. Mitme maaomaniku olemasolul ei saa lugeda kokkuleppe saavutamise katseks läbirääkimisi üksnes mõne üksiku maaomanikuga, vaid läbirääkimisi peab pidama kõikide maaomanikkudega, olgu siis, kui mõned maaomanikkudest üldse on loobunud läbirääkimiste pidamisest. Asja algoimetusest ei nähtu, et käesoleval juhul mäetöösturid oleksid kõikide maaomanikkudega, kelle maade loovutamist nad taotlesid, läbirääkimistesse astunud, samuti ei ole nende poolt säärase läbirääkimiste kohta ja kokkuleppe mittesaavutamise kohta esitatud andmeid. Paljast ütlusest avalduses, et kokkuleppele maaomanikkudega ei ole jõutud, ei ole küllalt asja otsustamisele võtmiseks Mäeameti poolt.

Kuna kaebajad seletavad, et nendega kui loovutatud maa kaasomanikkudega üldse ei ole läbirääkimistesse asunud ja vastupidiseid andmeid asja algtoimetuses ei leidu, siis tuleb Mäeameti otsus 9. V 1935 lugeda enneaegseks. Ette-toodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Majandusministri otsus 14. juunist 1935 tühistada ja asi majandusministrile uueks otsustamiseks saata. — (T. nr. 487-II).

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. oktoobril 1935. a.

Martin Petersoni kaebus siseministri otsuse peale 5. juulist 1935. Haapsalu linnavolikogu poolt 30. novembril 1934, 22. veebruaril 1935 ja 26. aprillil 1935 vastuõetud „Sundmäärus turul kauplemise kohta Haapsalu linnas“ kinnitamise kohta.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokurööri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Martin Peterson tühistada siseministri otsus 5. VII 1935, millega kinnitatud Haapsalu linnavolikogult 30. nov. 1934, 22. veebr. ja 26. veebr. 1935 vastuõetud „Sundmäärus turul kauplemise kohta Haapsalu linnas“ § 17 ja selle sundmääruse § 17 kui mitteseadusepärane kustutada. Kaebaja seletab, et tema on Läänemaal Asuküla vallas asetseva oma jahuveski saadusi lasknud oma sulasel seni müüa Haapsalu turul vankriilt oma kottides. 1. augustil olevat aga turuülevaataja andnud kaebaja sulasele käsu, et 9. augustist alates on kaebaja veski-saaduste müük Haapsalu turul keelatud kaevatud sundmääruse § 17 alusel. § 17 järgi olevat teravilja ja teravilja saaduste müük lubatud ainult tegelikul tootjal-põllupidajal oma saaduste ulatuses. Kaebaja leiab, et Linnaseaduse § 108 p. 9 ei anna linnavolikogule õigust sundmäärusega kauplemise õigust ühtedele kodanikkudele anda ja teistele seda keelata ja et sundmääruse § 17 on vastuolus Põhiseaduse § 6 ja 86-ga.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Kaevatud otsusega kinnitatud sundmääruse seadusliku alusena on näidatud üksnes Linnasead. § 108 p. 9. Kaebuse edasisaatmisel Riigikohtule ei ole ka Siseministerium AKK § 11¹ kohaselt sellele mingit seletust juurde lisanud, kus peale Linnasead. § 108 p. 9 oleks viidatud veel mõnele teisele seadusele, millel sundmääruse reeglid põhinevad. Linnaseaduse § 108 p. 9 õigustab linnavolikogu sundmäärusi andma kohtade määramise kohta linna piirkonnas laatade ja turgude jaoks, nende sisseseadmise ja korrashoidmise kohta ja nende sisemise korra ja kauplemise aja kohta. § 108 p. 9 üksi omaette ei õigusta linnavolikogu sundmäärustega kehtima

panema kitsendusi turul kauplejate kohta, mis ei ole tingitud kauplemise ajast, turu korrast või tervishoidlikkudest nõuetest kaupade müütmisel ning sundmääruse § 17, millega on lubatud teravilja ja teraviljasaaduste müük turul ainult tegelikel tootjail põllupidajail nende oma saaduste ulatuses, ei leia seaduslikku tuge § 108 p. 9.. Et Linnasead. § 109 põhjal linnavolikogu sundmäärused peavad olema kokkukõlas kehtivate seadustega ja siseministrile kuulub järelevalve linnavolikogu poolt koostatud sundmääruste seaduslikkuse üle, siis tuleb Martin Petersoni kaebus lugeda põhjendatuks, mispärast AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Siseministri otsus 5. juulist 1935 tühistada osas, millega on kinnitatud „Sundmääruse turul kauplemise kohta Haapsalu linnas“ § 17 (RT 64 — 1935, art. 585) ja selles osas asi siseministrile uueks otsustamiseks saata. — (T. nr.539-II).

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. oktoobril 1935. a.

Salme Menge revisjonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 15./29. aprillist 1935 kaebuse asjas Tartu linnaepea otsuse vastu 4. veebruarist 1935 kodakondsuse küsimuses.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-tunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Eesti kodanik Salme Kangro abiellus Läti kodanikuga Paul-Viktor Mengega ja abiellumisakt sõlmiti Tartu Peetri koguduse õpetaja juures 26. dets. 1934. a. 5. jaan. 1935 avaldas Salme Menge, sünd. Kangro, Tartu linnaepeale palve jätta teda Eesti kodakondsusse ja vastav tunnistus välja anda kui Salme Menge'le. Tartu linnaepea jättis palve rahuldamata põhjendusel, et abielu on sõlmitud vaimuliku perekonnaseisuametniku juures.

Salme Menge kaebusel arutas asja Tartu Ringkonnakohus ja otsustas kaebuse jätta tagajärjeta. Ringkonnakohus põhistas oma otsuse järgmiselt: Kodakondsuse seaduse (RT 136 — 1922) § 19 p. 1 põhjal loetakse Eesti kodakondsusest vabastatuteks välismaalastega abiellunud Eesti naiskodanikud, kui nad kahe nädala jooksul, abielu sõlmimise päevast arvates, Vabariigi piirides vastavale maavalitsuse esimehele või linnaepeale, välismaal viibides aga lähemale Eesti Vabariigi ametnikule konsulile või diplomaatilisele esin-dajale või siseministrile Eesti kodakondsusse jäämise soovi ei avalda. Pere-konnaseisu seaduse (RT 191/192 — 1925) § 47 teise lõike järgi, kui abiellub Eesti Vabariigi kodakondsusse kuuluv naisterahvas välismaalasega, suletakse vastavas perekonnaregistris temale avatud lehekülg, kui ta Kodakondsuse seaduse § 19 p. 1 korras soovi ei avalda Eesti Vabariigi kodakondsusse jäämiseks. Nagu sellest nähtub, oleneb Eesti naiskodaniku Eesti kodakond-

susse jäämine tema abiellumise puhul välismaalasega tema poolt tehtud sooviavaldusest, kuid enesestmõistetavalt tuleb Kodakondsuse seaduse § 19 p. 1 tähendatud ametnikul esitatud sooviavalduse kohta seisukoha võtmisel kontrollida, kas abiellumine on toimunud seaduses ettenähtud korras. Perekonnaseisu² seaduse (RT 191/192 — 1925) § 47 kolmanda lõike järgi, kui Eesti Vabariigi kodakondsusse kuuluva naisterahva abiellumine välismaalasega toimub Eestis, võib seda registreerida ainult omavalitsuse perekonnaseisuametnik. Seaduse väljendus, eriti selles leiduv sõna „ainult“, ei jäta mingit kahtlust selles, et Eesti naiskodaniku abiellumine välismaalasega Eesti Vabariigi piirides peab toimuma registreerimise teel omavalitsuse perekonnaseisuametniku juures. Seepärast ainult niisugune Eesti naiskodaniku abielu sõlmimine välismaalasega Eestis on seaduspärane ja võib kodakondsusse jätmise küsimust otsustava ametniku juures arvestamisele tulla.

Kaebaja võtab ise omas kaebekirjas õigeks ja see nähtub ka käesolevale asjale lisatud Tartu Linnavalitsuse toimikus leiduvast abielutunnistusest (lk. 4), et kaebaja abielu Läti kodaniku Paul-Viktor Mengega on sõlmitud Eestis registreerimise teel Tartu Peetri koguduse perekonnaseisuametniku juures, järelikult Perekonnaseisu seaduse § 47 kolmandas lõikes ettenähtud registreerimise korra rikkumisega. Sellepärast ei võinud Tartu linna pea kaebaja sooviavalduse üle otsustamisel niisugust abielu registreerimist arvestada ja linna pea otsus 4. veebruarist s. a. kaebaja sooviavalduse rahuldamata jätmise kohta on seaduspärane.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palus Salme Menge tühistada ringkonnakohtu otsus järgmistel põhjustel: Ringkonnakohtu seisukoht, et Eesti Vabariigi kodakondsuses seisvat naiskodanikku tuleb lahkunuks lugeda Eesti kodakondsusest, kui tema abielu välismaa kodanikuga ei ole registreeritud omavalitsuse perekonnaseisuametniku juures, olevat ekslik, sest Eesti kodakondsusse jäämine olevat sõltuv ainult vastava avalduse tegemisest välismaa kodanikuga abiellunud Eesti kodakondsusse kuuluva naiskodaniku poolt ja puudub igasugune seaduslik alus seesuguse naiskodaniku vabastamiseks Eesti kodakondsusest ainult sel põhjusel, et abielu on sõlmitud vaimuliku perekonnaseisuametniku juures; ka ei põhjustavat abielu kehtivusetuks tunnistamist Perekonnaseisu seaduse § 20 järgi vorminõuete rikkumine abielu registreeriva asutise poolt.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et revisjonkaebus tuleb jätta tagajärjeta. Kaebaja väide, et tema ei ole lahkunud Eesti kodakondsusest seega, et tema abielu välismaa kodanikuga on sõlmitud vaimuliku perekonnaseisuametniku juures, on õige, sest säärase akti koostamine vaimuliku perekonnaseisuametniku poolt ei olnud seaduslik ja seega ei võinud see akt ka kaebaja kodakondsust muuta, kuid see ei tähenda, et kaebajal oli õigus nõuda käesoleval korral Tartu linna pea käest tunnistuse väljaandmist temale kui Salme Mengele. Kaebaja väide, et käesoleval korral

on tegemist perekonnaseisuametniku poolt toime pandud vormiveaga, on aga ekslik, sest käesoleval korral on vaimulik perekonnaseisuametnik akti koostanud abielusõlmimise kohta, mida tema Perek. sead. § 47 III 1. järgi ei olnud õigustatud tegema, sest Perek. sead. § 47 III lõike järgi oli õigustatud käesoleval korral abielu registreerima ainult omavalitsuse perekonnaseisuametnik, ja seega ei ole tegemist ainult vormi rikkumisega, vaid on koostatud akt, millel ei ole Eestis kehtivust. Seepärast toimus Tartu linnapea õieti, kui ta ei arvestanud vaimuliku perekonnaseisuametniku poolt koostatud akti ega rahuldanud kaebaja palvet tunnistuse väljaandmise kohta ja seega ka ringkonnakohus õieti jättis Salme Menge kaebuse tagajärjeta ja selle juures ei ole ringkonnakohus leidnud, et Salme Kangro on Eesti kodakondsusest lahkunud, nagu see nähtub kohtuotsuse põhjustest.

Neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Salme Menge revisjonkaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 386-I).

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12./19. novembril 1935. a.

Liisa Abramsoni kaebus haridus- ja sotsiaalministri otsuse peale 28. veebr. 1935 pensioni maksmise lõpetamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja sotsiaalminister vaatas 28. II 1935 läbi Liisa Abramsoni pensioni asja Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse põhjal ja leidnud: 1) et Liisa Abramsonile on määratud pensioni kui Vabadussõjas 20. VIII 1919 teadmata kadunud rahvaväelase Eduard Abramsoni emale, 2) et Tartu 2. jsk. politseikomissari poolt esitatud juurdlustest selgub, et Liisa Abramsoni poeg Eduard on hiljemini elanud Venemaal ja sealt kirjutanud Eestisse kirju, 3) et seega L. Abramson ei ole õigustatud pensioni saama, otsustas lõpetada Liisa Abramsonile pensioni maksmise, arvates 1. aprillist 1935.

Riigikohtule antud kaebuses Liisa Abramson palub tühistada haridus- ja sotsiaalministri otsuse ja temale pensioni edasi maksta; seletades, et tunnistajate seletused selle kohta, et tema poeg pärast kadunuks jäämist Eestisse kirju kirjutanud, olevat ebaõiged, sest need tunnistajad olevat temaga vihavaenus. Temal enesel ei olevat mingisuguseid teateid pojast.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 38 järgi peab pen-

sioninõudja oma nõudmisele juurde lisama peale muude dokumentide ka dokumendid § 33 tähendatud asjaolude üle, s. o. selle kohta, et tema toitja on sõjas langenud, jäljeta kadunud, surnud või riikliku hoolekande asutisse paigutatud. Sama paragraafi märkus näeb ette, et juhul, kui pensioninõudja ise nõutavaid dokumente ei esita, siis peavad valla- või linnavalit-sused viibimata vastavatest asutistest puuduvad dokumendid välja nõudma. Sellest järgneb, et pensioni määramiseks on vajalikud ning pensioni määra-mise aluseks on § 38 loendatud dokumendid; nende dokumentide puudu-misel ei saa pensioni määrata. Käesoleval korral Liisa Abramsonile pen-sioni määramisel on peale teiste nõutavate dokumentide aluseks olnud ka väljavõte päevakäsust 7. Jalaväepolgu nr. 255 ja ärakiri Eduard Abramsoni teenistuslehest. Need dokumendid tõendavad § 33 tähendatud asjaolu, s. o. tõendavad, et Liisa Abramsoni poeg Eduard on 20. VIII 1919 lahingus teadmata kadunud. Asjatoimetuses puuduvad andmed selle kohta, et need dokumendid oleksid oma kehtivuse kaotanud, s. o. et need oleksid tühis-tatud või muudetud. Kui Haridus- ja sotsiaalministeeriumile oli esitatud politsei juurdlus, mille andmetest võib järeldada, et Liisa Abramsoni poeg ei ole lahingus langenud ega teadmata kadunud, vaid elab või elas Vene-maal, siis Haridus- ja sotsiaalministeeriumil oleks tulnud ühendusse astuda vastavate kaitseväeasutistega või neile juurdlus saata seisukoha võtmiseks. Kui kaitseväe vastav asutis, peale asja tarvilist selgitamist, oleks tühistanud või muutnud Liisa Abramsonile pensioni määramisel aluseks olnud doku-mendi tema poja lahingus teadmata kadumise kohta, siis Haridus- ja sot-siaalministeeriumil oleks olnud seaduslik alus Liisa Abramsonile pensioni maksmist lõpetada. Vastasel korral kujuneks ebaloomulik seisukord, nimelt — dokument, mis oli pensioni määramise aluseks, püsib jõus, kuid pensioni maksmine süiski lõpetatakse.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsus-tas:** Haridus- ja sotsiaalministri otsus 28. veebruarist 1935 tühistada ja asi haridus- ja sotsiaalministrile uueks otsustamiseks saata. — (T. nr. 353-II).

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. novembril 1935. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 21. veebr. 1935 Eestimaa Kinnituse A/s. „EKA“ 1933. a. puhaskasumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-tunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Eestimaa Kinnituse A/s.-le „EKA“ 1933. a. eest lisaärimaksu määra-mise asjas Maksupeakomiteele antud kaebuses tähendatud a/seltsi volinik

seletas peale muu, et ärimaksukomisjoni otsus 27. apr./7. juunist 1934 tuleks tühistada juba vormilisel põhjusel, sest et komisjoni koosolekule 7. VI 1934 temale ei olevat kutset saadetud, millega olevat rikutud MKS § 71. Otsusega 21. II 1935 Maksupeakomitee tühistas vastulause kohta tehtud otsuse vormilistel põhjustel ja saatis toimetuse tagasi vastulause uuesti otsustamiseks.

Riigikohtule antud kaebuses Maksudevalitsuse direktor palub tühistada Maksupeakomitee otsuse ja asi samale peakomiteele uueks otsustamiseks saata, seletades: A/s. „EKA“ vastulause olnud ärimaksukomisjonis esimest korda arutusel 27. aprillil 1934. Tähendatud päevaks saadetud kutse ja A/seltsi volinik ilmunud ka komisjoni istungile ja andnud seletusi. Ärimaksu komisjoni otsuse peale komisjoni esimees andnud MKS § 13 põhjal protesti, mille Maksupeakomitee rahuldanud 15. mail 1934 sisemise asjaajamise korras tehtud otsusega. Riigikohtu seletuste järgi Maksupeakomitee ei otsustavat vaidluse all olevat küsimust lõplikult, vaid protesti rahuldamise korral saatvat asja komisjonile uueks otsustamiseks antud juhataste kohaselt. 7. juunil 1934 ärimaksukomisjon teinud lõpliku otsuse A/s. „EKA“ vastulause kohta. MKS ei nägevat ette ärimaksukomisjoni otsuste kuulutamist komisjoni istungil, vaid need otsused teatatavat kirjalikult § 150—158 ettenähtud korras. Seega komisjoni esimees ei olevat olnud kohustatud a/seltsi volinikule 1934. a. 7. juuni istungile uut kutset saatma, sest 7. juuni olnud ainult 27. aprilli istungil arutatud asja lõpliku otsuse tegemise päevaks. Uue kutse mittesaatmist õigustavat ka MKS § 62 viimane lõige, sest 27. aprillil tehtud otsus olnud kätte andmata. Ainult tarbe korral, täiendavate andmete ja seletuste saamiseks ärimaksukomisjon võivat paluda vastulause avaldajat uuesti ilmuda asja arutusele või kirjalikult saata vajalikud seletused. Et MKS § 80—90 põhjal Maksupeakomitee olnud õigustatud ja kohustatud ise selgitama maksustatavale kasule juurdearvatud summa suurust, siis tal puudunud seaduslik alus vastulause puhul tehtud otsuse tühistamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Maksudevalitsuse direktor seletab õieti, et MKS ei näe ette ärimaksukomisjoni otsuse kuulutamist komisjoni istungil, vaid et need otsused teatatakse kirjalikult § 150—158 ettenähtud korras. Kui Maksupeakomitee ärimaksukomisjoni esimehe poolt § 13 alusel antud protesti puhul tühistas vastulause kohta tehtud otsuse ja saatis asja ärimaksu komisjonile uueks otsustamiseks antud juhataste kohaselt, siis komisjoni esimees ei olnud kohustatud a/seltsi volinikule 1934. a. 7. juuni istungile uut kutset saatma, nagu Maksudevalitsuse direktor samuti õieti arvab, sest vastulause arutamise puhul 27. apr. 1934 a/seltsi volinik oli juba oma seletused andnud, ning 7. juunil oli ainult 27. aprillil arutatud asjas lõpliku otsuse tegemine, mis otsus kuulus teatamisele a/seltsi volinikule § 150—158 ettenähtud korras

ja mille peale a/seltsil oli õigus kaebusega esineda. Eeltoodut arvesse võttes Maksupeakomiteel puudus alus vastulause kohta tehtud otsuse tühistamiseks ja toimetise tagasisaatmiseks sellel põhjusel, et a/seltsi volinikule ei olnud saadetud kutset 1934. a. 7. juuni istungile.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 21. veebruarist 1935 tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata. — (T. nr. 349-II).

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19/29. novembril 1936. a.

Rigas Tekstilfabriku Akciju Sabiedribas kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 19. aug. 1935, 1932.—1934. a. pöhiärimaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Harju maksuinspektor otsustas 18. III 1935 kohustada Lätis asuvat Rigas Tekstilfabriku Akc. Sab. tasuma Eesti Panka I järgu kaubandusl. äritunnistuse hinnaväärtused 1932., 1933. ja 1934. a. eest põhjusel, et tähendatud firma on mainitud aastatel pidanud Tallinnas, Vene tän. nr. 1, ilma äritunnistusega kaubandusasutist, millest suurel viisil müünud välismaalt sissetoodud villast lõnga komisjonäri A/s. „Mercatura“ kaudu, kusjuures arved saadetud „Rigas Tekstilfabriku Akc. Sab.“ nimel, ning, et tähendatud firmal on olnud Eestis ka kaubaladu Tallinnas, Vene tän. nr. 1. Antud vastulauses Rigas Tekstilfabriku Akc. Sab. volinik seletas, et Ärim. sead. § 447 järgi kuuluvat ärimaksu alla kaubanduslikud ja tööstuslikud ettevõtted. Tema volitaja tööstuslik ettevõtte asuvat Riias ning kuuluvat maksustamisele Lätis kehtivate seaduste järgi. Eestis tema volitajal ei olewat olnud ühtegi kaubanduslikku ettevõtet. OMS § 458 põhjal kaubandusasutiseks loetavat eriline ruum, mis kohastatud kauplemise toimetamiseks. Maksuinspektori otsuses tähendatud ruum kuulunud A/s. „Mercaturale“. Ka mingisugust ladu ja esindajat ei olewat tema volitajal Eestis olnud. Sellepärast palus vabastada tema volitaja pöhiärimaksust. Vastulause jäeti rahuldamata Vene Rahaministeeriumi 1915. 4. apr. ringkirja nr. 4284 ja Vene otsemaks. depart. 1915. a. 2. sept. ringkirja nr. 10970 alusel. Samuti jättis ka Maksupeakomitee otsusega 19. augustist 1935 Rigas Tekstilfabriku Akc. Sab. voliniku kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses Rigas Tekstilfabriku Akc. Sab. volinik vann. adv. Karl Kapper palub tühistada Maksupeakomitee otsuse ja asi samale peakomiteele uueks otsustamiseks saata, seletades, et tema volitaja ei teotsevat Eestis iseseisvalt ja omal arvel, vaid müünud oma kaupa A/s. „Mercatura“ kaudu komisjoni arvel, sellepärast puuduvat seaduslik alus tema volitaja maksustamiseks Eestis.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: OMS § 447 põhjal kuuluvad riigi ärimaksu alla kõik kaubanduslikud ettevõtted, välja arvatud § 453 jt. loendatud ettevõtted. Välismaa kaubanduslikud ettevõtted ei ole vabastatud riigiärimaksust ühegi seadusemäärusega. Kauband. kohtupid. sead. § 41 põhjal kuulub kaubandusliku teotsemise või kaubanduslikkude operatsioonide hulka ka kaubamüük komisjoni kontorite või komisjonäride kaudu. Sellepärast, kui välismaal asuv ettevõtte müüb Eestis oma kaupu komisjonäride kaudu, siis toimetab ta Eestis kaubanduslikke operatsioone ning kuulub OMS täpse mõtte järgi Eestis riigiärimaksu alla Eestis saavutatud läbikäigu alusel. Ei ole tähtsust asjaolul, et välismaal asuv tööstuslik ettevõtte, kes Eestis müüb oma tooteid komisjonäride kaudu, maksustatakse välismaal. Välismaal asuv tööstuslik ettevõtte võib ju muidugi saada välismaal maksustatud kui tööstuslik ettevõtte, kuid kui see ettevõtte saadab oma tooted Eestisse ja müüb neid siin kas enda poolt avatud kaupluses või komisjonäride kaudu, siis toimetab ta Eestis kaubanduslikke operatsioone ja peab ka Eestis maksustatama. Välismaa ettevõtte ärimaksust vabastamise põhjuseks ei saa olla see asjaolu, et komisjonär, kelle kaudu välismaa ettevõtte oma kaupa müüb, maksustatakse ärimaksuga, sest komisjonär kuulub maksustamisele ainult komisjonitasu alusel, mitte aga selle kasu alusel, mis välismaa ettevõtte oma kaubanduslikkude operatsioonide läbi Eestis saab. Ka on aluseta kaebaja tuginemine OMS § 458-le; see paragraaf ainult määratleb, mida tuleb lugeda üksikuks kaubandusasutiseks. OMS järgi kuuluvad ärimaksu alla mitte ainult kaubandusasutised (torgovõja zavedeniija), vaid kõik kaubanduslikud ettevõtted (torgovõja predprijatija), s.o. kõik kaubandusliku teotsemise alal ettevõtetavad operatsioonid ja tehingud, mis otseselt seadusega ei ole ärimaksust vabastatud. Kuna käesolevas asjas on selgeks tehtud, et välismaal asuv ettevõtte on Eestis müünud oma kaupa komisjonäri kaudu, siis see ettevõtte on õieti ärimaksu alla arvatud.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Rigas Tekstilfabriku Akciju Sabiedribas kaebus tagajärjeta jätta. — (T. nr. 592-II).

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. detsembril 1935. a.

Samuel Sommeri kaebus Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsuse peale, mis teatatud HSM Teaduse- ja Kunstiosakonna kirjaga 2. juunist 1935 nr. 230, rahvalaulekogude muinsuskaitse alla võtmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Teatelehega 21. VI 1935 nr. 230 teatas Haridus- ja sotsiaalministeeriumi Teaduse- ja Kunstiosakond Samuel Sommerile, et tema rahvalaulude

kogud Petseris on võetud riiklikult kaitstud muinasvarade registrisse nr. 836 all ja et selle kohta on kehtivad kõik Muinasvarade kaitse seaduse määrused (RT 111/112 — 1925 ja RT 47 — 1926).

Riigikohtule antud kaebuses palub Samuel Sommer tühistada Teaduse- ja Kunstiosakonna teadaanne ja tema rahvalaulude kogu muinasvarade registrist kustutada. Kaebaja seletab, et Muinasvarade kaitse seadus õigustab muinasvarade registrisse võtma vara, dokumente ja muid esemeid, mis oma harulduse kõrval omavad veel erilist ajaloolist väärtust, ning see haruldus ja eriline ajalooline väärtus peab olema asjadel juba nende registreerimise ajal. Need jutukesed ja laulud, mis moodustavad kaebaja rahvalaulude kogu, liukuvat praegu veel inimeste suus ja neid võivat üles kirjutada ja koguda igaüks, ka Haridus- ja sotsiaalministeerium oma organite kaudu, vaja olevat seejuures kanda ainult selle töö vaeva ja kulu. Kaebaja arvab, et tema tööd ja selle vilja ei võiks lugeda iseloomult selliseks, mis juba nüüd omaks eelajaloolist või muud erilist ajaloolist väärtust ulatuses ja kujul, mis õigustaks Muinasvarade kaitse seaduse sellele kohaldamist ja tema töövilja vaba kasutamise kitsendamist.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Asja algoimetusest nähtub, et Muinsusnõukogu on otsustanud omal koosolekul 30. IV 1935 registreerida Samuel Sommer'i (Petseris) rahvaluulekogud ning see otsus on haridus- ja sotsiaalministri poolt kinnitatud 2. V 1935. Ühes algoimetusega on Riigikohtule Haridus- ja sotsiaalministeeriumi poolt esitatud prof. Valter Andersoni ja Eesti Rahvaluule Arhiivi juhataja O. Looritsa arvamused S. Sommeri rahvaluulekogude kohta, esimene 30. okt. 1935. a. ja teine 16. okt. 1935. aastast. Mõlemate arvamuste järgi on neil kogudel Eesti rahvaluuleteaduse seisukohalt suur väärtus. Muinasvarade kaitse seadus (RT 111/112 — 1925) ei näe otseselt ette, et muinasvaradeks tuleks selle seaduse järgi lugeda kõiki jutte ja laule, mis keegi ise üles kirjutab ja kogub ja et kõik need üleskirjutatud jutud ja laulud kuuluksid kõrge muinsuskaitse alla. Muinsusnõukogu ei ole omas otsuses lähemalt märkinud, missugust liiki seaduses ettenähtud muinasvara hulka tema on S. Sommeri rahvaluulekogud lugenud. Asja arutusel Riigikohtus seletas Haridus- ja sotsiaalministeeriumi esindaja, et need kogud on muinsuskaitse alla võetud Muinasvarade kaitse seaduse § 1 B p. 5 ja 6 ning § 2 alusel. Missugune vara selle seaduse järgi muinasvaraks loetakse, on märgitud § 1. § 2 järgi seisavad kõik muinasvarad, s.o. mis § 1 järgi muinasvaradeks loetud, seaduse kaitse all, kui nende rahvuslik, teaduslik või kunstiajalooline tähtsus on tunnustatud selles seaduses, ettenähtud korras. § 1 B p. 5 ja 6 on eraldi ette nähtud eriliiki muinasvarad. P. 5 näeb ette „etnograafilised, numismaatilised ja heraldilised kogud“, p. 6 „kultuur- ja kunstiajaloolised asjad, millel eriline ajalooline väärtus“. Algoimetuses ei ole lähemaid andmeid muinsuskaitse alla võetud S. Sommeri rahvaluulekogude kohta. Muinsus-

nõukogu otsuse järgi on registreeritud Samuel Sommeri rahvaluule-kogud. Mitu kogu Sommeril rahvaluulet on, millest need koosnevad, seda algtoimetusest ei nähtu. Asjaosaliste ja V. Andersoni ning O. Looritsa seletustest nähtub, et siin on tegemist Samuel Sommeri enda poolt kogutud rahvajuttude ja -lauludega, mis üksikutele paberitele märgitud ja mis veel lõplikult korraldamata. Neid üksikutele lehtedele S. Sommeri poolt märgitud rahvajutte ja -laule ei saa lugeda muinasvaraks, mis kuuluks § 1 B p. 5 või 6 mõiste alla. Eraomanduses olevate muinasvarade kohta kehtivad üldiselt Muinasvarade kaitse seaduse § 7 ja vallasmuinasvarade kohta § 16—19 ettenähtud kitsendavad kaitseabinõud ja eraomanduse kitsendusi võib õigustada üksnes siis, kui see seaduses otseselt ette nähtud, kui see kitsendamine toimub seaduse alusel. Üksnes see asjaolu, et mõnel kodanikul on olemas mõnesugune vara, millel võib olla rahvuslik, teaduslik või kunstiajalooline tähtsus, ei õigusta veel seda vara muinsuskaitse alla võtma. Muinsuskaitse alla võtmise eelduseks on, et see vara oleks Muinasvarade kaitse seaduses ka muinasvaraks loetud. Paberile märgitud ja märgitavad rahvalaulud ja -jutud nende kogumise ajal ei kujunda ei etnograafilisi, numismaatilisi ja heraldilisi kogusid ega kultuuri- ja kunstiajaloolisi asju.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Muinsusnõukogu otsus 30. aprillist 1935. a., mis kinnitatud haridus- ja sotsiaalministri poolt 2. mail 1935. a. Samuel Sommeri rahvaluulekogude muinsuskaitse alla võtmise kohta, tühistada. — (T. nr. 604-II).

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. detsembril 1935. a.

Viru Ajutise Maavalitsuse revisjonprotest Jõhvi jaoskonnakohtuniku otsuse peale 1. märtsist 1935 Ernst Ruus'i kaebuse asjas Järve vallavolikogu otsuse vastu 29. novembrist 1934 isikumaksust vabastamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokurööri abi A. Luiga.

1. III 1935 Jõhvi jaoskonnakohtunik, arutanud Ernst Ruus'i kaebust Järve vallavolikogu otsuse peale 29. nov. 1934 isikumaksu asjas, leidis, et kaebus kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel: Piirivalvureid tuleb lugeda kaitseväeteenistuses seisvaiks ülejateenijaiks (Pravila ob otdelnom korpuse pograničnoi straži), nagu tuleb järeldada seda ka Riigikohtu otsusest (Adm. t. 43/1927 — 15. nov./2. dets.) Karl Miili isikumaksu asjas ja nagu väidab seda ka Siseministeeriumi Adm.-osak. oma kirjas 30. okt. 1934. a. nr. 1158 all, mis aktis. Nii leiduvad ka piirivalve kohta käivates seadustes ühel-teisel juhul viited kaitseväe kohta käivatele seadustele (RT 8 — 1928, 71 — 1928).

Kaitseväeteenistuse seaduse (RT 43 — 1926, § 35 ja 36 ja Üleajateenijate teenistuseseaduse RT 19 — 1928, § 17) põhjal on aga üleajateenijad — kaitseväelased vabastatud kogukonna heaks võetavast isikumaksu maksmisest. Ka oma iseloomult — organisatsioonilt on piirivalve kaitseväeline organisatsioon, mis omakorda toetab sellist seaduse tõlgendust. Neil kaalutlustel ja AKK § 21 ja 22 juhatusel otsustas: Ernst Ruus'i käesoleva administratiivkaebuse rahuldamiseks tühistada Järve vallavolikogu koosoleku otsus 29. novembrist 1934 (protokoll nr. 4, § 3, lit. I, pt. c) piirivalves teeniva Ernst Ruus'i palve rahuldamata jätmises temale määratud isikumaksust vabastamise kohta ja Järve vallavolikogule ette kirjutada Ernst Ruus temale Järve vallas määratud isikumaksust vabastada.

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Viru Ajutine Maavalitsus tühistada alltoodud jaoskonnakohtuniku otsus järgmistel põhjustel

Piirivalve teenistus ei olevat riviteenistus ja piirivalvet ei saavat lugeda sõjaväeosaks (Rkh. Adm. t. nr. 41 — 1929 ja 23. X 1923 nr. 53). Pealegi alluvat piirivalve Siseministeeriumile (RT 74/75 — 1922 riigi 1934/35. a. eelarve — RT 27 — 1934 art. 206). Vene üksiku piirivalvecorpuse seadus (VSK VI k) kehtivat meil seevõrra, kuivõrra ta meie oludega kokku läheb (Rkh. Adm. t. 316 II — 1929). Selle ja eelneva tõttu ei saavat piirivalvureid lugeda kaitseväelasteks, kuigi piirivalve organisatsioon oma iseloomult on kaitseväeline, sest Vab. Valitsuse 1919. a. 24. jaanuari otsus (RT 7 — 1919) piirivalve sõjaväeliseks organisatsiooniks lugemises olevat kaotanud kehtivuse piirivalve alluvuse muutmise seadusega. Ka ei saavat piirivalvurite kohta kohaldada Kaitseväeteenistuse seaduse § 35 (RT 43 — 1926), sest see räägib alalises kaitseväes teenivatest kaitseväelastest, mida piirivalvurid polevat sama seaduse § 2 p. 1 põhjal. Samuti ei saavat neid lugeda üleajateenijateks, sest Üleajateenijate teenituseseadluse (RT 19 — 1928) § 1 põhjal üleajateenijateks loetakse kaitseväelased alalises kaitseväes. Nimetatud asjaoludest selguvat Vene Üksiku piirivalvecorpuse seaduse mittekohaldatavus. Sellepärast ja võttes arvesse Kaitseväe teen. s. § 36 esimest lauset ning RT 25 — 1932 art. 196 § 9 esimest lõiget, tulevat arvata piirivalvurid isikumaksu alla kuuluvaiks kui kodanikud, kelle alaline elukoht teenistuse tõttu valla piirides.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Viru Aj. Maavalitsuse revisjonprotest tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Nagu asjatoimetusest nähtub, on Järve vallavolikogu piirivalves teeniva üleajateenijale kapral Ernst Ruus'ile määranud isikumaksu 1934. a. eest. Kaevatud Jõhvi jaoskonnakohtuniku otsusega on isikumaksu määramine Ernst Ruus'ile tühistatud ja Järve vallavolikogule ette kirjutatud Ernst Ruus'i määratud isikumaksust vabastada. Jaoskonnakohtunik on õieti talitanud, kui ta vallavolikogule ette kirjutas Ernst Ruus'i kui piirivalves teeniva üleajateenija kaprali isikumaksust vabastada, sest Üleajateenijate teenituseseadluse

(RT 19 — 1928) § 17 järgi üleajateenijad on vabastatud kogukonna heaks võetavast isikumaksust (RT 43 — 1926, sead. nr. 79, § 35). Piirivalve organisatsioon on oma iseloomult kaitseväeline. Vene Üksiku piirivalvekorpusseaduse (VSK VI k.) § 1 järgi allus ta küll rahaministrile, kuid seetõttu ta oma kaitseväelist iseloomu ei kaotanud (§ 95, 98 jt.). 1922. a. 30. mai seaduse nr. 41 (RT 74/75 — 1922) järgi allub ta siseministrile, kuid ikkagi tema organisatsiooni iseloom on muutmata jäänud. 1919. a. piirivalve oli sõjajärgsete Vabariigi Valitsuse poolt sõjalise organisatsioonina kaitseväge ülemjuhataja käsutada antud (RT 7 — 1919). Juba see asjaolu iseenesest näitab piirivalve kaitseväelist iseloomu. Et praegukehtivas seaduses piirivalves teenivate üleajateenijate teenistus on võrdseks arvatud sama teenistusega kaitseväes, nähtub nii Piirivalve ohvitseride, sv.-ametnikkude ja üleajateenijate atesteerimise seadlusest (RT 8 — 1928, § 1), kuna neid atesteeritakse üldiselt Kaitseväelaste atesteerimise seadluse alusel, — ainult mõnesuguste muudatustega, mis eelmainitud seaduses ette toodud (§ 2—5), kui ka Piirivalve valitsuse üleajateenijate korteriga varustamise seadlusest (RT 70 — 1928, sead. nr. 439, § 1), mille järgi kaitseväelaste korteriga varustamise seadlus on kehtima pandud ka piirivalve üleajateenijate kohta.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Viru Ajutise Maavalitsuse revisjonprotest tagajärjeta jätta. — (T. nr. 240-I).

Nr. 21.

TSIVIIL-OSAKOND.

7. märtsil 1935. a.

Valter Urmanni voliniku vann. adv. abi Burchard Niidu kassatsioonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 22. detsembrist 1933. a. Mihkel Solvak'i nõude asjas Valter Urmanni vastu sundotsuse tühistamise pärast 480 krooni väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna esimees J. Lõo.

Vekslid järgi oli Mihkel Solvak kohustatud 3. II 1932. a. maksuma Tallinnas V. Lellepile 480 krooni. Vekslid pöördel leiduvad Villem Lellepi, E. Lellepi, H. Kuke, A. Klementsovi, Johan Valkenklau ja V. Urmanni blanko-edasiandmise pealkirjad. Tallinna Linnapanga nõudel protestiti veksel mittemaksmises 5. II 1932. a. Sundtäite korras otsustas Tallinna 9. jsk. rahukohtunik 29. VI 1932. a. sisse nõuda selle vekslid järgi niihästi vekslid väljaandjalt Mihkel Solvakilt kui pealekirjutajatelt Villem Lellepilt, Endel Lellepilt, Hans Kukelt, Ado Klementsovilt ja Johan Valkenklault viimase pealekirjutaja Valter Urmanni kasuks kapitalvõlga 480 kr. ühes 6%-ga 3. II 1932. a. ja peale selle protestikulu — 3,76 kr., ¼% vekslitasu — 1,20 kr.

ning kohtu- ja asjaajamiskulu — 15,05 kr. Valter Urmanni volinik pööras täitmise 6. juulil 1932. a. Mihkel Solvaki vallasvarale. — 17. nov. 1932. a. Tallinna 9. jsk. rahukohtunikule antud nõudepalves seletas Mihkel Solvak, et tema on küll omal ajal andnud ühe viiesajakroonise veksliplangi oma allkirjaga Villem Lellepile. Hiljemini lahenenud nende vahekorrad ja veksliplank jäänud rahatult Villem Lellepi kätte. Selle plangi võtnud salaja ära oma isa tagant Endel Lellep ja viimase käest petnud Hans Kukkk plangi välja ja lasknud vekslina käiku. Selle kuriteo eest saanud Hans Kukkk karistada 5. nov. 1932. a. 5. jsk. rahukohtuniku otsuse järgi kuuekuulise vangistusega. Et vekseld onud täitmata ja käiku lastud varguse ja pettuse teel, siis ei tulevat lugeda seda vekslit täidetuks õigel viisil, ei omavat vekslilõudu ja ei tulevat teostada tema järgi sissenõudmist. Nõudja Solvak palub seepärast tühistada ülalnimetatud sundotsust tema suhtes ja teda vabastada maksimisest vekslil järgi. Rahukohtunik rahuldab nõude, leides, et vaidluse all olev vekseld on sattunud H. Kuke kätte blankovekslina. Seega polevat vekseld täidetud Veksliseaduse nõuete kohaselt ega võivat omada vekslilõudu Veksliseaduse § 14 põhjal. Et kostja Urmann omandanud vekslil juba täidetu tekstiga ja heas usus, olevat tähtsusetu. Kostja Valter Urmanni voliniku edasikaebel tuli asi arutusele Tallinna-Haapsalu Rahukogus 22. dets. 1933. a. Rahukogu kinnitas rahukohtuniku otsuse ja jättis tagajärjeta Valter Urmanni edasikaebuse. Rahukogu ühines rahukohtuniku otsuse motiividega, lisades juurde, et vaidluse all olev vekseld läks täitmatult (plangina) esimeselt vekslisaajalt edasi ja oli täitmata isegi veel kolmanda žirandi Kuke käes. Kuna plangi oleks täita võinud ainult esimene žirant ja ainult oma nimele, kes aga selle jätnud tegemata, ei olevat plank saanud muutuda veksliliks kostja suhtes, kui ka plank viimaks täideti vekslilisisuga. Plangi olevat täitnud žirandid, keda vekslil väljaandja ei olevat selleks volitanud ega õigustanud.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub kostja Urmanni volinik rahukogu otsust tühistada muu seas Vekslil Seaduse § 14, 24, 27 ja 33 rikkumise pärast.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis, et kostja Urmanni kassatsioonkaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

1) Veksliseaduse § 14 loendab nõuded, milledele peab vastama vekseld. Selle paragraafi viimane lause määrab, et allakirjutatud vekslilplangil ei ole vekslilõudu seni, kuni see pole täidetud § 3 ettenähtud vekslilisisuga. Sellest tuleb järeldada, et niipea kui see tingimus on täidetud, allakirjutatud plank muutub veksliliks. Annab keegi oma kohustuste katteks allakirjutatud vekslilplangi edasi teisele, siis annab ta sellega ühtlasi ka võimaluse täita plangi. On plank täidetud vekslil esimese omandaja nimele, siis kohustab see vekslil väljaandjat samuti nagu oleks juba algusest peale väljaantud vekseld (Vekslil Seaduse § 27) ja mitte ainult allakirjutatud vekslilplank.

2). See asjaolu, et käesoleval korral nõudja Mihkel Solvaki poolt allakirjutatud veksliplank läks välja plangi esimese omandaja Villem Lellepi valdusest vastu tema tahtmist ja teadmist ja et plank oli käibes esimeste pealekirjutajate vahel, annab küll Villem Lellepile õiguse vaielda nende vastu, kes plangi võtsid tema valdusest ja selle täitsid ja edasi andsid halvast usust, mitte aga Mihkel Solvakile, kellel pole vahendituid suhteid pärastpoole vekslis muudetud plangi valdajatega (Veksliseaduse § 24 ja 33). Seda kõike mitte arvesse võttes on rahukogu oluliselt rikkunud ülalnimetatud Veksliseaduse määrusi.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas:** Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus selles asjas Veksliseaduse § 14, 24, 27 ja 33 rikkumise pärast tühistada ja asjatoimetust saata Tallinna Ringkonnakohtule uueks otsustamiseks.

Nr. 22.

TSIVIIL-OSAKOND.

21./22. märtsil 1935. a.

Johannes Arro voliniku vann. adv. August Lepsi kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 25. jaanuarist 1934. a. Johannes Arro nõude asjas Peeter-Johannes Uustalu pärandustombu vastu Johannes Arro Peeter Uustalu lihaseks pojaks tunnistamise pärast.

Eesistuja osak. esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulunud, Riigikohus leidis, et nõudja Johannes Arro voliniku vann. adv. August Lepsi kassatsioonkaebus tuleb rahuldamata jätta.

Otsusega 19. maist 1933. a. oli Rakvere-Paide Rahukogu määranud tunnustada, et nõudja Johannes Arro on surnud Peeter-Johannes Jaani p. Uustalu lihane poeg ja et temal kui väljaspool abielu sündinud lapsel, kes vanemate järgnenud abielu läbi legitimeeritud, on kõik seadusliku poja õigused ühes pärimisõigusega Peeter-Johannes Jaani p. Uustalust järelejäänud vara peale.

Asja kostja Peeter Uustalu pärandustombu ja kostja poolele asjasse astunud kolmanda isiku Gustav Uustalu voliniku edasikaebusel arutanud, on Kohtupalat kõigepealt leidnud, et Johannes Arro nõue olevat aegunud ja seepärast ei kuuluvat „sisulisele arutusele“. Viimane Kohtupalati põhjend on ilmselt ekslik. BES § 3618 järgi loetakse nõudeõigus kustunuks, kui see ei ole teostatud vastava hagi alustamise teel seaduses kindlaks määratud aegumise tähtaja jooksul. Esineb kostja tõstetud hagi vastu väitega, et see olevat aegumise tähtaja möödumise tagajärjel jäädavalt kustunud, siis on tema sellekohasel väitel, mitte taanduse avalduse, vaid sisuliselt ettetoodud vastuvaidluse iseloom nõudeõiguse olemasolu vastu (TKS § 589), ning ei ole kohtul, kui ta leiab nõudeõiguse aegunud olevat, õigust hagi sisuliselt läbi vaatamata jätta, vaid võib ta selle ainult sisuliselt tagasi lükata. Kuid eeltoodud Kohtupalati põhjendi ekslikkus ei või käesoleval juhul kaevatud

otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest Kohtupalat on, — nagu tema otsuse resolutiiv-osast näha, — Johannes Arro nõudmise mitte läbi vaatamata jätnud, vaid kokkukõlas TKS § 589-ga sisuliselt tagasi lükanud.

BES § 132 järgi loetakse seaduslikkudeks lapsed, kes eostatud või sündinud nende vanemate seadusliku abielu kestel. Ning TKS § 1347, mis kehtiv ka Eesti Vabariigi territooriumil (TKS § 1799 ja 1896), määrab, et õigus tõendada sündimise seaduslikkust („законность рождения“) ei kustu aegumise läbi. Et aga nõudja Johannes Arro ei tõsitagi, et ta oleks eostatud või sündinud oma ema abielu kestel Peeter-Johannes Uustaluga, vaid ise seletab, et ta on sündinud väljaspool abielu, ning arvab end seadustatud olevat oma ema pärastise abiellumise läbi Uustaluga, võis Kohtupalat ilma TKS § 1347 rikkumiseta järeldusele jõuda, et tähendatud paragraafi määrus käesoleva asja lahendamisel kohaldatav ei ole. Kuid siiski ei ole õige Kohtupalati seisukoht, et Johannes Arro hagi olevat aegunud. Kohtupalat on kindlaks teinud, et tähendatud hagi aineks on selle juriidilise fakti tunnustamise taotlus, et nõudja Johannes Arro on Peeter-Johannes Uustalu pärastise abiellumise tagajärjel nõudja emaga nende seadustatud poeg (BES § 173). Et aga aeguda võivad ainult õigused ja nende teostamise eesmärgiga alustatud nõudmised (BES § 3618), kunagi aga mitte juriidilised faktid, siis on Kohtupalat, asudes vastupidisele seisukohale, — kaebaja õige väite järgi, — rikkunud BES § 3618. Kuid ka see seaduse rikkumine ei või kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest Kohtupalat on Johannes Arro nõudmise, sõltumata selle aegumise küsimusest, tagasi lükanud ka sel iseseisval põhjusel, et tema hagi on sisuliselt tõendamata jäänud.

BES § 173 järgi seadustatakse vallaslaps tema vanemate abiellumise fakti jõul ning tema seadustamine tõestatakse vastava märkuse tegemisega perekonnaseisuregistrisse (varemini kiriku meetrikaraamatusse) abielumehe avalduse põhjal, et ta ennast tunnistab oma naise enne abiellumist sündinud vallaslapse isaks (BES § 165 ja 146); vt. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. ots. 1900 a. Nr. 6; Riigikohtu Üldkogu ots. 1929 a. Nr. 6; RT 191/192 — 1925 väljakuulutatud Perekonnaseisu seaduse § 31; RT 48 — 1926 väljakuulutatud Siseministri juhtnõõrid Perekonnaseisu seaduse kohta § 69). — Ei ole sellekohast märkust vastavasse registrisse või meetrikaraamatusse tehtud abielumehe eluajal ning esineb alles pärast tema surma ta naise enne abiellumist sündinud vallaslapse nõudmisega, paludes end tunnistada oma ema pärastise abielumehe seadustatud lapseks nende abiellumise fakti jõul, siis langeb nõudja peale kohustus mingit kahtlust äratavate tõenduste esitamisega kindlaks teha mitte ainult seda, et ta ema on tema, nõudja, eostamise ajal suguliselt läbi käinud oma pärastise abielumehega, vaid ka seda, et viimane on nõudja tunnistanud oma lapseks.

Asjatoimetusest nähtub, et nõudja Johannes Arro on Anna Arro vallaslapsena sündinud 22. mail 1897. a.; et Anna Arro on 14. juunil 1915. a.,

s.o. ajal, kus tema poeg Johannes Arro oli juba 18 aastat vana, abiellunud Peeter-Johannes Uustaluga; et viimane on surnud 23. märtsil 1930. a. ning et käesolev nõue on tema pärandustombu vastu tõstetud 1. augustil 1931. a. Kohtupalat on kindlaks teinud, et Peeter-Johannes Uustalul abielust Anna Arroga lapsi ei olnud; et nõudja Johannes Arro sündimise ja ristimise ega abikaasade Uustalu laulatuse tunnistusest ei ole näha, et västavate kirikukoguduste meetrikaraamatutesse oleks sisse kantud Peeter-Johannes Uustalu avaldus, mis tõendaks, et ta oma naise enne abiellumist sündinud poja oleks oma lapseks tunnistanud; ning et asjaoludest on selgunud, et nõudja Johannes Arro ei ole kunagi ja eriti pärast tema ema abiellumist Peeter-Johannes Uustaluga viimase juures elanud. Kõike seda arvesse võttes ja leides, et ka asjas ülekuulatud tunnistajate ütlustega ei saa lugeda tõeks tehtud olevat, et Peeter-Johannes Uustalu oleks isegi jutuajamisel väljaspool kohut tõsiselt õigeks võtnud, et tema osutuks nõudja isaks, on Kohtupalat järeldusele jõudnud, et Johannes Arro nõudmine on tõendamata jäänud. See Kohtupalati järeldus aga asjas esitatud tõendustega väljaselgitatud oludest kuulub asjaolustikku (TKS § 411 ja 456), mida Riigikohus kassatsiooni korras ei aruta (TKS § 11; KS § 5), ja õigustab kaevatud otsuses väljendatud kohtu lõpptulemuse (TKS § 366).

Kaebaja väide, et Kohtupalati otsuse põhjustest ei olevat näha, et ta oleks kaalunud tunnistajate seletusi selle kohta, et Anna Arro on nõudja eostamise ajal sugulises ühenduses olnud Peeter-Johannes Uustaluga, langeb ära, kuna Kohtupalat seda asjaolu ei eita, on aga täitsa õigele seisukohale asunud, et seadustatuks BES § 173 alusel tuleb lugeda mitte iga vallaslaps, kes sündinud enne tema ema abiellumist, vaid ainult need naise enne abiellumist sündinud lapsed, keda tema abielumees ise on omiks lasteks tunnistanud.

Eeltoodud kaalutlustel Riigikohus **otsustas:** Johannes Arro voliniku vann. adv. August Lepsi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 34-K/35 a.).

Nr. 23.

TSIVIL-OSAKOND.

22. märtsil 1935. a.

Tallinna-Harju maksuinspektori kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 2. novembrist 1933. a. maksujõuetuks tunnistatud a./s. „Silva“ kinnisvara sundmüügi asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
V. Dítmar.

Asja ettekande ära kuulunud, Riigikohus leidis, et Tallinna-Harju maksuinspektori kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Kohtupalat on kindlaks teinud: 1) et 8. septembril 1932. a. omandas Klaus Nottbeck avalikul enampakkumisel maksujõuetuks tunnistatud a./s. „Silva“ kinnisvara, mis asub Tallinnas, kinn. nr. 673-C all, kõrgema pakutud hinna eest 80050 krooni; et oma mainitud oksjonil omandatud õigused loovutas Klaus Nottbeck 4. aprillil 1933. a. Ernst Aringile; 2) et tähendatud, notariaalselt tõestatud leping on maksustatud tempelmaksuga 800 kr. 70 s. suuruses summas; ning 3) et Tallinna 3. jaoskonna kinnisvaramaksu komisjon on müüdud kinnisvara 19. aprillil 1933. a. hinnanud 81000 krooni peale, millise summa, kui kõrgema seadusliku hinna, pealt on rahukogu välja arvanud kinnistuslõivu (4860 kr.), kuid tempelmaksu — 80050 krooni pealt 800 kr. 50 senti suuruses summas.

Kohtupalatile antud erakaebuses seletas Tallinna-Harju maksuinspektor, et rahukogu ei olevat silmas pidanud TS § 21 p. 2, mille juhatusel ta oleks pidanud TS § 19 p. 5 ja tariifi nr. 16 punkt B põhjal nõudma Klaus Nottbecki ja Ernst Aringi vahelisesessioonlepingu pealt Nottbeckilt ja Aringilt solidaarselt veel 723 kr. 56 s. tempelmaksu ning notar Muttikaselt 2894 kr. 24 senti tempeltrahvi, ning palus rahukogu määrust vastavalt muuta.

Määrusega 2. novembrist 1934. a. Kohtupalat jättis selle kaebuse tähendatud osas tagajärjeta järgmistel põhjustel: „Mis puutub tempelmaksusse edasiandmise lepingu pealt 4. aprillist 1933. a.“, — ütleb Kohtupalat oma määruses, — „siis leiab Kohtupalat, et ei notar ega ka lepingu sõlmijad isikud (Aringu allkirja ei olegi olemas) ei olnud kohustatud aluseks võtma tulekindlustuse seltsi „Hansa“ tunnistuse andmeid esiteks sellepärast, et notaril võisid need andmed teadmata olla, teiseks aga näeb tempelmaksu tariif nr. 16-B ette, et kinnisvara seaduslik hind tuleb võtta aluseks ainult siis, kui tasu suurus edasiantavate õiguste eest ei ole dokumentides tähendatud. Käesoleval korral on hind 80500 kr. üleandmise aktis ära tähendatud. Pealegi ei saa tariifi nr. 16 lõpplause järgi tempelmaks olla üle esialgse tempelmaksusumma, milleks tuleb lugeda käesoleval korral enampakkumise hind 80500 kr., ja selle summa pealt ongi tempelmaks võetud. Peab veel tähendama, et andmed kinnisvara seadusliku hindamise kohta peab muretsema kohtutäitur, mitte aga kinnisvara ostja. Sellepärast ei olnud ka notar kohustatud hankima andmeid kinnisvara hindamise üle, seda vähem, et kohtutäituri ettekandes 14. septembrist 1932. a. on öeldud, et kinnisvara on müüdud kõrgemalt kui seaduslik hind. Kohtupalati määrusel 13. märtsist 1933. a. ei saa käesolevas asjas tähtsust olla, sest esitatud ärakirjast on näha, et see määrus on tehtud hoopis teistel asjaoludel. Muu seas ei nähtu määrusest, et ka tolles asjas oleks aset leidnud kinnisvara ümberhindamine. Seda iseenesest õiget kaalutlust, et õiguste üleandmise lepingu pealt tuleb tempelmaksu võtta kõrgemast hinnast, aga mitte oksjonil pakutud hinnast, ei tule käesoleval korral kohaldada, sest üleantavate õiguste hind on, nagu öeldud, aktis ära tähendatud.“

Riigikohus ei leia seaduslikku põhjust eeltoodud Kohtupalati määruse tühistamiseks.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu juures 8. septembril 1932. a. toimepandud avalikul enampakkumisel ostis kõne all oleva kinnisvara kõrgeima pakutud hinna ja nimelt 80050 krooni eest Klaus Nottbeck (vt. Tallinna-Haapsalu Rahukogu 1. jaoskonna kohtutäituri toim. nr. 408 — 1932. a., lk. 44 ja 45).

14. septembril 1932. a. nr. 408 all rahukogule saadetud esitises tõestas kohtutäitur muu seas, et mainitud „kinnisvara on müüdud kõrgemalt, kui tema seaduslik hind on“.

4. aprillil 1933. a. tõestas Tallinna notar Muttikas järgmise „avalduse“: „Seega avaldan mina, allakirjutanud, et andsin üle Ernst Aringile kõik minu poolt avalikul enampakkumisel 9. septembril 1932. a. omandatud õigused a.-s. „Silva“ kinnisvara peale, mis asub Tallinna II alevi hüpoteegi ringkonnas kinn. nr. 673-C all, samuti ka minu poolt kohtutäiturile makstud kautsjoni 8000 (kaheksa tuhande) krooni suuruses. Tähendatud kinnisvara sai minu poolt omandatud 80050 krooni eest. Claus Nottbecki volitusel W. Bock“. See avaldus on maksustatud 800 kr. 70 s. tempelmaksuga (vt. rahukogu toim. lk. 24).

Alles 24. aprillil 1933. a. rahukogule esitatud Kindlustus Aktsia Seltsi „Hansa“ tunnistusest nähtub, et mainitud kinnisvara on kindlustatud 26. märtsist 1933 26. juunini 1933. a. kr. 127005 eest ning et „erilist hindamist ei ole ette võetud“.

19. aprillil 1933. a. otsustas Tallinna III jaoskonna kinnisvaramaksu komisjon Ernst Aringi voliniku palvel määrata sama kinnisvara — krundi ja ehitiste — väärtus kokku 81000 krooni peale.

Kõike seda arvesse võttes ja silmas pidades, et kehtiva tempelmaksu tariifi nr. 16 p.p. A, B, C ja D ettenähtud juhtudel võetakse õiguste ja nõudmiste edasiandmise (cessio) korral tempelmaksu „tasusummast, mis on määratud õiguse või nõudmise edasiandmise eest, sel korral aga, kui tasu suurus dokumendis tähendamata ja see õiguste üleandmisel kinnisvara peale ... vähem on, kui kinnisvara ... seaduslik hind (§ 6), — süis seaduslikust hinnast ...“, kuid „p.p. A, B ja D ettenähtud juhtudel mitte üle esialgse lepingu tempelmaksu summa“, — Riigikohus leidis, et tähendatud tariifis leiduv lause „kui tasu suurus dokumendis tähendamata ja see ... vähem on, kui kinnisvara ... seaduslik hind“, on küll ebaõnnestunud, sest dokumendis tähendamata summa, iseendast mõista, ei või olla väiksem ega suurem mõnest teisest summast, kuid sama paragraafi viitest TS § 6 peale selgub, et mainitud reegel käib kahe juhu kohta ja nimelt selle kohta a) kui tasu suurus dokumendis tähendamata, ja b) selle kohta, kui tasusumma on dokumendis määratud seaduslikust hinnast väiksem, ning et mõlemal juhul võetakse tempelmaksu seadusliku

hinna pealt. Sellepärast osutub ekslikuks Kohtupalati vastupidine seisukoht, nagu näeks tariifi nr. 16-B ette, et kinnisvara seaduslik hind tulevat tempelmaksu väljaarvamisel aluseks võtta ainult siis, kui tasu suurus edasiantava õiguse eest ei ole dokumendis tähendatud, kuid see tema ekslik järeldus ei või veel kaevatud määruse tühistamise põhjuseks olla, sest et see oma lõputulemuses leiab õigustamist sama tariifi nr. 16 lõpplaususes. Viimase järgi võetakse tempelmaksu „p.p. A, B ja D ettenähtud juhtudel mitte üle esialgse lepingu tempelmaksu summa“, käesoleval korral aga oli, nagu Kohtupalat seda on kindlaks teinud, esialgse toimingu tempelmaksu summa 800 kr. 50 senti ning sama summa suuruses on ka tempelmaksustatud 4. aprillil 1933. a. notar Muttikase poolt tõestatud õiguste edasiandmise leping, milles tasusumma üleantava õiguse eest oli määratud 80050 krooni suuruses. Et esialgne toiming, — kinnisvara kohtulik oksjon —, oli korda saadetud 8. septembril 1932. a. ja mainitud oksjonil pakutud hind oli müüdnud kinnisvara tolleaegselt seaduslikust hinnast kõrgem, ei olnud Kohtupalatil, vastupidi kaebaja väitele, mingit põhjust oma määruse aluseks võtta kindlustus aktsia-seltsi „Hansa“ poolt alles 26. märtsil 1933. a. määratud hinda ega kinnisvaramaksu komisjoni otsusega 19. aprillil 1933. a. kindlakstehtud hinda (tempelmaksu tariifi nr. nr. 16 ja 36) ning osutub täitsa õigeaks kaevatud määruses väljendatud Kohtupalati lõpptulemus.

Eeltoodud kaalutlustel Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Harju maksuinspektori kassatsioonkaebus jätta tagajäreta. — (Toim. nr. 39-K/35 a.).

Nr. 24.

TSIVIL-OSAKOND.

22. märtsil 1935. a.

August Toominga ja Johannes Saare voliniku vann. adv. J. Arro kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 7. veebruarist 1934. a. Ida Kassi nõude asjas August Toominga, Johannes Saare ja Hans Lauri vastu ostu-müügi lepingu tühistamise pärast 3000 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik K. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis, et kostjate August Toominga ja Johannes Saare voliniku vann. adv. Johan Arro kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Vene Eraõiguse (Seaduste Kogu X k. 1 j.) § 1529 märkuse lisa, mis kehtib ka kogu Eesti Vabariigi maa-alal, annab kreditorile, kellel korda ei läinud võlgnikult täitmisele pööratud kohtuotsuse või sundotsuse järgi väljamõistetud raha sisse nõuda, õiguse taotella vastava nõudmise tõstmise teel võlgniku poolt oma vara võõrandamise kohta kolmandate isikutega sõlmitud

tehingute tühistamist niipalju, kui need riivavad tema, kreditori, huve: kui võlgniku eesmärgiks oli säärase tehinguga kahju tekitada oma võlausaldajaile ning isik, kellega tehing sõlmitud, teadis sellest võlgniku eesmärgist. On aga vastav tehing sõlmitud võlgniku poolt mainitud § 1529 märkuse lisa § 4 loendatud isikutega, kelle hulka kuuluvad ka tema väimehed, ning on tõeks tehtud, et võlgniku eesmärgiks oli tekitada selle tehinguga kahju oma võlausaldajaile, siis eeldatakse seaduse enese jõul, et isik, kellega tehing sõlmitud, teadis sellest võlgniku eesmärgist (§ 1, 3, 4 ja 5).

Kohtupalat on kindlaks teinud, et Tartu-Võru Rahukogu seadusjõusse astunud otsusega 1./15. novembrist 1929. a. tunnustatud Hans Lauri kohustus maksta Ida Kassile abiraha ja eluaegset pensioni, oli tekkinud 1925. a.; — et Ida Kassil ei ole korda läinud sisse nõuda Hans Laurilt mainitud otsusega väljamõistetud summasid just sellepärast, et Hans Laur eesmärgiga tekitada kahju oma ainsale võlausaldajale Ida Kassile oli 1928. a. 12. jaanuaril sõlmitud ja sama jaanuarikuu 14. päeval kinnistatud ostu-müügi lepingu järgi müünud oma väimeestele Johannes Saarele ja August Toomingale oma „Vado-Mardi nr. 46“ talu; ning et kostjate poolt esitatud tõendustega ei ole ümber lükatud seaduslik eeldus, et „ostjad“, — Hans Lauri väimehed Saar ja Tooming —, teadsid müüja eesmärgist kahju tekitada oma kreditorile.

Kõik need Kohtupalati järeldused asjas esitatud tõendustest kuuluvad asjaolustikku, mida Riigikohus kassatsiooni korras ei aruta (TKS § 11; KS § 5), ja õigustavad Kohtupalati lõpptulemuse, et kinnitamisele kuulub rahukogu otsus, millega määratud Ida Kassi nõudmise rahuldamiseks tunnustada, et Hans Lauri, Johannes Saare ja August Toominga vahel 12. jaanuaril 1928. a. sõlmitud ostu-müügileping Johannes Saare suhtes $\frac{2}{3}$ mõttelise osa ja August Toominga suhtes $\frac{1}{3}$ mõttelise osa müügis Laiuse kroonumõisast eraldatud „Vado-Mardi nr. 46“, kinnistu nr. 836 all asuva talu kohta on kehtivuseta Ida Kassi nõudmise osas Hans Lauri vastu Tartu-Võru Rahukogu seadusjõulise kohtuotuse põhjal 1./15. novembrist 1929. a., mis väljendatud sama rahukogu täitelehes 27. novembrist 1929. a. nr. 6300 all, — ja et nõudjal Ida Kassil on õigus seda nõudmist ühes kuludega pöörata Johannes Saarele kuuluva $\frac{2}{3}$ ja August Toomingale kuuluva $\frac{1}{3}$ mõtteliste osadele eelnimetatud „Vado-Mardi nr. 46“ talu kohta, selle kinnisvara määramist nõuda ja nõudmist ühes kuludega rahuldada selle kinnisvara avalikust müügist saadud rahast (Vene Eraõiguse § 1529 märk. lisa § 1, 3, 4 ja 5).

Pöördudes kaebaja kassatsiooniväidete arutusele, Riigikohus leidis need mittelugupeetavad olevat.

Asjatoimetusest nähtub, et kostja poole palvel lisati rahukogu poolt käesolevale asjale tõendusena juurde Jõgeva jaoskonna rahukohtuniku juures Hans Lauri ja Oskar Lassmanni kohta RNS § 129 põhjal alustatud kriminaalakt (1926. a. nr. 37). Viimases (lk. 7) leidub Laiuse valla politseirajooni

ülema poolt Ida Kassiga 27. novembril 1925. a. juhtunud õnnetuse puhul sama aasta veebruarikuu 28. päeval koostatud rehepeksumasina ülevaatuse protokoll, millest näha, et toimepandud ülevaatusest võtsid asjatundjatena osa August Tooming ja Johannes Helm-Rosin. Oli aga mainitud rahukogu toimetus asjale tõendusena juurde lisatud kostja poole palvel ning ei eitanud kostjad protsessi kestel, et ülevaatuse protokollis tähendatud August Tooming ja kostja käesolevas asjas August Tooming oleks üks ja sama isik, siis võis Kohtupalat TKS § 339 ja 456 põhjal arvestada tähendatud protokoll kui tõendit, ning ei kuulu järelekatsumisele kassatsiooni korras kaebaja poolt esmakordselt kassatsioonkaebuses ettetoodud väide, et tõendamata olevat, et ülevaatuse protokollis nimetatud August Tooming oleks olnud just kostja Tooming, ning et koha peal olevat palju Toominga nimelisi isikuid (TKS § 11; KS § 5).

Samade § 339 ja 456 põhjal on Kohtupalat õieti toiminud, arvestades kui tõendeid nõudja poolt esitatud lepingut ja väljavõtet kinnistusregistrist ja eriti viimases leiduvaid: a) sissekannet 14. jaanuarist 1928. a., mille järgi Johannes Saarel ja August Toomingal keelatud oli nende poolt ostetud „Vado-Mardi nr. 46“ talu kuni Hans Lauri surmani ilma tema loata võõrandada, pantida ega võlgadega koormata, — ning b) sissekannet 7. detsembrist 1929. a., millega Hans Lauri palvel kustutatud on 14. jaanuaril 1928. a. sisse kantud omandusõiguse kitsendus“. Kaebaja väitel, et Kohtupalat olevat tähendatud sissekannete hindamisel arutamata ja arvestamata jätnud asjaolu, et koha võõrandamise ja koormamise keeld kantud sisse vastu Hans Lauri tahtmist tunnistaja Seppa soovitusel, puudub igasugune alus, sest kuigi nimetatud tunnistaja tõestas, et tähendatud keeld ostu-müügi lepingu sõlmimisel tema, tunnistaja, soovitusel lepingusse sisse võeti (vt. rahukoht. toim. lk. 70), on mainitud leping, mille § 5 määrab, et „kuni müüja Hans Lauri surmani ei ole ostjad Johannes Saar ning August Tooming ilma müüja Hans Lauri nõusolekuta õigustatud ostetud kinnisvara võõrandama, pantima ega võlgadega koormata, mille kohta vastav keelumärkus kinnistusraamatutesse sisse kantakse“ —, Hans Lauri poolt isiklikult sõlmitud Saare ja Toomingaga ja tema, Hans Lauri, poolt ka isiklikult alla kirjutatud. Seega oli väljaspool igasugust kahtlust, et kõik lepingus ettenähtud tingimused vastavad lepinguosaliste kokkuleppele, ja keegi neist õigustatud ei ole end kaitseda viitega selle peale, et üks või teine tingimus olevat lepingusse võetud vastu tema tahtmist kellegi kõrvalise isiku soovitusel.

Kaebaja väide, mis sihitud Kohtupalati järelduse õigsuse ümberlütka-misele, et kostja Saar teadis Hans Lauri eesmärgist oma talu võõrandamise teel tekitada kahju nõudja Ida Kassile, — põhinedes asjas esitatud tõenduste arutamisel ja tõlgendamisel, kuulub asjaolustikku, mida Riigikohus kassatsiooni korras ei aruta (TKS § 11; KS § 5). Mingit vastuolu sellekohase

Kohtupalati järelduse aluseks võetud põhistes, vastupidi kaebaja arvamusele, ei leidu.

Kohtupalat on kindlaks teinud, et Hans Laur oli Ida Kassi palvel rahukogu määrusega 27. maist 1931. a. tunnistatud maksujõuetuks võlgnikuks; et rahukogu määrusega 3. augustist 1931. a. lõpetati Hans Lauri maksujõuetuse kohta tekkinud toimetused ja vabastati ametist rahukogu poolt määratud vannutatud hooldaja; ning et tähendatud määrus, mille peale Ida Kass oli erakaebusega esinenud, jäeti jõusse Kohtupalati määrusega 9. detsembrist 1931. a. Neil oludel võis Kohtupalat ilma Vene Eraõiguse § 1529 märkuse lisa § 1 p. 2 rikkumiseta järeldusele jõuda, et Ida Kass kui Hans Lauri ainus kreditor oli 16. oktoobril 1931. a. õigustatud esinema käesoleva nõudmisega ning et alusetuks osutub kostjate vastuväide, nagu oleks seda nõudmist tõsta võinud ainult Hans Lauri vara hooldaja ühes tema kreditoridega.

Küsimus, kas tunnistajate Mutsu, Mägi ja Oldti ütlused väärivad usaldust või mitte, kuulub kassatsiooni korras mitteamutatavas asjaolustikku (TKS §§ 11 ja 411; KS § 5), mispärast langevad ära kaebaja poolt selle küsimuse kohta ettetoodud seletused.

Kuna asjaarutamise täielikkus oli kindlustatud asjaolude ettekandmisega Kohtupalati liikme poolt ja kohtukäijate volinikkude seletustega Kohtupalati istungil (TKS § 768), ei olnud Kohtupalat kohustatud ette tooma erilisi kaalutlusi iga poolte põhjendi, iga tõenduse ja eriti iga tunnistaja ütluse kohta (TKS §§ 339 ja 711; vt. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. ots. 1893. a. nr. 26; 1913. a. nr. 36). Sellepärast, kuigi Kohtupalat ei ole oma otsuses erilisi kaalutlusi ette toonud tunnistajate Seppa, Saare ja Soome ütluste kohta, ei tõenda see sugugi, et Kohtupalat ei oleks oma otsuse tegemisel arvestanud nimetatud tunnistajate seletusi.

Leides, et asjaoludel, mille tõenduseks kostja volinik taotles tunnistajat Aunpuud üle kuulata, asja kohta tähtsust ei ole, võis Kohtupalat selle palve TKS § 366¹ jõul rahuldamata jätta.

Lõpuks on aluseta kaebaja väide, et Kohtupalat olevat rikkunud „onus probandi“ määrusi, kuna nõudja ja kostjate kohustuse ulatus tõenduste esitamise suhtes Vene Eraõiguse § 1529 märkuse lisa alusel tõstetud asjus on täpselt kindlaks määratud selle seaduse § 3, 4 ja 5 reeglitega ning nendest reeglitest on Kohtupalat oma otsuse tegemisel kinni pidanud.

Kõike seda arvesse võttes, ja et kaevatud otsuses, vastupidi kaebaja arvamusele, ei leidu TKS § 366, 693, 701 ja 711 ega Vene Eraõiguse § 1529 märkuse lisa §§ 1, 3, 4 ja 5 rikkumist, Riigikohus **otsustas**: August Toominga ja Johannes Saare voliniku vann. adv. J. Arro kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 60-K/35 a.)

Nr. 25.

TSIVIL-OSAKOND.

5. aprillil 1935. a.

Eugen Vassiljevi kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 8./15. veebruarist 1934. a. Anastasia Pantelejevi pärandustombu kinnisvarade sundmüügi asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis järgmist:

29. detsembril 1930. a. toimus Rakvere-Paide Rahukogus kohtutäitur G. Kütti poolt surn. Anastasia Pantelejevi pärandustombu päralt olevate Narva linnas, Jaani eeslinnas asuvate kinnisvarade kinn. nr.nr. 414, 415 ja 464 teiskordne sundmüük. Sundmüügist osavõtuks pidid kõik pakkujad kohtutäiturile sisse maksuma kautsjoni 4.000 krooni. Pakkumisest võttis osa ka Eugen Vassiljev, kes kui hüpoteegiline kreditor TKS § 1156³ p. 3 põhjal kautsjoni enne enampakkumise algust kohtutäiturile ei maksnud. Kinnisvara eest pakkus kõrgeima hinna, 27.000 kr., Eugen Vassiljev, kes aga TKS § 1874 ettenähtud tähtaja jooksul ei tasunud ostuhinda ning lõive.

4./9. septembril 1931. a. Rakvere-Paide Rahukogu, arvestades, et enampakkuja Eugen Vassiljev polnud tähtjal ostuhinda ning lõive tasunud ning et ükski kreditor polnud avaldanud soovi kinnisvarasid endale jätta, määras tunnistada kinnisvarade teiskordne sundmüük äpardunuks ja kinnisvarade kinnistusregistrist märkused nõudmise pööramise üle maha kustutada. Maksujõuetuks tunnistatud a./s. Eesti Kommertspanga likvideerimise komisjoni erakaebuse põhjal Kohtupalat saatis asja rahukogule täiendavaks arutuseks kautsjoni sissenõudmise asjus enampakkujalt Eugen Vassiljevilt. 5. oktoobril 1933. a. Rakvere-Paide Rahukogu määras enampakkujalt Eugen Vassiljevilt sisse nõuda tasumata jäänud 4000 kr. ja see summa välja anda maksujõuetuks tunnistatud a./s. Eesti Kommertspanga likvideerimise komisjonile Rakvere-Paide Rahukogu otsusega 19. aprillist 1929. a. Anastasia Pantelejevi pärandustombult väljamõistetud summade osaliseks tasuks. — Selle rahukogu määruse peale andis Eugen Vassiljev erakaebuse Kohtupalatile. Määrusega 8./15. veebruarist 1934. a. Kohtupalat jättis selle erakaebuse tagajärjeta, leides, et TKS § 1176 põhjal peetakse kinni korratult ostjalt makstud kautsjon. See seadusnorm ei tee vahet esimese ning teise sundmüügi suhtes. Eestis kehtib TKS § 1176 asemel TKS § 1882. Ka see norm ei väljenda seisukohta, et enampakkuja poolt makstud kautsjon kuuluks kinnipidamisele ainult esimese sundmüügi äpardumise korral ja säärase seisukoha tuletamiseks tõlgenduse teel sellest normist pole mingit mõistlikku alust, sest kautsjon võetakse ostumüügi tehingu korraliku täitmise kindlustuseks ning juhul, kui enampakkuja seaduslikul tähtjal ostuhinda ja lõive ei tasu, kaotab enampakkuja

selle kautsjoni karistuseks ostust loobumise eest. Kui ka TKS § 1882 ütleb, et kautsjon lisandatakse ostuhinnale, siis on siin kahtlemata silmas peetud küll esimest äpardunud sundmüüki, millele järgneb teine sundmüük, kuid sellest ei järgne, et teiskordsel oksjonil, — mis äpardub selle tõttu, et korratu ostja ei tasu ostuhinda ja lõive ja kus ostuhinda seega pole olemas —, korratu ostja vabaneks seaduses ettenähtud lepingu trahvist ja saaks oma kautsjoni tagasi. Seepärast ka teiskordsel ostja süü tõttu äpardunud oksjonil langeb sissemaksstud ja TKS § 1176 korras politsei läbi sisse nõutud kautsjon sundmüügil olnud kinnisvara omaniku kreditoride heaks.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Eugen Vassiljev palub Kohtupalati määrust tühistada, leides selle vastuolus seisvat TKS § 1881, 1882, 1890, 1, 2 ja 9 reeglitega.

Riigikohus leidis, et see kaebus ei vääri rahuldamist.

Nagu selgub seadusandlikest motiivest, moodustab TKS § 1156¹ ja 1882 ettenähtud kindlustus — $\frac{1}{10}$ osa kinnisvara hindest — leppetrahvi, mille enampakkuja kaotab, kui tema süü tõttu sundmüük äpardub, s.o. kui ta seaduslikul tähtajal ei tasu ostuhinda ning lõive. Seega selle kindlustuse eesmärgiks on, et sundmüügist võtaksid osa ainult säärased isikud, kes tõesti kinnisvara tahavad osta ning kes ostust loobumise korral vastutavad kahjude eest, mis säärasest loobumisest tekivad kreditoridele. Et säärane kindlustus vajalik oleks ainult esimesel sundmüügil, mitte aga ka teiskordsel sundmüügil, nagu seda kaebaja väidab, seda seaduse tekstist ning mõttest järeldada ei või. Kõigepealt seadus määrab, et nii esimesel kui ka teiskordsel sundmüügil iga enampakkuja peab enne sundmüügi algust kohtutäiturile sisse maksma kindlustuseks $\frac{1}{10}$ osa kinnisvara hinnast. Järelikult nii esimese kui ka teiskordse sundmüügi korral on kindlustus nõutav ning selle eesmärk on üks ja sama: kindlustada, et sundmüük toimuks ning et enampakkujad esineksid tõsise ostusooviga, mitte aga selleks, et sundmüüki nurja ajada, pakkudes kinnisvara eest säärast hinda; mis selle tõelisele väärtusele ei vasta ning mille läbi tõsised ostjad tõrjutakse eemale. Säärased sundmüügi nurjaajamised oleksid aga siis eriti sagedad, kui enampakkuja ei kaotaks tema poolt sissemaksstud kautsjonit juhul, kui ta hiljem pakutud hinda ning lõive ei tasu ning seega tema süü tõttu sundmüük äpardub. Kaebaja toetumine Vene Senati TKD otsustele 1900. a. Nr. 9 ja 1897. a. Nr. 27 ei kõiguta millegagi seda seisukohta, sest need seletused käivad juhtude kohta, kus sundmüük hiljemini osutus ülearuseks selle läbi, et kreditorid ise palusid sundmüügi toimetust lõpetada, kuid need otsused ei puuduta üldse neid juhte, kus sundmüük äpardub enampakkuja süü pärast. Järelikult pole seepärast neis otsustes väljendatud seisukohtadel mingit suhtumist käesolevasse asjaolustikku.

Neil kaalutlusil Riigikohus leidis, et tõlgendus, mis Kohtupalat on andnud TKS § 1881, 1882 ja 1156¹; 1176 reeglitele, on õige ja kokkukõlas nende normide loogilise mõtte ning eesmärgiga.

Õige on ka see Kohtupalati seisukoht, et vaidlused, mis Eugen Vassiljevile ning maksujõuetuks tunnistatud a./s. „Eesti Kommertspanga“ likvideerimise komisjonil võiksid olla nende vahel sõlmitud kokkulepete suhtes, nii nagu Eugen Vassiljev seda väidab, — ei kuulu lahendusele käesolevas sundmüügi toimetuses, vaid selleks võib olla TKS § 1 jõul ainult nõudekord.

Oli maksujõuetuks tunnistatud a./s. „Eesti Kommertspanga“ likvideerimise komisjoni kui kreditori taotlusel kinnisvara sundmüügile määratud ja äpardus sundmüük Eugen Vassiljevi süü tõttu, siis TKS § 1882 ja BES § 3968 ühise mõtte järgi on sellel kreditoril õigus võla osaliseks tasuks nõuda kautsjonit, mis Eugen Vassiljevilt kuulus sissenõudmisele TKS § 1176 korras, nagu Kohtupalat õieti on põhistanud.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Eugen Vassiljevi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 63-K/35 a.).

Nr. 26.

TSIVILOSAKOND.

26. aprillil 1935. a.

Jaan Venter kassatsioonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 27. aprillist 1934. a. kaebaja nõude asjas Mihkel Tartu vastu sundotsuse tühistamise pärast 500 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus ei vääri rahuldumist.

Nõudepalves Jaan Venter palus enese suhtes tühistada sundotsuse vekslit järgi, mis oli välja antud talle J. Berneri poolt ja millele ta oli kirjutanud oma blankoedasiandepaldise. Oma nõude rajas Jaan Venter väitele, et selle vekslit andnud talle J. Berner oma võla katteks, hiljemini ostnud aga J. Berner vekslit Jaan Venter käest välja ja nii sattunud vekselle selle väljaandja kätte kustunult tagasi (VS § 17). Kui hiljem J. Berner selle vekslit uuesti käiku olevat lasknud, andes selle oma võla katteks R. Tedderi kätte ning kui see viimase pealdisega on läinud Mihkel Tartu kätte, siis puuduvat viimasel õigus selle vekslit järgi nõuda Jaan Venterilt.

Käesolev nõue lükati tagasi nii rahukohtuniku kui ka rahukogu poolt, kuhu nõudja oli edasi kaevanud.

Riigikohus leidis, et rahukogu otsus selles asjas on õige ning pole põhjust seda tühistada.

Veksel on formaalne dokument ja vastutus selle tasumise eest on olevat vekslit tekstist ning sellele kirjutatud pealdistest (VS § 16, 17, 23, 24, 27, 28, 29, 30), kusjuures iga vekslile pealekirjutaja vastutab vekslit tasumise

eest täiesti iseseisvalt, ja vekslipidajal on kõik vekslit järgnevad õigused, sõltumata tema eelkäija õigustest, olgu siis, kui veksel viimase valdusest on välja läinud ilma ta tahteta ja kui vekslipidaja sellest teadis. Vekslit järgi vastutav isik, kelle vastu nõue vekslit järgi on pööratud, võib ennast kaitseda ainult säärase vaielega, mis otseselt järgnevad Veksliseadustiku määrustest või selle isiku otsestest suhetest vekslipidaja vastu (VS § 33). Kui ka veksel on selle väljaandja poolt selle pidaja käest välja ostetud, viimane aga seda väljaostmist vekslile pole märkinud (VS § 47) ja on see veksel uuesti käiku lastud ja edasiandepäldisega sattunud heausulise pidaja kätte, kellele vekslit väljaostmine pole teada, siis pole ühtegi alust sääraselt heausuliselt vekslitpidajalt ära võtta õigusi, mida talle tagab Vekslit sead. § 23 ja 24. Säärasel asjaoludel talitas rahukogu kokkukõlas TKS § 81¹ reeglitega, kui ta tagasi lükkas Jaan Venterit erapalve üle kuulata tunnistajaid selle tõenduseks, et J. Berner oli vekslit tema käest välja ostnud ja selle uuesti käiku lasknud, sest kui see asjaolu ka tõestatuks osutuks, ei vabaneks selle läbi Jaan Venter kui esimene pealekirjutaja vastutusest vekslit järgi kostja ees, kelle kätte veksel on tulnud eelmiselt pidajalt R. Tedderilt blankoedasiandepäldisega.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Jaan Venterit kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 192-k/35 a.)

Nr. 27.

TSIVILOSAKOND.

7./15. juunil 1935. a.

Tartu maksuinspektori kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 17. maist 1934. a. Elfriede-Johanna Simmi nõude asjas surnud Johan, Oskar, Mari ja David Jalajase pärandustompude, Jaan, Karl, Jakob, August ja Gustav Jalajase ja Liisa Ankuri vastu 50 krooni väärtuses omandiõiguse tunnustamise pärast kinnistumaksu küsimuses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Tartu-Võru Rahukogule 11. detsembril 1931. a. antud nõudepalves taotles Elfriede Simm oma omandiõiguse tunnustamist Tartumaal asuva ja Kurista mõisast eraldatud talukoha „Tirikesti kõrts nr. XV“ peale igamisvalduse alusel ja selle talu ülekanndmist kinnistusraamatutes tema nimele. Oma resolutsiooniga 15./29. novembrist 1933. a. rahukogu rahuldab nõude ja oma määrusega samast päevast otsustas sisse nõuda Elfriede-Johanna Simmi, sünd. Jalajase käest riigikassa kasuks kinnistuslõivu 205 krooni 47 senti ühes 1% kuus, arvates 29. nov. 1933. a.

Erakaebuses Kohtupalatile seletas Elfriede Simm, et kinnistuslõivu ei tule määrata aegumise tõttu ja et testamandi ja pärijate kinnitamise puhul olevat juba määratud vastavad maksud. Kohtupalat rahuldab Elfriede Simmi

erakaebuse kinnistuslõivu osas ja tühistas selles suhtes rahukogu määruse. Oma otsuse põhistes leiab Kohtupalat, et igamisvalduse aluseks on käesoleval korral pärandi jagamise leping 27. IV 1907. a. ja et Kinnistusmaksu sead. § 235 järgi ei võeta kinnistuslõivu, kui igamisvalduse aluseks on pärimisõigus.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Tartu maksuinspektor tühistada Kohtupalati määrus Kinnistusmaksu seaduse § 235 rikkumise pärast.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis, et Tartu maksuinspektori kassatsioonkaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel: 1) kinnistusmaksu (lõivu) võetakse kinnisvara omandiõiguse ülemineku akti põhjal (Kinnistusmaksu sead. § 235, 236), välja arvatud juhud, kus omandiõigus üle läheb pärimise teel ja kus kinnistusmaksu asendab pärandusmaks; 2) pärija, kes kinnitatud pärimisõigustesse ja tasunud temale määratud pärandusmaksu, võib kinnistusraamatutes päritud kinnisvara kinnistada oma nimele, ilma et tal oleks tarvis veel maksta selle juures kinnistuslõivu (TKS § 2063); 3) kui aga pärija kinnitusedokumentide või ka seadusjõusse astunud testamendi põhjal ei saa oma nimele üle kanda päritud kinnisvara sel põhjusel, et see vara seisab raamatutes veel kellegi kolmanda isiku ja mitte pärandijätja nimel ja pärija sunnitud on paluma igamisvalduse alusel oma omandiõiguse tunnustamist ja nime sissekandmist, siis tuleb temal ka maksta kinnistuslõivu, vaatamata sellele, et ta pärijate kinnitamise juures juba on tasunud pärandusmaksu. See vaade valitses ka endiste Vene kohtute praksises (Senati üldkogu otsus 1889. a. Nr. 34). Seda mitte arvesse võttes on Kohtupalat oma otsusega oluliselt rikkunud Kinnistusmaksu seaduse § 235.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Tartu maksuinspektori kassatsioonkaebuse rahuldamiseks Kohtupalati määrus selles asjas Kinnistusmaksu Seaduse § 235 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtukojale tagasi saata uue määruse tegemiseks teises kohtukoosseisus. — (Toim. nr. 145-K/35. a.).

Nr. 28.

TSIVIL-OSAKOND.

20. septembril/4. oktoobril 1935. a.

Semen Kosõrkovi voliniku vann. adv. Adalbert Nieländeri kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 18. aprillist 1934. a. Semen Kosõrkovi nõude asjas Evdokija Kedrimi ja Pelageja Kosõrkovi vastu testamendi kehtivusetuks tunnustamise pärast 2.250 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

26. juunil 1930. a. Evdokija Kosma t. Kedrin, sünd. Kosõrkov, esines Petseri 1. jsk. rahukohtunikule palvega kinnitada testament, mis oli tehtud tema isa Kosma Kosõrkovi poolt, kes oli surnud 10. juunil 1930. a. Nagu

esitatud dokumentidest selgus, oli testaatori Kosma Kosõrkovi alaliseks elukohaks enne ta surma Järvesuu vald Petserimaal.

„Riigi Teataja Lisas“ nr. 68, 2. septembril 1930. a. ilmus Petseri 1. jsk. rahukohtuniku teadaanne, et 23. sept. 1930. a. loetakse avalikul kohtuistungil ette Kosma Kosõrkovi testament. Rahukohtuniku määrusega samast päevast tunnistati Kosma Kosõrkovi testament avatuks ja määrati kuulutuse läbi „Riigi Teatajas“ üles kutsuda pärijaid ja kõiki neid isikuid, kellel õigusi ja nõudmisi on Kosma Kosõrkovi päranduse kohta ja vaidlusi avatud testamendi vastu, kuue kuu jooksul, arvates kuulutuse ilmumisest „Riigi Teatajas“, oma õigusi, nõudmisi ja vaidlusi rahukohtunikule avaldama, hoiatades, et kõik selle aja jooksul ülesandmata õigused ja nõudmised tunnistatakse kustunuks ja testament astub seadusjõusse. Vastav kuulutus selle määruse põhjal ilmus „Riigi Teataja Lisas“ nr. 81, 17. oktoobril 1930. a. —

Otsusega 13. maist 1931. a. rahukohtunik tunnistas Kosma Kosõrkovi testamendi, mis on tehtud 27. detsembril 1929. a., seadusjõusse astunuks ning tunnistas kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuks. See otsus on astunud seadusjõusse. —

13. mail 1932. a. tõstis Semen Kosõrkov käesoleva nõude Tartu-Võru Rahukogus Evdokija Kedrini ja Pelageja Kosõrkovi vastu, paludes tühistada Kosma Kosõrkovi testament, mis oli tehtud 27. detsembril 1929. a. ja mis oli kinnitatud rahukohtuniku poolt kohtuotsusega 13. maist 1931. a. Testamendi tühistamise põhjuseks toodi asjaolu, et see polevat alla kirjutatud Kosma Kosõrkovi enese poolt, kes olnud kirjaoskaja, vaid kellegi Mihail Gussarovi poolt. —

Rahukogu, arvestanud vastaspoole vaide, leidis, et käesolev nõue oli tõstetud pärast seda, kui hoiu korras oli seadusjõulise kohtuotsusega testament tunnistatud seadusjõuliseks ning kõik ülesandmata vaidlused selle vastu kustunuks. Kuigi Vene SK X k. 1. j. § 1066¹² lubas nõude korras testamendi tühistamist taotella 2 a. jooksul, arvates testamendi täitmisele lubamise kuulutuse ilmumise päevast, olevat RT 77/78 — 1924 avaldatud Tsiviilkohtupidamise seaduse ühtlustamise seadusega ka Petserimaal kehtima pandud TKS § 1799—2097, mispärast tulevat rahukohtuniku poolt toimunud üleskutset enne testamendi kinnitamist lugeda kohuslikuks ka nõudjale ja seepärast, ning kuna ta mingit vaidlust määratud tähtjaks testamendi vastu ei tõstnud või ei palunud vastavat vaidlusõigust tunnistada alalhoituks, siis olevat käesolev nõue aegunud.

Semen Kosõrkovi voliniku edasikaebusel oli asi arutusel Kohtupalatis, kus kinnitati rahukogu otsus.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Semen Kosõrkovi volinik vann. adv. A. Nieländer palub Kohtupalati otsust tühistada, leides, et RT 77/78 — 1924 avaldatud TKS ühtlustamise seadus ei olevat tühistanud

Vene SK X k. I j. § 1066¹², mis olevat materiaalõiguslik norm. Kohtupalati vastupidine seisukoht olevat vastuolus selle RT 77/78 — 1924 avaldatud seadusega, X k. I j. § 1066, 1066¹², 1241 ja TKS § 711 ja 452 reeglitega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolevas asjas, seoses kassatsioonkaebuses esitatud väidetega, kuulub tema lahendusele küsimus: „Kas pärast RT 77/78 — 1924 avaldatud Tsiviilkohtupidamise seaduse ühtlustamise seaduse kehtimahakkamist, millega kehtima pandi Petserimaal ja Narvatagusel maa-alal TKS § 1799—2097, on veel jõus VSK X k. I jao § 1066¹², mille järgi igasuguseid vaidlusi testamendi vastu võib tõsta 2-a. tähtaja jooksul, arvates kuulutuse ilmumisest testamendi täitmisele kinnitamise üle, või on selle asemel Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal nüüd kehtimas TKS § 1967, 2066 jt. reeglid, mille järgi proklaami tähtaja jooksul ülesandmata vaidlused loetakse kustunuks?

Selle küsimuse lahendamisele asumisel tuleb kõigepealt selgitada sihti ja eesmärki, millistel toimus Tsiviilkohtupidamise seaduse ühtlustamise seaduse vastuvõtmine ja kehtimapanek Riigikogus.

Vabariigi Valitsus esitas Riigikogule VSK X k. ja TKS muutmise seaduse pärimisasjus, mis pidi ainult mõningaid muudatusi tooma X k. I j. § 1060—1066¹⁴, nimelt, et seal ettenähtud testamendi kinnitamise asjas pidid alluma ringkonnakohtute asemel rahukohtunikuledele samades paragraafides ettenähtud tingimusil ning et § 1066⁸ ettenähtud erakaebused antakse Kohtupalati asemel vastavale rahukogule. Samuti pidi väike muudatus tehtama X k. I j. § 1239-ndas. TKS § 1408 ja 1409 pidi vastavalt muudetama, silmas pidades, et pärimisasjad pidid kõik hoiukorramenetluses alluma rahukohtunikule. Seletuskirjas, mis sellele Vabariigi Valitsuse esitisele oli lisandatud, oli sõnaselgelt öeldud, et see seaduseelnõu taotles ainult üht sihti, nimelt, et pärandusajad üle terve riigi alluksid rahukohtunikule, kuna muus suhtes eriline testamendi kinnitamise kord, mis on ette nähtud VSK X k. I j. § 1060—1066¹⁴, pidi Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal jääma muutmata (vt. II Riigikogu protokollid, 4. istungjärk 1924. a. protokollid nr. 98—114, II Riigikogu protokollide lisad nr. 79 ja 80, veerud 136—138). Riigikogu üldkomisjon, läbi vaadanud selle Vabariigi Valitsuse esitise, leidis, et see tahab kehtima panna Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal ainult need muudatused, mis olid kehtima pandud teistes riigiosades seadusega 8. märtsist 1923. a. (Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise seadus pärimisasjus, RT 43 — 1923), kuid see eelnõu ei muudaks ära isesugust kohtupidamise korda, mis on kehtivusel neil maa-aladel. Seda eelnõu arutades üldkomisjon leidis, et tarvis on küsimus seada laiemale alusele ja selle asemel, et Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal ainult üksikuid parandusi kohtupidamises läbi

viia, leiti tarvilikuks täielikult ühtlustada kohtupidamist nimetatud maa-aladel teiste riigiosadega. Et meie väikeses riigis kehtis asjaajamises kohtutes mitmesugune kord, see oli üldkomisjoni arvates soovimata nähtus, mis toob kaasa palju segadusi ja raskusi. Vahed kohtupidamise korras Petserimaal ja muus riigis ei ole komisjoni arvates nii olulised, et nende kõrvaldamine oleks võinud valmistada erilisi raskusi. Et ära hoida kahtlust, kas eelnõu ka materiaa lõiguses Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal ei ole tahtnud muudatust teha, arvas üldkomisjon tarvilikuks toonitada, et materiaalne eraõigus neil maa-aladel jääb esialgu muutmata (vt. eespoolmainitud II Riigikogu protokollide lisad nr. 81). Neid üldkomisjoni seisukohti arendas Riigikogu koosolekul 16. mail 1924. a. aruandja Riigikogu liige J. Jaakson, toonitades muu seas, et just pärimisasjade arutamisel on siseriigis ning Petserimaal ja Narva taga kehtimas erinev menetlus, mis tekitab suuri raskusi ja segadusi. Et neid segadusi kõrvaldada, selleks üldkomisjon leidis tarviliku olevat tsiviilkohtupidamist ühtlustada terves riigis (vt. II Riigikogu protokoll nr. 105, II Riigikogu protokollid, 4. istungjärg 1924. a. veerud 417—419). Riigikogu võttis üldkomisjoni poolt väljatöötatud seaduse eelnõu muutmatult vastu ja see avaldati seadusena RT 77/78 — 1924. Selle seaduse eesmärk oli seega ühtlustada tsiviilkohtupidamise korda üle terve riigi, ära muutes Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal senikehtinud erineva protsessikorra. Seejuures see seadus rõhutab (§ 2), et kõigil neil juhtumitel, kus TKS § 1799—2097 on jutt BES ja kohalikest talurahvaseadust, tuleb Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal kohaldada vastavalt seal kehtivaid tsiviilseaduse määrusi.

Kui asuda vaatlema seda korda, kuidas Vene SK X k. I j. kehtivuse piirkonnas toimus testamendi kinnitamine, siis tuleb kõigepealt tõsitada, et seal vastavad reeglid polnud mahutatud TKS-sse, vaid need olid asetatud X k. I jakku § 1060—1066¹⁴ all, kuna omakorda nende normide aluseks oli novell 5. aprillist 1869. a. „Ajutised määrused testamentide kohta“ (vt. VSTK 1869. a., seadus nr. 46935). See novell, mis üldiselt korraldas testamendi tegemise korda ja kehtivuse tingimusi, sisaldab ka protsessuaalseid norme, mis aga pole mahutatud TKS-sse, vaid nähtavasti selleks, et kõik testamenti käsitlevad normid oleksid koos ja et neis oleks võimalik ülevaatlikumalt orienteeruda, on mahutatud X k. I jakku. Sääraste protsessuaalsete normide hulka kuuluvad oma iseloomu poolest X k. I j. § 1060—1066¹⁴, mis korraldavad seda menetlust, kuidas testamendi kinnitamine peab toimuma, s. o. kuidas tuleb rakendada vastavaid materiaa lõiguslike norme. Ka § 1066¹², mis määrab tähtaja, mille vältel vaidlused ja nõuded testamendi vastu peavad olema avaldatud, sõltuvuses testamendi täitmisele kinnitamise kuulutusest (§ 1066⁸), mis on kohtulik protseduur, — on omalt iseloomult rohkem protsessuaalne norm, kui materiaa lõiguslik. On õige, et Vene Senat mõnes oma varajasemas otsuses, käsi-

telles selle normi kehtivust ajaliselts, leidis, et see on materiaalõiguslik norm, mis kehtiv oli ainult nende testamentide kohta, mis kuulusid kinnitamisele pärast selle seaduse jõustumist (vt. Tsiviildep. otsused 1882. a. nr. 78 ja 1877. a. nr. 79), kuid teisest küljest tuleb arvestada seda, et uue Vene Tsiviilseadustiku eelnõu koostamisel, samuti TKS koostamisel üksmeelselt leiti, et see norm oma iseloomult on protsessinorm ja et seepärast tema koht on TKS-s, mis võetigi TKS eelnõusse § 1769 all (vt. Projekt novoi redaktsii ustava graždanskago sudoproizvodstva, Peterburg 1900. a.), nagu kõik teisedki X k. I j. § 1060—1066¹⁴ normid, mis oli koondatud jakku „Testamentide täitmisele kinnitamise kord“, mahutati mõningate täienduste ja muudatustega sama pealkirja all TKS eelnõusse § 1745—1776 all. Seega ei peaks kahtlust olema, et X k. I j. § 1066¹², määrates tähtaja, mille jooksul võimalik oli nõuet tõsta kohtulikult täitmisele kinnitatud testamendi vastu, kui üks lüli üldises testamendi kinnitamise menetluses, on protsessuaalne norm, nagu seda on kõik normid, mis on mahutatud X k. I j. § 1060—1066¹⁴ alla. Tuleb ju õigeks võtta, et § 1066¹² võib kehtiv olla ainult sel eeldusel, et samal ajal oleksid kehtivad ka kõik teised X k. I j. V peatüki 4. jao normid, eriti ka § 1060, mis määrab, et kohus kinnitab testamendi täitmisele, mitte aga ei tunnistanud seda seadusjõusse astunuks, nagu seda ette näeb Baltimail kehtiv protsess (§ 1966), samuti, et kehtiv oleks § 1066⁸, mis määrab, et kohus peab peale testamendi täitmisele kinnitamist avaldama vastava kuulutuse, sest alles selle kuulutuse ilmumise päevast algab 2-aastane vaidluste tõstmise tähtaeg, millest on jutt § 1066¹². Et § 1060 ja 1066⁸ on omalt iseloomult puhtprotsessuaalsed paragraafid, mis Tsiviilprotsessi seaduse ühtlustamise seadusega (RT 77/78 — 1924) on ära muudetud ja selle asemel jõustusid TKS § 1956 jj., selles ei tohiks küll kahtlust olla, kui arvestada selle seaduse sõnastust ja eriti neid kaalutlusi, millistel see seadus Riigikogus vastu võeti. Järelikult kuni selle TKS ühtlustamise seaduse jõustumiseni Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal kehtinud testamendi täitmisele kinnitamise kord muudeti selle seadusega ära ja selle asemel jõustus uus kord, mis on kehtimas mujal Eestis, nimelt, et testament esitatakse vastavale rahukohtunikule seadusjõusse astunuks kinnitamiseks ja et enne seda toimub kõigi asjasthuvitatud isikute väljakutse oma õiguste, vaidluste ja nõuete avaldamiseks (TKS § 2054 jj.), hoiatusega, et kõik kuni kohtumääruse tegemiseni avaldamata jäänud õigused tunnistatakse kustunuks (TKS § 2066). See Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal jõustunud uus testamendi kinnitamise kord välistab, prekludeerib, aga täiesti X k. I j. § 1066¹² kohaldamise, sest selle normi rakendus eeldaks hoopis teissugust testamendi kinnitamise menetlust. Isegi sel juhul, kui jätta kõrvale kõik eespooltoodud kaalutlused ning oletada, et § 1066¹² on materiaalõiguslik norm, peaks TKS § 2066 põhjal see õigus väljakutse tähtaja vältel olema kohtule avaldatud, kuna ta vastasel korral kustuks,

samuti nagu kõik teisedki materiaalõigused, mis asjasthuvitatud isikud kohtule pidid avaldama, et säilitada neil jõudu, kuid mis jäid avaldamata.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus jõudis seisukohale, et alates momentist, millal jõustus Tsiviilkohtupidamise seaduse ühtlustamise seadus, Peterimaal ja Narva-tagusel maa-alal oma kehtivuse kaotanud VSK X k. I j. § 1060—1066¹⁴ ja nende asemel tuleb kohaldada vastavaid norme TKS-st, mis käsitlevad testamendi kinnitamist.

Üle minnes käesoleva asja juurde ja kohaldades need eespoolselgitatud põhimõtted selle asja kohta, Riigikohus leidis, et Kohtupalat on seadust õieti tõlgendanud ning kohaldanud, mispärast pole alust rahuldada käesolevat kassatsioonkaebust (TKS § 793), ning seepärast Riigikohus **otsustas**: Semen Kosõrkovi voliniku vann. adv. Adalbert Nieländeri kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 121-K/35. a.)

Nr. 29.

TSIVIL-OSAKOND.

20. septembril 1935. a.

Jaan Mõttuse kassatsioonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 21. märtsist 1934. a. Võru m./ü. „Põllumees“ nõude asjas kaebaja vastu 100 kr. suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

6. novembril 1933. a. Võru 2. jsk. rahukohtunikule antud nõudepalves Võru majandusühisuse „Põllumees“ volinik vann. adv. Jüri Sassian väitis, et kostja Jaan Mõttus on Võru m./ü. „Põllumees“ liige. Peakoosolekul 18. juunil 1931. a. otsustatud see ühisus likvideerida, milleks valitud likvideerimiskomisjon. Ühisuse puudujääk olevat peale kõigi varade ja kapitalide likvideerimist ja ärakasutamist 138.343 kr. 84 s. Selle puudujäägi katteks olevat likvideerimiskomisjon kohustatud ning õigustatud põhikirja § 77 põhjal liikmeilt sisse nõudma neile langeva kahjusumma, arvestades põhikirja § 11 kindlaksmääratud vastutussummat, s. o. 100 kr. igalt liikmelt. Et ühisusel olevat 1102 liiget ja kui igahelt terve vastutussumma 100 kr. sisse nõuda, siis ei jätkuvat raha ikkagi kogu puudujäägi katteks. Kostja keelduvat vabatahtlikult tasumast tema kanda tulevat vastutussummat.

Neil kaalutlusil m./ü. „Põllumees“ palus kostjalt Jaan Mõttuselt välja mõista 100 kr. ühes 6% a., arvates nõude esitamise päevast kuni äramaksmiseni ühes kohtu- ja asjaajamiskuludega.

Nõudepalve juures esitatud Võru m./ü. „Põllumees“ põhikirja § 11 lausub: „Iga liige vastutab ühisuse kohustuste eest kuni ühesaja kroonini, sellest hoolimata, kui suur on tema osamaksude summa.“ Sama põhikirja

§ 77 ütleb: „Kui ühisuse varasid ei jätku kõigi nõudmiste rahuldamiseks, siis võtavad likvidaatorid liikmete vastutussummad arvesse ja nõuavad liikmetelt neile langevad kahjusummad sisse.“ —

Nõudepalve juures oli esitatud veel Jaan Mõttuse poolt 23. märtsil 1925. a. allkirjutatud teadaanne Võru Tarvitajateühisusele „Põllumees“, et tema põhikirja § 12 põhjal vastutab ühisuse võlakohustuste eest kahjude korral kuni 5.000 margani, sellest hoolimata, kui suur tema osamaksude summa on.

Edasi nähtub aktis olevaist andmeist, et praegune nõudja Võru Tarvitajateühisus „Põllumees“ on hiljem oma põhikirja muutnud, samuti ka oma nime, kusjuures liikme vastutuse ühisuse kahjude eest määrab kindlaks eespool-tsiteeritud põhikirja § 11.

Rahukohtunik rahuldab selle nõude. — Kostja edasikaebuse põhjal oli asi arutusel rahukogus.

Rahukogu leidis, et kostja pole suutnud tõendada, et ta 1926. a. oleks ühisusest välja astunud, mispärast teda tuleb lugeda ühisuse liikmeks ning peab ta seepärast põhikirja alusel vastutama ühisuse kahjude eest. Kuna likvideerimisele määratud ühisusel on katmata kahjusid kr. 138.343.84, siis põhikirja § 77 ja 11 kohaselt tulevat vastutust kanda ka kostjal. Kuna ühisusel on liikmeid 1102 ja puudujääk on 138.343 kr. 84 s., siis peab iga liige terve vastutussummaga, s. o. 100 kr. kahjude eest vastutama, sest et puudujääk kõigi liikmete terve vastutussumma ületab.

Rahukogu leidis põhjendamata olevat kostja väite, nagu poleks tema kohta kohuslik see peakoosoleku otsus, millega liikmete vastutussumma kõrgendati 100 kr. peale, sest kostja polevat peakoosoleku otsuse tühistamiseks mingisugust nõuet tõstnud ja ühisuse liikmete hulgast polevat tema ka välja astunud. Asjaolul, et kostjalt ei võetud uut allkirja Kooperatiivühingute ja nende liitude seaduse § 15 nõuete kohaselt selle üle, et tema vastutab põhikirja § 11 ettenähtud summa suuruses ühisuse võlgade eest, polevat rahukogu arvates tähtsust ega vabanevat kostja selle läbi veel kohustusest tasuda ühisuse puudujääke. Samuti põhjendamata leidis rahukogu olevat kostja väited, nagu poleks ühisuse puudujääk täpselt kindlaks tehtud ja nagu ei saaks liikmeilt enne kahjude katmist nõuda, kuni juhatuseliikmete vastutus pole selgitatud, sest põhikirja § 59 reeglid ei takistavat kahjude katteks liikmeilt vastavaid summasid sisse nõuda, seda rohkem, et kostja polevatki tõendanud, kas juhatuseliikmeid saab süüdistada puudujääkide tekkimises põhikirja § 59 reeglite alusel. Isegi siis, kui oletada, et juhatuseliikmed peaksid vastutama puudujäägi eest, ei saavat sellest veel järeldada likvideerimiskomisjonile takistust liikmeilt vastutussummasid sisse nõuda, et ühisuse kreditoridele võlad tasuda.

Rahukogu otsuse peale antud kassatsioonkaebuses Jaan Mõttus väidab: 1) et rahukogu järeldus, nagu poleks tõendatud tema väljaastumine m./ü.

„Põllumees“ liikmete hulgast 1926. a., seisvat vastuolus tunn. Jostovi öeldisega, samuti polevat küllalt selgelt põhistanud, miks rahukogu ei usalda tunn. Haaki; 2) ei olevat õige rahukogu järeldus, nagu peaks talle kohuslik olema peakoosoleku otsus, millega liikme vastutus tõsteti 100 kr. ja vastavalt muudeti põhikirja, sest tema polevat sellest peakoosoleku otsusest osa võtnud ega hiljem seda otsust enese kohta tunnustanud, põhikirja tulevat vaadelda kui lepingut ühisuse ning tema liikmete vahel; kui ühisus tahtvat oma põhikirja muuta, siis pidavat liikmed selleks oma nõusoleku andma; see nõusolek vastutuse suhtes ühisuse võlgade eest võivat Kooperatiivühisuste ja nende liitude sead. § 15 põhjal toimuda ainult vastava allkirja andmisega liikmete poolt, ilma säärase allkirjata ei vastutavat liikmed ühisuse võlgade eest; rahukogu, olles asunud teisele seisukohale, on rikkunud põhikirja § 8, 11 ja Koop. ühisuste ja nende liitude seaduse § 15, samuti ka TKS § 81 ja 129; 3) rahukogu polevat sugugi kaalumisele võtnud küsimust, kas m./ü. „Põllumees“ puudujäägid, mis kindlaks tehtud likvideerimiskomisjoni poolt revidentide abil, on tõelised või mitte; selles näeb kaebaja TKS § 81 ja 129 rikkumist.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis järgmist.

Mis puutub kõigepealt rahukogu järeldusse tunnistajate öeldistest, siis hindab kohus asja sisulisel arutusel tunnistajate öeldisi oma sisetunde põhjal, arvestades nende usaldusväarsust, selgust. ja kõiki teisi asjas selgunud olusid (TKS § 102, 129), kusjuures rahukogu kui apellatsioonikohus TKS § 102 täpse ettekirjutuse kohaselt, vastandina üldkohtute jaoks kehtiva TKS § 411 reeglitele, pole kohustatud eriliselt ära näitama oma põhistsuses kaalutlusi, miks teatav tunnistaja tema arvates ei väärinud usaldust (vt. Vene Sen. TKD otsused 1906. a. nr. 104; 1903. a. nr. 42; 1868. a. nr. 98 ja p. t.). Käesoleval korral on aga rahukogu põhistanud, et tunn. Haak kui mitmekordselt varguse eest karistatud isik ei väärinud usaldust. Mis puutub rahukogu järeldusse tunn. Jostovi öeldisest, siis ka siin mingisugust moonutust Riigikohus ei leia, vaid loogiliselt rahukogu järeldus on võimalik selle tunnistaja öeldisest, nagu see on kantud kohtuprotokollis. Sisuliselt aga tunnistaja öeldisi kassatsiooni korras Riigikohus ei või hinnata ning rahukogu vastavaid järeldusi revideerida (KS § 5, TKS § 11), sest see kuulub kõik asjaainestikku, mis tehakse kindlaks ja hinnatakse asja sisulisel arutusel kahes esimeses kohtuastmes. Samal põhjusel ei saa Riigikohus võtta arutusele asjaainestikust rahukogu poolt tehtud järeldusi, et ühisusel on teatavas suuruses puudujäägid ning et seepärast põhikirja alusel liikmed peavad nende puudujääkide eest vastutama.

Küsimus, mis seoses kassatsioonkaebuses esitatud väidetega kuulub lahendamisele, puudutab Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse § 13, 15 ja 16 õige mõtte kindlakstegemist ja see tuleb formuleerida järgnevalt: „Kas Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse alusel teot-

seva ühisuse liige on vastutav selle ühisuse kahjude eest põhikirjas ettenähtud määral ka siis, kui ta pole selle vastutuse kohta liikmeks astumisel andnud kirjalikku kohustust, või kui selline vastutus on ühisuse peakoosoleku poolt kõrgendatud ning liikmelt pole selle kõrgendatud vastutussumma kohta võetud täiendavat allkirja?“

Asudes selle küsimuse lahendusele, leiab Riigikohus kõigepealt, et Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse § 1 mõtte kohaselt kooperatiivühisus on ühisus vahelduva koosseisu ja kapitaliga, mis teotsedes eri firma all, evib sihti kaasa aidata oma liikmete varalisele ja vaimsele heolule nende mitmekesiste majandusettevõtete ja töö korraldamisel. Kuna kooperatiivühisuse kapitalid kogunevad peaasjalikult tema liikmete osamaksudest ja puhaskasust peakoosoleku poolt määratud summadest, mis summad on võrdlemisi väikesed, siis määrab seadus eriti veel liikmete vastutuse ühisuse kohustuste eest peale osamaksu (main. seaduse § 13), kusjuures see vastutus muu seas võib piirduda teatava summani, mis kindlaks määratakse põhikirjas (main. seaduse § 13 p. 2). Põhikiri korraldab ühisuse ja tema liikmete vastastikuseid õigusi ja kohustusi, kuid peale selle on sel põhikirjal määrav tähtsus ka kolmandate isikute suhtes, sest põhikiri määrab ära ühisuse kui juriidilise isiku organisatsiooni, tema teotsemise alad ning piirid; ühtlasi on põhikirjas ette nähtud ühisuse liikmete vastutuse suurus ühisuse võlgade eest, mis asjaolu on eriti tähtis ühisuse krediidivõime kindlaksmääramisel. On õige, et Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse § 15 kohustab kooperatiivühisusse astumisel igat liiget andma kohustuse selles, et ta võtab ühisuse kohustuste eest enda peale vastutuse selle põhikirja kohaselt. Sama seaduse § 16 ütleb, et ühisesse astunud liige vastutab ka nende kohustuste eest, mis olid tekkinud ühisusel enne tema liikmeks astumist. Nagu nende mainitud Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse § 13, 15 ja 16 ühisest mõttest järgneb, tekib põhikirjas ettenähtud vastutus liikmel ühisuse kohustuste eest ühisuse liikmeks astumisega. Nendest seadusnormidest, samuti terve Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse mõttest, ei saa teha järeldust, et kooperatiivühisusel võiks olla kahe suguseid liikmeid, nimelt ühed, kes saaksid küll osa kasudest, mis ühisus liikmetele annab, kuid ei vastutaks puudujääkide ja kahjude eest, mis ühisusel võivad tema sihtide taotlemisel tekkida. Seaduse mõte on aga küll selline, et isik, kes liikmeks astub, saab osa ühisuse kasudest, kuid samal ajal vastutab ta põhikirja kohaselt ka ühisuse kohustuste eest, eriti isegi nende kohustuste eest, mis ühisusel olid juba siis olemas, kui ta liikmeks astus. Kui mainitud seaduse § 15 nõuab ühisesse sisseastumisel liikmelt kohustuse andmist, siis toimub see peaasjalikult selleks, et liikmele meelde tuletada tema vastutuse ulatust ja et võimaldada ühisuse likvideerimisel kohaldada lihtsustatud korda liikmete vastutuse kindlakstegemisel (Koope-

ratiivüh. ja nende liitude sead. § 49—51), kus kirjalik kohustus tõendaks vastuvaidlematut liikmeks olemist ja sellest järgnevat kohustust (sama seaduse § 28), kuni pole tõendatud vastupidine. Kui Kooperatiivüh. ja nende liitude seaduses leiduks määrus, et alles siis loetakse sisseastuja liikmeks, kui ta on andnud § 15 ettenähtud kohustuse, ainult siis võiks järeldada, et liikme vastutus tekiks ainult sellise kohustuse otsese väljaandmisega kirjaliku dokumendi näol, kuid sellist kategoorilist määrust ei leidu selles seaduses. Veel enam, § 15 ei ütlegi, et see kohustus peaks olema tingimata kirjalikul kujul antud, vaid see kohustus on eeldatav igapähele, kes ühisesse astub ja sellega põhikirjas ettenähtud õigused ja kohustused omaks võtab.

Neil kaalutlusil tuleb jõuda seisukohale, et kooperatiivühisuse liige vastutab ühisuse võlgade eest põhikirja kohaselt, sõltumata sellest, kas ta on ühisusele liikmeks astumisel andnud vastava kirjaliku kohustuse või mitte.

Jääb veel lahendada küsimus, kuidas on vastutusega siis, kui ühisuse peakoosolek, mis põhikirja reeglite kohaselt oli kokku kutsutud ning peetud, on otsustanud tõsta summat, millega ühisuse liikmed vastutavad. Ühisuse kui juriidilise isiku asjade valitsemine toimub tema põhikirja kohaselt vastavate organite läbi. Nende organite põhikirja piires toimunud tegevus on kohuslik ühisusele. Leiab mõni liige, et ühisuse organi tegevus pole toimunud põhikirja reeglite kohaselt ja riivab tema huve, siis on tal õigus taotella vastava otsuse või toimingu tühistamist kohtus nõude tõstmisega. Leiab aga liige, et ühisuse poolt talle peale pandavad kohustused ületavad tema kandejõu, siis on tal võimalus ühisuse liikmete hulgast lahkuda. Pole liige aga seda või teist teinud, vaid on liikmete hulgas edasi olnud, siis eeldab selline teoviis rahulolekut ühisuse organi poolt põhikirja piires toimunud toiminguga ja ei saa liige hiljem tulla seletama, et peakoosoleku otsus polevat talle kohuslik ainult sellepärast, et tema polevat ühisusele teatanud, et ta selle otsusega nõus oleks. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seadus ei näe sellist korda, et ühisuse peakoosoleku otsused ainult siis jõustuksid, kui peakoosolekule ilmutata jäänud liikmed hiljem ühisusele teataksid, kas nad otsuseid tunnustavad või mitte. Säärane kord võtaks ühisuselt üldse teotsemisvõimaluse. Põhikiri näeb ette ainult kvoorumi, mis liikmeist peab koosnema, et otsuseid teha, samuti teatatakse liikmeile vastavate kutsetega enne koosolekut selle päevakorda, nii et kõigil teada on asjad, mis otsustamisele tulevad. Ei kasuta mõni liige oma õigusi ja ei tule koosolekule, siis ei saa ta põhikirja kohaselt tehtud otsuseid ignoreerida ja neid ainult sel põhjusel endale mittekohuslikeks pidada, et ta peakoosolekust omal soovil osa ei võtnud. Eriti ei saa ta keelduda tunnustamast vastutuse kohustust, mis peakoosolek ühisuse sihtide taotlemisel tarvilikuks pidas liikmetele suurendada, muutes vastavalt põhikirja ja mis põhikirja muudatus on seaduslikus korras registreeritud.

Olles nii ülesseatud küsimused lahendanud ning üle läinud käesoleva asja juurde, leidis Riigikohus, et rahukogu on seadusi seletanud õieti ning et väited, mis kaebaja on esitanud rahukogu otsuse vastu, ei või põhjustada selle otsuse tühistamist (TKS § 186), sest rahukogu oli kindlaks teinud, et kaebaja Jaan Mõttus oli m./ü. „Põllumees“ liige ning et ühisus, mille põhikiri oli koostatud ja registreeritud Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse reeglite kohaselt, oli otsustusvõimelise peakoosoleku otsusega õigustatud oma liikmete vastutust tõstma ning et selle peakoosoleku otsuse vastu Jaan Mõttus polnud mingit protesti avaldanud või nõuet selle tühistamiseks tõstnud, mispärast tema kohta see peakoosoleku otsus ja selle alusel registreeritud põhikirja muudatus on kehtivad ja et seepärast tema kanda langeb põhikirjas ettenähtud määral vastutus ühisuse võlgade eest. Asjaolu, et Jaan Mõttus peakoosolekule ei ilmunud, ei võinud endast põhjustada otsuse kehtimatust Mõttuse kohta, sest et otsustusvõimelise peakoosoleku otsused on kohuslikud ka neile liikmeile, kes peakoosolekust pole osa võtnud.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Jaan Mõttuse kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 175-R/35. a.)

Nr. 30.

TSIVIL-OSAKOND.

20. septembril/4. oktoobril 1935. a.

Aleksander Tomingase voliniku vann. adv. Mihkel Punga kassatsioonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 7. maist 1934. a. surnud Otto Mandeli pärandustombu nõude asjas Aleksander Tomingase vastu 219 krooni pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Tallinna 1. jsk. rahukohtunikule antud nõudes palus surnud Otto Mandeli pärandustomp: tühistada sama pärandustombu suhtes Tallinna 1. jsk. rahukohtuniku sundotsus 21. VII 1933. a. nr. 651 all, millega Otto Mandeli pärandustombult ja Eugen Aunilt solidaarselt oli välja mõistetud Aleksander Tomingase kasuks vekslil alusel 200 krooni ühes protsentidega ja vabastada Otto Mandeli pärandustomp maksimisest ja vastutusest sama vekslil järgi. Rahukohtunik leidis, et kostja Tomingas ei ole vekslil esimene omandaja, vaid teine pealekirjutaja (žirant). Kostja olevat õigeks võtnud, et veksel (või õieti veksliplank ühes vekslilandi allkirja ja esimese žirandi pealkirjaga) olnud tema käes ka pärast Otto Mandeli surma täitmatult ja et ta selle alles hiljem on täitnud tekstiga. Rahukohtunik rahuldab nõude, arvesse võttes: 1) et allkirjutatud vekslilplangil ei olevat veksliljõudu seni, kui ta ei ole täidetud vekslilisisuga, ja et vekslilplanke tekstiga täitma on õigustatud vaid vekslil esimene omandaja, aga mitte teine žirant (Riigikohtu otsus nr. 71 — 1928. a.); 2) et käesoleval korral planki teks-

tiga täita oleks võinud Eugen Aun, aga mitte kostja Tomingas; 3) et veksliplangi täitmise korral pärast selle väljaandja surma ei olevat sel paberil ei vekslit ega liht-võlakohustuse jõudu. Selle otsuse peale andis kostja volinik edasikaebuse rahukogule. Rahukogu kinnitas rahukohtuniku otsuse ja jättis Tomingase edasikaebuse tagajärjeta. Rahukogu ühineb täiel määral rahukohtuniku otsuse põhistega ja lisab omalt poolt veel juurde, et teine žirant võib veksliplanki täita, kui tal selleks on veksliaandja volitus või luba. Seda õigust ei olevat olnud kostjal Tomingasel. Tema käes olnud plank ei võinud muutuda vekslisiks.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub kostja Tomingase volinik tühistada rahukogu otsust.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis järgmist:

1. Vekslisandjase allkiri vekslipaberil on vekslit olulisem osa, mille peab vekslisandjane, või jälle tema eest tema volinik, tegema isiklikult oma käega. Kõik muu vekslisandjast võib olla kirjutatud ükskõik kelle poolt. Annab vekslit järgi ennast kohustada sooviv isik sellise allkirjaga varustatud vekslipaberi, mida Vekslisand. § 14 järgi nimetatakse „veksliplangiks“, üle vekslit omandajale, siis on oluliselt teoks saanud vekslisandjast veksliaandja ja vekslisandja vahel. Vekslisandja võib allkirjutatud veksliplanki kas ise täita või kellelgi teisel täita lasta vekslisandjaga ja nii veksliplanki ka formaalselt muuta vekslisiks. Kõike seda väljendab ja see mõte on Vekslisandustiku § 14 normil, „et ei ole vekslit jõudu allkirjutatud veksliplangil seni, kuni ta pole täidetud § 3 ettenähtud vekslit sisuga“.

2. Niihästi rahukohtuniku otsuse motiivid, mis omaks võttis rahukogu, et veksliplanki tekstiga täitma olevat õigustatud vaid vekslit esimene omandaja, aga mitte teine žirant, kui ka rahukogu enese põhis, et vekslit teine žirant võib veksliplanki täis täita, kui tal selleks on veksliaandja volitus või luba, kitsendavad mõlemad veksliplangi täitmise võimalust vekslisandjaga ja on seega vastuolus Vekslisanduse § 14 normiga, mis ei tunne sellist kitsendust.

3. Omas otsuses on rahukohtunik vihjanud veel Riigikohtu Tsiviil-osakonna otsusele, mis on avaldatud Riigikohtu otsuste kogus 1928. a. nr. 71 all. Nimetatud otsuses on Riigikohus endise Vene Senati mõningate otsuste kaalutluste põhjal, tõlgendades Vekslisanduse § 14 ja 15, küll jõudnud tulemusele, et täitma veksliplanki vekslitekstiga olevat õigustatud üksnes see, kellele plank selle allkirjutaja poolt on antud, ja et täistäitmata plangi edasiandmine ei või toimuda Vekslisandustikus ettenähtud korras. Seda otsust ei saa Riigikohus käesoleval korral enam juhtnööriks võtta, sest ta kitsendab veksliplangi täitmise võimalust, mida ei tunne Vekslisand. § 14. Edasi kitsendab see otsus veksliplangi edasiandmist. Siinjuures tuleb silmas pidada, et võlakohustuste edasiandmise (BES § 3473) ja vekslite edasiandmise (Vekslisand. § 23) viis ei erine teineteisest. Mõlemad võib edasi

anda kas nimelise või blankopealkirja põhjal. Kui ka veksliplank formaalselt ei ole veel mitte vekseld, on ta siiski kohustuslik paber, mida tema omandaja võib edasi anda blankopealkirjaga. On veksliplank täidetud vekslisisuga, siis omandavad nii hästi vekslil leiduv allkiri kui ka edasiandebankopealkirjad jõe Veksliseadustiku kohaselt.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus selles asjas Veksliseaduse § 14 rikkumise pärast tühistada ja asi uueks otsustamiseks saata Tallinna Ringkonnakohtule. — (Toim. nr. 254-R/35. a.)

Nr. 31.

TSIVIIL-OSAKOND.

4. oktoobril 1935. a.

Otto Pärlini voliniku vann. adv. August Jürmanni kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 5. juulist 1934. a. Otto Pärlini nõude asjas maksujõuetuks tunnistatud a./s. „Silva“ konkursivalitsuse vastu 2111 krooni väärtuses sundotsuse tühistamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Tartu-Võru Rahukogule 20. oktoobril 1930. a. antud nõudepalves Otto Pärlini volinik vann. adv. August Jürmann seletas, et a./s. „Silva“ olevat esinenud sissenõudmisega Otto Pärlini vastu vekslil järgi 2.000 kr. suurusel, mis välja antud „Eesti Anglerite Kasvatavate o./ü.“ poolt tähtpäevaga 10. mail 1930. a. G. Pärlini nimele ja millel leidub ka Otto Pärlini edasiandepalkiri. Selle vekslil lasknud a./s. „Silva“ 12. mail 1930. a. protestida ning 27. mail 1930. a. varustatud see sundtäitepealdisega.

Mainitud vekslil olevat a./s. „Silva“ saanud otseteed „Eesti Anglerite Kasvatavate o./ü.“ käest auto ostuhinna katteks ja seepärast oleks vekslil esimeseks omandajaks selle tekstis pidanud olema märgitud a./s. „Silva“, et aga seda ei ole silmas peetud, siis vabanevat pealekirjutajad maksimisest selle vekslil järgi, sest puuduvat katkemata rida vekslil esimese omandaja a./s. „Silva“ ja pealekirjutavate vahel, kellede suhtes vekslilvahetorda polevat tekkinud. Et vekseld oli selle väljaandja käes pealekirjutavate allkirjadega, siis võis see olla tema käes tasutuna, olles tagasi jõudnud ta kätte ringkäigust pärast lunastamist, või võis see vekseld „Eesti Anglerite Kasvatavate o./ü.“ käes olla viimase pealekirjutaja O. Pärlini volitusel, mis asjaolu aga polevat olnud. Pealegi olevat a./s. „Silva“ vekslil saanud ainult allkirjadega plangina ja olevat ise hiljem selle veksliltekstiga täitnud, ilma et pealekirjutavate poolt talle selleks voli oleks antud.

Neil kaalutlustel paluti Otto Pärlini suhtes mainitud vekslil põhjal antud sundotsus tühistada ja Otto Pärlin selle vekslil järgi maksimisest vabastada.

Rahukogu rahuldab selle nõude, leides, et vaidlusalune veksel oli Hugo Pärlini kui „Eesti Anglerite Kasvatajate o./ü.“ juhatuse liikme ja voliniku poolt antud ostenud auto hinna arvel a./s. „Silva’le“. Kui tal vekslit pealekirjutajalt Otto Pärlinilt volitus olnudki vekslit „Eesti Anglerite Kasvatajate o./ü.“ arve kätteks anda Jõgeva majandusühisusele, ei saavat sellest järeldada, et ta seda vekslit võis anda a./s. „Silva’le“ ilma Otto Pärlini nõusolekuta. Juba see asjaolu õigustab Otto Pärlini nõude rahuldandamist. Peale selle olevat õige ka see nõudja väide, et veksliplangi võis vekslitektiga oma nimele täita ainult a./s. „Silva“, kui esimene vekslit omandaja. Täitis aga viimane veksliplangi G. Pärlini nimele, kelle plankopealkiri oli vekslit teisel poolel, ilma et veksliplangi oleks saanud sellelt G. Pärlinilt ning viimane teda oleks volitanud vekslit täitma tema nimel, siis polevat vaidlusalusel vekslil vekslit jõudu pealekirjutajate G. Pärlini ja Otto Pärlini suhtes ja polevat see veksel Otto Pärlinile kohuslik (Vekslisead. § 3, 14, 15).

Kostja a./s. „Silva“ konkursivalitsuse voliniku apellatsioonkaebuse põhjal tuli asi arutusele Kohtupalatis. Kohtupalat leidis, et vekslit sisust nähtub, et veksel on seaduspäraselt täidetud viimase omandaja G. Pärlini nimele ja on viimase plankopealdisega edasi antud, mispärast kostjat a./s. „Silvat“, kelle kätte see veksel on tulnud pealekirjutajate plankopealdiste alusel, tuleb lugeda selle vekslit seaduslikuks omanikuks ühes kõigi Veksliseadustikust järgnevat õigustega. Mis aga puutuvat asjaoludesse, millisel alusel vekslit väljaandmine ja selle tekstiga täitmine toimus, siis selle kindlakstegemist tunnistajate abil Veksliseadustik ei võimaldavat, nagu endine Vene Senat ja ka Riigikohus vankumatult olevat seletanud. Neil põhjusil Kohtupalat tühistas rahukogu otsuse ja lükkas Otto Pärlini nõude tagasi.

Otto Pärlini volinik vann. adv. August Jürmann seletab Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses, et Kohtupalati seisukoht, nagu ei saaks veksliplangi suhtes tunnistajatega tõendada, et see välja anti ilma tekstita ning täideti mitte esimese omandaja nimele, olevat ekslik. Käesolevas asjas olevat aga tõendatud, et veksliplank, mille teisel küljel olid küll G. Pärlini ja Otto Pärlini plankopealdised, olid vekslit väljaandja „Eesti Anglerite Kasvatajate o./ü.“ poolt antud mitte G. Pärlinile, vaid a./s. „Silvale“ ja seepärast viimane oleks võinud vekslit täita oma nimele ja alles tema oleks võinud selle vekslit edasi anda ja luua vekslivahekorra isikutega, kes selle oleksid saanud tema edasiandepäldise alusel. Et aga a./s. „Silva“ vekslit täitis tekstiga mitte oma nimele, vaid G. Pärlini nimele, ilma et viimase käest selleks volitust oleks saanud, siis mingit vekslivahekorda a./s. „Silva“ ja G. Pärlini ning O. Pärlini vahel polevat tekkinud. Kohtupalat, asudes vastupidisele seisukohale, olevat oluliselt rikkunud Veksliseadustiku § 14 ja 15, ning polevat arvestanud analoogiliste juhtude kohta antud end. Vene Senati TKD otsuseid nr. 32 — 1913. a., nr. 22 — 1915. a., nr. 13, 27 ja 44 — 1916. a., samuti ka nende seisukohtadega ühinenud Riigikohtu

otsuseid nr. 66 ja 71 — 1928. a. Neil kaalutlusil kaebaja palub Kohtupalati otsuse tühistamist.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et kassatsioonkaebuses esitatud väidete kohaselt kuulub tema lahendusele küsimus: „Kas võivad veksliplangid, mis võlgniku poolt on alla kirjutatud ja tema poolt teatavale isikule (Vekslisead. § 14) välja antud, vabalt käibida ja olla ühel või teisel viisil edasiantavad ühelt isikult teisele samal kujul, s.o. täitmata neid Vekslisead. § 3 ettenähtud vekslitektstiga?

Tuleb tähendada, et see küsimus on end. Vene Senatits korduvalt arutusel olnud ja erinevalt lahendatud. On otsuseid, kus see küsimus on lahendatud jaatavalt, näit. TKD osakonna otsused 23. II 1910. a. ukaas nr. 1658 — 1911. a., ukaas nr. 1911, samuti otsus 26. veebr. 1913. a. Feldmann/Fainsteini asjas (toodud juriid. ajakirjas „Pravo“ 1913. a. nr. 13, lk. 829). Kuid Senati praksises näib hiljemini siiski võidule pääsenud olevat teine seisukoht, mis eriti reljeefselt väljendub TKD otsuses 22. aprillist 1915. a. nr. 22 ja mis kinnitatud on ka hilisemate otsustega 1916. a. nr. 13, 27 ja 44. Siin oli lahendusel küsimus, kas on lubatud veksliplangi täitmine tekstiga mitte selle isiku nimele, kellele plank oli antud, vaid kolmanda isiku nimele või täitmata plangi edasiandmine kolmandale isikule ja millised õigused omandab sel teel isik, kelle käes on niiviisi tekkinud veksel või täitmata veksliplank? Senat tunnustab, et selle küsimuse kohta ei anna selget vastust Veksliseadustik, kus veksliplanki puudutab ainult § 14, millele ka käskvekslite suhtes viitab § 88. Samuti leidis Senat selle küsimuse kohta kujunenud olevat diametraalselt vastupidised seisukohad nii kohtupraksises kui ka õigusteoorias. Senat ise on ühinenud arvamusega, et veksliplankide täitmata kujul edasiandmine kehtiva Veksliseadustiku järgi on lubamatu ja ei loo seepärast ka vahekordi, mis on ette nähtud Veksliseadustikus. Selle juures Senatil on tähtsamaks argumendiks olnud riigikassa huvid. Senat leidis, et seadusega, mis mahutati 1857. a. Vesliseadustiku § 542 ja pärast 1887. a. väljaandes sama seaduse § 2 märkusse, peeti silmas peaaesjalikult riigikassa, fiskuse, huvide kaitset, mis nähtub selle seaduse ainukese allika tekstist, nimelt 1837. a. 24. veebruari seadusest, milles on öeldud järgmist: „Tunnustades, et vekslitega kohustavate isikute poolt vekslite asemel lihtvekslipaberil plankide andmine võib tekitada tõhusat kahju riigikassa huvidele, Valitsev Senat otsustas: Selle ärahoiuks tulevikus tuletada kõikjal kõvasti meelde — valvata selle järele, et nii vekslite kirjutamise, kui ka nende edasiandmise suhtes kaupmeeste poolt täidetaks täpselt selleks seaduses ettenähtud eeskirju“. Sellest 1837. a. oludes antud seadusest teeb Senati TKD järelduse, et seadusandja ei tahtnud siis kuidagi ergutada kui soovimata nähtust laialist ja vaba veksliplankide liiklemist vekslite asemel, kuigi selle põhjuseks võiks olla rahaliste arvete

õienduse hõlbustus kaubanduslikus käibes, vaid tunnistati tarvilikuks tõkestada seda kui riiklikust seisukohast lubamatut nähtust. Senati arvates polevat uus Veksliseadustik selles suhtes õieti midagi muutnud, legaliseerides ainult veksliplankide andmise võimaluse, lisandades siiski, et plangid kui vekslisuhteid loovad aktid on tühised kuni nende täitmiseni vastava tekstiga. Kaudset kinnitust oma seisukohale leiab Senat veel uue Vekslisead. § 3 alustest, millega kaotati lihtvekslid, mis olid välja antud maksmiseks enda käsul, püüdes takistada lasta käibele vekslid ettenäitaja peale, mis oleksid võrdsed olnud krediitpiletitega. Peale nende üldiste kaalutluste leidis Senat veel tarviliku olevat kaitseda selle isiku huve, kes annab tema poolt allakirjutatud veksliplangi teatava isiku kätte, mis toimub kahtlemata vastavusaldusakti põhjal, sest plangiandjal polevat ükskõik, kes pärast plangitäitmist saab vekslit omanikuks. Kui aga lubada vekslit täitmist vahenditult kolmanda isiku nimele, siis minevat kaduma igasugune jälg akti esialgse tekkimise kohta ja plangiandja huvid jääksid Vekslisead. § 24 nõuete kohaselt hoopis kaitseta.

Neil kaalutlusil jõudis Senat tema lahendusel olnud küsimuse suhtes eitavale seisukohale. Selle seisukoha võttis omaks ka Riigikohus otsustes nr. 66 ja 71 — 1928. a. Kuid hiljem on Riigikohus selles küsimuses asunud vabamale seisukohale. Nii seletas Riigikohus (1932. a. ts.-osak. toimetis nr. 1018), et seadus, lubades veksliaandja volitusel esimesele omandajale temale antud plangi täita vekslitekstiga oma nimele, ei nõua, et ta peaks seda tegema isiklikult; järelikult võib ta omalt poolt volitada veksliplanki tema nimele tekstiga täitma ka teist isikut; olles veksliplangile kirjutanud edasiandepäldise ja volitanud isiku, kellele ta plangi andis vekslivahekorra loomise eeldusel, seda plangi vekslitekstiga täitma, ei või hiljemini selline plangi edasiandja keelduda maksmisest vekslit järgi põhjusel, nagu poleks veksel seaduslikus korras koostatud ja edasi antud. Nagu sellest ja mitmest teisest hilisemast Riigikohtu otsusest selgub, on Riigikohus vekslipangi juriidilise iseloomu ja selle liiklemise suhtes hiljemini asunud oluliselt teistele seisukohtadele, kui ta seda tegi oma otsustes 1928. a. nr. 66 ja 71. Sel põhjusel osutub tarvilikuks kohtupraktise ühtlustamise mõttes eelpooltoodud küsimus võtta uuesti põhimõttelisele kaalumisele ja lahendusele.

TKS § 9 põhjal peavad kohtuasutised asju lahendama kehtivate seaduste täpse mõtte kohaselt; on aga seadused lüngalised, puudulikud, segased või vastuolulised, siis peavad kohtud otsuse rajama seaduste üldmõttele. Järelikult ka käesoleva küsimuse lahendamisel tuleb aluseks võtta kehtiv Veksliseadustik. Vekslisead. § 14, ainuke, mis mainib veksliplanki, ei kõnele otseselt midagi selle plangi väljaandmisest ja liiklemisest, öeldes ainult, et „ei ole vekslitõudu allakirjutatud veksliplangil seni, kuni ta pole täidetud § 3 ettenähtud vekslisisuga“. Kuid silmas pidades, et seadus siin siiski räägib allakirjutatud veksliplangist, legaliseerides sellist dokumenti, siis järg-

neb sellest, et selline dokument võib olla allakirjutaja poolt välja antud ning isik, kes selle saanud, võib selle järgi astuda väljaandjaga-allakirjutajaga vekslivahekorda, kui ta selle veksliplangi täidab vekslitektiga § 3 kohaselt. Kuigi näit. Vene Senati 1857. a. Veksliseadustiku § 542 ja 1887. a. väljaandes § 2 juures olev märkus otseselt ütleb, et „vekslite asemel veksliplankide kasutamine vekslipaberil on keelatud“, asus Vene Senat siiski seisukohale, et selle reeglga pole tahetud tunnistada tühiseks üldse igasugust tehingut veksliplangi väljaandmise kohta (üldkogu 1876. a. nr. 3) ning et seepärast ei saa lugeda tühiseks vekslid, mis esialgu plankidena olid välja antud ja hiljem vekslitektiga täidetud (TKD otsused 1892/15, 1885/67, 1875/95 ja p. t.). Eriti oluline on seletus 1892. a. nr. 15, kus on öeldud, et veksliplangi saaja ise kui ka tema pärija on õigustatud seda täitma vekslitektiga, ilma et selleks oleks tarvis erilist nõusolekut plangi väljaandjalt. Järelikult 1903. a. Veksliseadustik, mis peaaegu muutmatul kujul meil Eestis on kehtima pandud ja kus veksliplangi suhtes mingisugust muudatust ei leidu (RT 17 — 1932), on veksliplangi suhtes legaliseerinud seisukohad, milledele oli asunud Vene Senat just praegu mainitud otsuses, nimelt, et veksliplanki võib allakirjutatult välja anda teatavale isikule ja et see väljaandmine toimub eeldusel, et luua vekslivahekorda, mis lõplikult toimub plangi vekslitektiga täitmise läbi. Nii on siis Vekslisead. § 14 ja 15 mõte selline, et allakirjutatud veksliplangi väljaandmisega vastav isik võtab enda peale selle väljaandmise faktiga vekslit järgnevad kohustused. Selles seisukohas ei ole ilmiski kahelnud kohtupraktis nii meil kui Venemaal, samuti ka teoreetiline uurimine loeb selle seisukoha vaieldamatuks. Kui nüüd edasi minna ja küsida, kas Veksliseadustik keelab isikul, kellele veksliplank vastava allkirjaga varustatult oli välja antud, seda edasi anda teise isiku omanduseks plangina, s. o. täitmata vekslitektiga VS § 3 reeglite kohaselt, siis sellist keeldu ei leidu VS-s. Võiks koguni öelda, et kui seaduseandja tõeliselt oleks tahtnud veksliplangi väljaandmist piirata ainult teatava isikuga, esimese omandajaga, siis selline oluline kitsendus oleks kahtlemata sõnaselgelt väljendust leidnud VS-s. Jättis seaduseandja aga seda tegemata, siis ei tahtnud ta sellega teha takistusi veksliplangi liiklemisele, korraldades ainult, et plank muutub formaalselt veksliks tema tektiga täitmise läbi. Vene Senat oma vastupidise seisukoha põhistamisel, nagu eespool on selgitatud, pidi argumenteerima andmetega, mis on väljaspool VS. Tema rajab oma seisukoha aluseks 24. II 1837. a. seaduse (VSTK art. 9970), kuid see seadus oli antud hoopis teissuguse VS täienduseks ja seletuseks, kui seda on praegu kehtiv VS ja pole sellele seadusele rajatud kehtiva VS § 14. Pealegi on väga küsitav, kuivõrra veksliplankide liiklemise takistamisega võidaksid praeguses olukorras riigikassa huvid, seda enam, et praegusel ajal seaduseandjal riigikassa huvide kaitsemiseks on kasutada koguni teis-sugused vahendid, kui Venemaal 1837. a., hoopis kõnelemata sellest, et

seadusi tuleb rakendada ja seletada nende täpse mõtte ja sihi kohaselt, mitte aga riigikassa huvide seisukohalt, kui selline seisukoht neis pole väljendatud. Sel põhjusel Riigikohus leiab, et veksliplankide liiklemise takistamiseks Vene Senati eeskujul pole seaduslikku alust (TKS § 9, VS § 14). Niisama vähe on kaaluv väide, nagu kaitseks veksliplangi liiklemise püramine plangi allakirjutanud väljaandja huve. Veksliplank kirjutatakse alla ja antakse välja eeldusel, et luua vekslivahekorda. Plangiandja peab seejuures alati arvestama võlausaldaja isiku muutmist, kui vekseld osutub antuks edasi esimese omandaja poolt pealdisega pärast tekstiga täitmist ja plangiandjal niiviisi kaob võimalus arveid õiendada plangi esialgse pidajaga. Sellist edasiandmist plangiandja takistada ei või, olgu siis, kui ta VS § 22 reeglite kohaselt edasiandmise on ära keelanud. Isik, kelle kätte aga vekseld on läinud vastavate pealdiste alusel, omab kõiki vekslit järgnevaid õigusi, sõltumata eelkäija õigustest (VS § 23, 24). Sel põhjusel ei saaks plangi väljaandja vekslit seadusliku pidaja vastu, kelle kätte vekseld läks vastava pealdisega, sugugi neid vaideid esitada, mis tal võisid olla plangisaaja vastu (VS § 33). Vekslitkohuslase allkiri on vekslipaberil vekslit olulisem osa, mille peab vekslitkohuslane ise või tema volinik tegema isiklikult oma käega; kõik muu vekslitkohustuses võib olla kirjutatud ükskõik kelle poolt. Annab vekslit järgi ennast kohustada sooviv sellise oma allkirjaga varustatud vekslitplangi (VS § 14) üle vekslitmandajale, siis on oluliselt teoks saanud vekslitkohustus vekslitandja ja vekslitisaaja vahel. Vekslitisaaja võib allakirjutatud vekslitplangi kas ise täita oma nimele, või anda selle edasi kellelegi teisele isikule, kes kui selle plangi õigusjärglane võib selle täita oma nimele ja sellega plangi ka formaalselt muuta vekslitiks. Seda väljendab ja selline on õige mõte VS § 14 normil.

Puudub niiviisi plangi allakirjutanud väljaandjal õigus takistada vekslittekstiga plangi täitmist kas plangisaaja enese või tema õigusjärglase nimel, siis seda vähem võib ennast vekslitkohustuste vastu kaitseda isik, kes seda viisi plangina liikvele lastud vekslitpaberile on kirjutanud oma edasiandepaldise, märkides sellega, et see plank on tema omanduses olnud ja et tema on selle kõigi õiguste ning kohustustega edasi andnud, eeldusega, et vekseld täidetakse selle isiku nimele, kelle edasiandepaldis esimesena seisab vekslit teisel küljel. Järelikult juba sellise edasiandepaldise kirjutamisega on pealekirjutaja asunud vekslitkohustusse selle vekslit järgi. Vekslitteksti kirjutamine sellisele plangile legaliseerib formaalselt seda vahekorda lõplikult tagantjärele.

Kõigil neil kaalutlusil jõudis Riigikohus ülesseatud küsimuse lahendamisel jaatavale seisukohale.

Olles nii ülesseatud küsimuse lahendanud ja üle minnes käesoleva asja juurde, leidis Riigikohus, et esitatud kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamisest.

Käesolevas asjas oli „Eesti Anglerite Kasvatajate o./ü.“ allakirjutanud veksliplangi, sellele plangile olid kirjutanud oma edasiandepaldised G. Pärilin ja Otto Pärilin. Sedaviisi allakirjutatud veksliplank oli antud „Eesti Anglerite Kasvatajate o./ü.“ kätte, et sellega õiendada tema arveid. „Eesti Anglerite Kasvatajate o./ü.“ on selle veksliplangi andnud a./s. „Silvale“ sellelt ostetud veoauto hinna katteks ja viimane on täitnud selle plangi vekslitekstiga esimese pealekirjutaja G. Pärilini nimele. Seega oli veksliplank „Eesti Anglerite Kasvatajate o./ü.“ poolt alla kirjutatud ja välja antud a./s. „Silvale“ vekslivahekorra loomiseks ja sama vahekorra loomise alusel selle vekslil järgi andsid sellele plangile oma edasiandepaldised G. Pärilin ja O. Pärilin, ning veksliplank nende pealdistega lasti liiklema nende nõusolekul. Sellistel asjaoludel on kokkukõlas VS § 14, 15, 16, 23, 24 reeglitega Kohtupalati järeldus, et a./s. „Silva“ on vaidlusaluse vekslil seaduslik pidaja ning et talle kuuluvad kõik vekslil järgnevad õigused ka selle pealekirjutaja Otto Pärilini suhtes ning et seepärast ei väärinud tähelepanu Otto Pärilini nõue, millega ta taotles selle vekslil tühjastunnistamist enese suhtes (TKS § 339, 711).

Seepärast Riigikohus **otsustas**: Otto Pärilini voliniku vann. adv. A. Jürmanni kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 198-k/35. a.)

Nr. 32.

TSIVIL-OSAKOND.

15. novembril 1935. a.

Aleksander-Eduard Russaku voliniku vandeadv. abi Artur Ojassoni kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 6. septembrist 1934. a. Hilda-Johanna Jõgari nõude asjas Aleksander-Eduard Russaku ja Karl Jõgari pärandustombu vastu 10000 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, leidis Riigikohus järgmist.

Kohtupalat on asjas esitatud andmeist jõudnud järeldusele, et Kaarel Jõgar sõlmis 26. veebruaril 1930. a. oma õepoja Aleksander Russakuga ostumüügi lepingu, mille järgi võõrandas viimasele oma kinnisvara, mis asub Tartus, Mäe uulitsal nr. 3 ja 5, kinn. nr. 86a all. Selle lepingu on Kaarel Jõgar sõlminud selle eesmärgiga, et võtta oma naiselt Hilda-Johanna Jõgarilt ja siis veel emaihus olevalt, kuid 19. aprillil 1930. a. sündinud pojalt Lembitult võimalust saada tema käest ülalpidamist. Hilda-Johanna Jõgar ongi sunnitud olnud enese ning alaealise Lembit Jõgari nimel nõudma oma mehelt Kaarel Jõgarilt alimente, mis nõuded kohtulikult rahuldati, kuid mida võimatu oli täita, sest et Kaarel Jõgaril ei osutunud siis mingisugust varandust. Aleksander Russak olevat omalt poolt teadlik olnud selles ees-

märgis, milleks Kaarel Jõgar lepingu sõlmis. Aleksander Russak olevat kõigiti Kaarel Jõgarit taga kihutanud sellise lepingu sõlmimisele ja olevat kõik teinud, et abikaasade Jõgarite vahekorrdi halvaks muuta ning et Kaarel Jõgari varandust endale saada. Viimase eesmärgi saavutamiseks olevat Aleksander Russak kasutanud mitmesuguseid vahendeid, nii olevat ta lasknud Kaarel Jõgarit koormata oma kinnisvara obligatsioonidega, mis saanud enese kätte, ilma et asjaolude järgi usaldusväärne oleks, et ta nende eest Jõgarile mingisugust ekvivalenti oleks andnud; samad fiktiivsed obligatsioonid on aga hiljemini ostu-müügi lepingu juures arvestatud kinnisvara ostuhinna katteks. Edasi on Aleksander Russak meelitanud Kaarel Jõgarit tegema tema kasuks teatamenti, mis ongi toimunud. Kuid kartes, et neist abinõudest siiski on vähe, on Aleksander Russak selleks, et Kaarel Jõgari naiselt ning lapselt võtta võimalust oma mehelt ja isalt alimente saada, sõlminud Kaarel Jõgariga ostu-müügi lepingu. Kõigi käesolevas asjas selgunud asjaolude kogumist on Kohtupalat jõudnud järeldusele, et kinnisvara ostu-müügi lepingu sõlmimisel 20. veebruaril 1930. a. mõlemad lepinguosalised K. Jõgar ja A. Russak olid selles teadlikud ning teotsesid ühisel nõul ja jõul selleks, et tekitada kahju lepinguosalise K. Jõgari naisele Hilda Jõgarile ja tema ihus viimses rasedusstaadiumis olevale lapsele, kelle lähedane sündimine oli arusaadav ja päevselge mõlemale lepinguosalisele. Sel põhjusel Kohtupalat kinnitas, tuginedes 1916. a. 3. juuli seaduse § 3 p. 7, rahukogu otsuse, millega oli tühistatud Kaarel Jõgari ja Aleksander Russaki vahel 26. veebruaril 1930. a. sõlmitud ostu-müügi leping niivõrra, kui see takistab Hilda Jõgarit sisse nõuda alimente kohtutäitelehtede järgi surnud Kaarel Jõgari pärandustombult enesele ja oma pojale Lembitule.

Selle Kohtupalati otsuse tühistamist taotleb Aleksander Russaki volinik Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses ja esitab oma kaebuse põhistamiseks järgmist:

1) Kohtupalat polevat arvestanud seda, et käesolev nõue oli rajatud kahele vastupidisele alusele: 1) leping 26. XI 1930. a. olevat fiktiivne ja 2) leping olevat tõeline, mis sõlmiti nõudjate kahjuks.

See kaebaja väide ei või Kohtupalati otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest Kohtupalat on leidnud, et TKS § 258¹ ei keela mitmest alusest nõuet esitada. Käesoleval koral Kohtupalat pole aga nõuet rahuldanud mitte seepärast, et see fiktiivne oleks, vaid seepärast, et lepinguosalisel sõlmisid selle pahas usus, tahtes nõudjaile tekitada kahju. Järelikult, kui üks nõude aluseks seatud asjaolu ära langes, teine aga oli tõendatud, võis Kohtupalat nõude rahuldada TKS § 339, 366 ja 711 põhjal.

2) Kaebaja väidab, et 1916. a. 3. juuli seaduse § 6 p. 1 põhjal võivat kahjukannataja kreditor taotella ainult võõrandatud varanduse väljaandmist või selle väärtust. Käesoleval korral polevat seda aga palutud, mispärast nõudmine ei võinud kuuluda rahuldamisele.

Ka see väide on ekslik. Nagu kohtuotsusest näha, on leping tühistatud selles ulatuses, kui võrra see takistab sisse nõuda alimente surnud Kaarel Jõgari pärandustombult, teiste sõnadega, lepinguga võõrandatud varandus on tunnistatud objektiks, mis vastutab surnud Kaarel Jõgari võlgade eest täitelehtede järgi sissenõudmisele kuuluvas ulatuses.

3) Kaebaja väidab, et Kohtupalat olevat rajanud oma järelduse, et kostja A. Russak lepingu sõlmimisel 26. veebruaril 1930. a. teadlik oli, et leping sõlmitakse nõudjate kahjuks, Kaarel Jõgari väljaspool kohut tehtud avaldustele ja kuulujuttudele. Ka see väide on aluseta. Kohtupalat on asjas esitatud tõendustega leidnud kindlaks tehtud olevat rea asjaolusid, milledest ta loogiliste kaalutlustega järeldab Aleksander Russaki teadmist lepingu sõlmimise pahast eesmärgist. See Kohtupalati järeldus asja faktilisest olustikust ei või tulla revideerimisele kassatsiooni korras Riigikohtus (KS § 5, TKS § 11). Samal põhjusel ei vääri lugupidamist kaebaja väited, mis on esitatud kassatsioonkaebuse p. 5.

4) Aluseta on kaebaja väide, nagu oleks Kohtupalat rikkunud TKS § 706 sellega, et ta iseseisvalt tõstis üles küsimuse, kas vaidlusalune leping kui moraalivehik pole vastuolus BES § 2922 reeglitega ja kuulus tühistamisele sel põhjusel. Nagu Kohtupalati põhistusest nähtub, pole see asjaolu olnud aluseks, mil nõue rahuldati, vaid need on ainult arutlused lepingu sõlmimise eesmärgi ja selle sõlmijate kõlblusvastase ja pahausulise teoviisi iseloomustamiseks.

5) Oluline küsimus, mis kassatsioonkaebuses on esitatud ja mis kuulub Riigikohtu lahendusele, seisab 1916. a. 3. juuli seaduse (lisa VSK X k. 1. jao § 1529) § 1 mõtte tõlgendamises, nimelt kas peab nõudmine kreditoridele, kellele lepingu sõlmimisega tahetakse kahju tekitada, olema lepingu sõlmimise ajal juba kohtuotsusega või sundtäitepealkirjaga rahuldatud, või käivad need lepingute tühistamise reeglid ka nõuete kohta, mis küll lepingu sõlmimise ajal on olemas, kuid kohtulikult välja mõistetud on hiljem. Riigikohus leiab, et mainitud 1916. a. 3. juuli seaduse reeglid on kohaldatavad ka nende kohustuste kohta, mis vara võõrandajal lepingu sõlmimise, momendil oma kreditoride vastu on olemas, olgugi et nende kohustuste sunniviisiliseks täitmiseks pole veel tõstetud kohtulikku nõuet või tõstetud nõude suhtes tehtud seadusjõulist kohtuotsust. Sellele seisukohale viib selle seaduse üldmõtte ning otstarbe seletus. Nagu selle seaduse § 10 selgub, on need tühistamisreeglid kohaldatavad kõigile tegudele ja minetustele, mis võlgnikud teevad kreditoride kahjuks. Kreditoriks eraõiguse mõttes tuleb lugeda isikut, kelle kasuks võlgnik on kohustatud täitma mingisuguse kohustuse, millel on varanduslik väärtus (BES § 2907, 2908). Et BES § 9 ning § 199 ja 200 põhjal abielumees on kohustatud oma naist ja lapsi ülal pidama, siis moodustab ka see ülalpidamise andmine kohustuse, mille suhtes on kohaldatavad 1916. a. 3. juuli seaduse reeglid, s.t. kui mees oma varanduse

võõrandab eesmärgiga, et mitte täita oma kohustust perekonna vastu ülalpidamise andmisel, siis võivad säärase lepingu tühistamiseks kohaldamisele tulla 1916. a. 3. juuli seaduse normid. Seejuures tuleb aga tähele panna, et lepingu tühistamist selle seaduse põhjal võib taotella kreditor ainult alles siis, kui tema nõude rahuldamiseks on tehtud täitmisele kuuluv kohtuotsus või sundtäitekorras vastav pealkiri ning kui võlgnikul pole vara, millest seda nõuet rahuldada. Järelikult tuleb 1916. a. 3. juuli seaduse tõlgendamisel silmas pidada kaht momenti: 1) kohustus, mille vastu, s.t. kreditorile kahju tekitamise eesmärgiga varanduse võõrandamine toimub, peab olema selle võõrandamislepingu sõlmimise ajal; järelikult kohustus, kui nõude alus tehingu tühistamiseks, peab olema juba tehingu sõlmimise ajal; 2) kuid võimalus selle aluse põhjal kohtus nõuet tõsta tehingu tühistamiseks tekib kreditorile alles siis, kui täitmisele kuuluva kohtuotsusega see kohustus võlgniku vastu on tunnustatud.

Kohaldades need põhimõtted käesolevale asjale, kus sisulisel asja arutusel on kindlaks tehtud, et Kaarel Jõgar ja Aleksander Russak sõlmisid ühisel jõul ja nõul lepingu Kaarel Jõgari kinnisvara võõrandamiseks Aleksander Russakule eesmärgiga, et võtta võimalust Kaarel Jõgari naisel ning lapsel saada ülalpidamist Kaarel Jõgarilt, võis Kohtupalat 1916. a. 3. juuli seaduse § 3 p. 1 põhjal tunnistada kehtivusetuks selle võõrandamislepingu niivõrra, kui võrra see takistab naisel ning lapsel saada surnud Kaarel Jõgari pärandus-
tombult rahuldust kohtulikult väljamõistetud alimentide nõuetele (TKS § 339, 711).

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Aleksander-Eduard Russaku voliniku vann. adv. abi A. Ojassoni kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 256-K/35. a.)

Nr. 33.

TSIVIL-OSAKOND.

29. novembril/20. detsembril 1935. a.

Elfriede Nõmme kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 7. veebruarist 1935. a. surnud Georg Nõmme kinnisvara väljaostu teostamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Elfriede Nõmm esines oma voliniku vann. adv. H. Kuusneri läbi 30. oktoobril 1933. a. Viljandi-Pärnu Rahukogus palvega, milles seletas, et 20. mail 1933. a. müüdud avalikul sundmüügil paluja surnud mehele Georg Nõmmele kuuluv kinnisvara Pärnu linnas Ülejõe jaoskonnas, kinn. nr. 1036 all. Kinnisvara omandanud 4390 kr. eest sundmüügil Anna Jaani t. Koikson. Enne sundmüüki paluja esinenud BES § 3965 reeglite kohaselt avaldusega, et tema soovib müügil määratud kinnisvara suhtes kasutada väljaostu-õigust, mis enampak-

kujale enne sundmüügi algust teatavaks tehtud. Ostja Anna Koikson olevat ostuhinna ja lõivud tasunud ning rahukogu määrusega 21. septembrist 1933. a. kinnitatud sundmüük ja tunnistatud kinnisvara ostjale Anna Koiksonile omanduseks ülelänuks.

Soovides teostada väljaostu-õigust, maksis Elfriede Nõmm Viljandi-Pärnu Rahukogu deposiiti 28. oktoobril 1933. a. Eesti Panga Viljandi Osakonda ostuhinna katteks Anna Koiksoni heaks kr. 4.390 ja lõivude katteks kr. 317.02 ja esitas vastavad dokumendid, mis tõendavad tema väljaostu-õigust.

Neil asjaoludel palus Elfriede Nõmm tunnistada mainitud kinnisvara väljaostu-õiguse alusel tema omanduseks ühes seaduslike järeldustega.

28. nov. 1933. a. esitas Pärnu 2. jsk. kohtutäitur rahukogule täitelehe kohtuotsuse kohta, mille järgi Georg Nõmme pärandustombult Johann Lanzi kasuks oli 2000 kr. ühes % ja kohtu- ning asjaajamiskuludega välja mõistetud, ja palus arest panna selle täitelehe põhjal rahale, mis Elfriede Nõmm käesolevas asjas rahukogu deposiiti oli maksnud väljaostu-õiguse teostamiseks Anna Koiksoni vastu. Hiljemini on kohtutäituri poolt sama raha palutud aresti alla panna ka Elfriede Nõmme kreditoride taotluste rahuldamiseks.

30. novembril 1934. a. Viljandi-Pärnu Rahukogu määras Elfriede Nõmme väljaostupalve jätta tagajärjeta, leides, et kõik raha, mis paluja väljaostupalve juures rahukogule deponeeris ostuhinna ning lõivude katteks, on arestitud Elfriede Nõmme ja surnud Georg Nõmme kreditoride poolt ning et sel põhjusel on võimatu väljaostupalvet rahuldada.

Elfriede Nõmme erakaebuse selle rahukogu määruse peale Kohtupalat jättis tagajärjeta, leides, et TKS § 633 põhjal ei saavat aresti alla pandud raha välja anda nii Elfriede Nõmmele endale, kui ka mitte Anna Koiksonile, kelle kasuks ta selle kohtu deposiiti maksis.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Elfriede Nõmm taotleb Kohtupalati määruse tühistamist, leides selle vastuolus seisvat TKS § 633, 9, 2031 ja BES § 3965 reeglitega.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus väärib rahuldamist.

Küsimus, mis käesoleva asja olude ning kassatsioonkaebuses esitatud väidete kohaselt kuulub lahendamisele, on järgmine:

„Kas võib kohtutäitur aresti panna ostuhinnale ja lõivudele, mis kohtule on esitatud väljaostu-õigust teostava isiku poolt TKS § 2031 ja BES § 1623 põhjal, selle isiku kreditoride taotlusel, kui kohus pole veel teinud määrust, millega ta tunnistab väljaostu toimunuks?“

Riigikohus, seda küsimust arutanud, leidis, et väljaostu-õiguse juures raha kohtule maksmine erineb oluliselt BES § 3522 ettenähtud kohustuse eseme kohtule vabatahtlikust deponeerimisest, kus seadus ei kohusta võlgnikku midagi talitama, vaid annab talle selleks ainult võimaluse. Seda

vabatahtlikku kohtule deponeerimist korraldavad TKS § 1460²⁹—1460³⁷ (BES § 3523, TKS § 2047). Sel juhul TKS § 1460³⁶ järgi võlgnik võib seni kohtu deposti talletatud eseme tagasi nõuda, kuni kreditor pole selle kohta avaldanud taotlust, kuid ka siin on erand tehtud raha suhtes, mis võlgnik on maksnud kohustuse või taotluse kustutamiseks, mis on kindlustatud keeluga võlgniku varale ning kui see vastav keelumärkus oli juba tühistatud; sellisel juhul nõutakse raha tagasimaksmiseks kreditori nõusolekut või jälle seadusjõulist kohtuotsust, millega raha sissemaks on tühistatud. Järelikult ka TKS § 1460³⁶ ettenähtud juhtudel on deponeerija korraldusõigus talletatud raha suhtes takistamata ainult niikaua, kuni kreditor pole selle kohta oma õigusi avaldanud; kuid ka see § näeb ette juhtumid, kus deponeerija kaotab talletatud raha suhtes vaba tagasivõtmise õiguse ning kus see raha on ainult teatava kreditori taotluse kindlustuseks. Hoopis teisel alusel toimub kohtule raha maksmine väljaostu-õiguse teostamise juures. BES § 1623 ja TKS § 2031 kirjutavad väljaostjale ette, et ta peab raha esitama kohtule ühes väljaostupalvega; selle raha maksab ta kohtu kaudu isikule, kelle vastu ta teostab väljaostu. BES § 1623 ütleb: On (s.t. väljaostja) ne mozet ograničitsja odnim obeščanijem zaplatit priobretatelju tu summu, kotoruju sei posledni objazalsja dat za nedvižimost, ni daže obespetšenijem onoi poružitelstvom ili inõm obrazom, a dolžen pri samom zajavljeni svoego prava vnesti etu summu, s prisovokuplenijem k nei rashodov i vozna-graždenija za izderžki nalitšnõmi dengami; esli že priobretatel otkažetsja ot prijoma etih deneg, to võkupajušiši dolžen peredat ih v sud; s.t. „väljaostja ei või piirduda ainult lubadusega maksta omandajale seda rahasummat, mis viimane kohustus andma kinnisvara eest, samuti ei või ta piirduda kindlustuse andmisega või muul viisil, vaid peab oma õiguse avaldamise juures maksuma talle selle summa puhtas rahas, juurde lisades sellele kulud ja tasu kulutuste eest; kui aga omandaja keeldub nende rahade vastuvõtmisest, siis väljaostja peab need edasi andma kohtusse“. Järelikult siin toimub kohtusse raha maksmine teatava kindla, seaduses eriti ettenähtud õiguse teostamiseks ja see raha makstakse teatavale isikule kui ekvivalent temalt äravõetava varanduse eest. Niipea kui selline raha maksmine kohtusse on toimunud ja olgugi et kohus pole veel väljaostu-õiguse põhjal ühe ostja äralangemise ja tema asemel väljaostja kontrahendiks astumise kohta vastavat määrust teinud, pole väljaostjal tema poolt sisse makstud raha kohta enam korraldusõigust ja seda õigust ei saa olla ka tema kreditoridel, olgu siis, et väljaostupalve on tagasi lükatud või väljaostja oma õigusest hiljem loobub ning isik, kelle vastu väljaostu teostatakse, selle loobumise vastu ei vaidle. Et väljaostu-õiguse juures just tähtis on see moment, millal väljaostja oma õigused omandaja vastu avaldab, olgu isiklikult või kohtu läbi (BES § 1623, TKS § 2030), see selgub BES § 1632—1636 ja mõttest, mille järgi väljaostja kinnisvara vilja peale omandab õigused momendist, millal ta väljaostu-

õiguse omandajale avaldab. Järelikult see väljaostja avaldus seob nii teda ennast kui ka isikut, kelle vastu seda õigust teostatakse, ja sellest momendist ei seisa väljaostja poolt sissemakstud raha enam tema vabas korralduses, vaid see on kohtu käes eriotstarbeks, nimelt anda see seaduse põhjal üle teatavale kindlale isikule. Raha sissemaksmine on siin analoogiline kinnisvara sundmüügil ostja poolt enampakutud ostuhinna ja lõivude sissemaksmisele kohtusse TKS § 1874 põhjal. Ka siin ei saa juttu olla sellest, et ostja kreditorid võiksid aresti panna sellele rahale, olgugi et kohus pole veel jõudnud teha määrust oksjoni kinnitamise üle. Asja ei muuda ka BES § 1637 reegel, sest see korraldab sinult seda, millal tekib juriidiline vahekord kinnisvara võõrandaja ja väljaostja vahel, ega puuduta seega sugugi vahekordi, mis tekivad kinnisvara omandaja ning väljaostja vahel viimase avaldusega väljaostu-õiguse teostamise üle.

Neil kaalutlusil Riigikohus leidis, et esitatud küsimusele tuleb vastata eitavalt. Et aga Kohtupalat selles küsimuses on jõudnud teissugusele seisukohale, ilma et ta oma järeldusi olekski TKS § 711 reeglite kohaselt põhistanud ning ära näidanud seadusi, millele ta oma seisukoha on rajanud, siis tuleb Elfriede Nõmme kaebus rahuldada ja Kohtupalati otsus, kui vastuolus seisev TKS § 2031 ja BES § 1623 reeglitega, tühistada.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja määrus tühistada TKS § 2031 ja BES § 1623 rikkumise pärast ja asi saata Kohtukojale uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. — (Toim. nr. 459-K/35. a.)

Nr. 34.

TSIVIIL-OSAKOND.

29. novembril 1935. a.

Alfred Kaupmehe (Kaupmees) voliniku vandeadv. Paul Hirschi kassatsioonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 13./27. oktoobrist 1934. a. Alfred Kaupmehe kaebuse asjas ringkonnakohtu alalise liikme R. Kontsa määruse peale sundotsuse mitteandmises Kirjastusühisus „Külvajaja“ vastu.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis järgmist.

Alfred Kaupmees taotles K.-ü. „Külvajalt“ palgaraamatu põhjal sundtäite korras TTS § 55¹ ettenähtud $\frac{1}{3}\%$ ööpäevalt õigel ajal saamata jäänud palgalt, kogusummas 1898 kr. 73 s. ühes 6%, arvates nõude tõstmise päevast kuni äramaksmiseni. Rahukogu liige leidis, et nõudja poolt esitatud palgaraamat ei võimalda teha selliseid järeldusi, nagu seda teeb nõudja, ning et sundtäitmine on lubatud ainult sellise akti järgi, mis oma sisult on vaieldamatu, lükkas sundtäite-palve tagasi.

Erakaebuse teel tuli asi arutusele rahukogus. Rahukogu leidis, et tema liikme määrus on õige, sest palgaraamatust nähtuvat, et nõudja oli kostjalt kõik palga kätte saanud ja kuna TTS § 55¹ ettenähtud viivitusraha oma iseloomult pole muud, kui tasu kahjude eest, mis tekivad ebaõigel ajal raha maksmise tagajärjel (BES § 3405, 3321), mida võib nõuda ühes peavõlaga (BES § 3421), mitte aga hiljem iseseisva nõudega, seda enam, et nõudja peavõla vastuvõtmisel polnud millegagi avaldanud, et ta reserveerib enesele õiguse %/% nõudmiseks.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses nõudja volinik vann. adv. P. Hirsch väidab, et rahukogu määrus seisvat vastuolus BES § 3543, 3405, 3421 ja TTS § 55¹ reeglitega.

Neid kaebaja väiteid ei saa lugeda õigeks.

Kaebaja väide, nagu ei saaks TTS järgi töölise palganõudeis tööandja vastu olla peavõlga ja lisanõudmist viivitusraha näol, on põhjendamata, sest TTS § 55¹ näeb ette just viivitusraha maksmist palga ebaõigel ajal tasumise korral. Viivitusraha, mis ette on nähtud TTS § 55¹, oma iseloomult on täiesti analoogiline BES ettenähtud protsentidega, kui tasu kahjude eest, mis tekivad kreditorile viivitusest ebaõigel ajal maksmise läbi, nagu rahukogu õieti järeldab. Kaebaja väide, nagu moodustaks TTS § 55¹ ettenähtud viivitusraha avalikõiguslikku trahvi, on täiesti põhjendamata oletus, mis ei leia enesele tuge seadusest. Järelikult on õige rahukogu seisukoht, et subsidiaarselt tuleb TTS järgnevate töölise ja tööandjate eraõiguslike õigusvahetkordade lahendamisel kohaldada BES norme. Järelikult võis rahukogu käesoleval korral %/% nõude tagasi lükata põhjusel, et nõudja oli töötasu kostjalt kätte saanud ja polnud seejuures nõudnud TTS § 55¹ ettenähtud %/% ega reserveerinud endale sellist õigust ka edaspidiseks (BES § 3543 ja 3421).

Neil kaalutusil Riigikohus otsustas: Alfred Kaupmees'i voliniku vandeadv. P. Hirschi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 683-R/35. a.)

Nr. 35.

TSIVIL-OSAKOND.

13./20. detsembril 1935. a.

1) *Maksujõuetuks tunnistatud a./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsuse voliniku vann. adv. Ernst Jürmanni ja 2) Eesti Hüpotekipanga voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebused Kohtukoja määruse peale 29. aprillist/13. maist 1935. a. Eduard Pohli kinnisvara sundmüügi asjas.*

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Moks.

Asja esituse ära kuulunud ja maksujõuetuks tunnistatud A./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsuse voliniku kaebuse lahendamisele asunud, Riigikohus leidis, et see ei vääri rahuldamist.

TKS § 1882 näeb ette, et kui sundmüügilt kinnisvara ostja ei tasu ära ettenähtud tähtajal tervet ostuhinda või summat, mis ta kohustatud esitama TKS § 1876 ja 1877 põhjal, ega ka kinnistusloivu, siis lisatakse sissemakstud või sissenõutud kautsjon üldsumma juurde, mis saadud kinnisvara eest; kinnisvara aga, kui keegi kreditoridest ei soovi seda enesele jätta (TKS § 1880), määratakse müügile BES § 3968 tähendatud korra järgi. Kui TKS § 1161 lubab ostjale oksjonil sissemakstud kautsjoni (§ 1156¹, 1156²) arvata ostuhinna sisse, siis TKS § 1882 sõnastus ei jäta mingit kahtlust, et ostuhinna ehk maksude tähtajal (§ 1874) tasumata jätmise korral sissemakstud või sissenõutud kautsjon arvatakse trahviks korratule ostjale, kuna see lisatakse kinnisvarast saadud üldsumma juurde ja järelikult läheb kreditoride kasuks. BES § 3968 tähendab, et kuni uue oksjonipäevani korratu ostja säilitab kõik oma õigused ja kohustused ning ta võib uut oksjonit ära hoida oma kohustuste täitmisega, s. o. tasumata summade ühes protsentide ja uue oksjoni kulude äratasumisega. Järelikult BES § 3968 annab korratule ostjale ainult teatava soodustuse võimaluse kautsjoni ja võib-olla ka osaliselt tasutud ostuhinnasummade kaotust ära hoida, kuid tingimusel, et ta kõik tasumata summad ja ka uue oksjoni kulud ära tasub enne uue oksjoni päeva. Seda teha on korratu ostja õigus ja mitte enam kohustus ning ostjast oleneb, kas ta kasutab seadusega temale antud õigust või mitte. A./s. Sakala Pank tema maksujõuetuks tunnistamiseni 1934. a. seda õigust ei kasutanud ning likvidatsioonivalitsus, andes avalduse, et ta ostust loobub, loobus sellega ka temale seadusega antud õiguse tarvitamisest. Et oma õigusest loobumise tagajärjel maksujõuetuks tunnistatud A./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsusel oleks tekkinud õigus tagasi saada oksjonikautsjonit, mis TKS § 1882 põhjal trahviks muutunud — seda millestki ei järgne. Sellepärast ei ole Kohtukoda rikkunud ei BES § 3968 ega ka TKS § 1882 ja 1899 lisa art. 11 nõudeid, kui ütles ära kautsjoni tagasiandmisest maksujõuetuks tunnistatud A./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsusele.

Mis puutub Kohtukoja määruse sellesse osasse, millega jäeti tagajärjeta kaebaja erakaebus rahukogu 17. XI 1934. a. määrusele, millega Ed. Pohli kinnisvara määrati teiskordsele sundmüügile A./s. Sakala Panga arvel ja riisikol, siis Kohtukoja õige väite järgi oli kinnisvara määratud teiskordsele sundmüügile juba 4. XI 1933. a. rahukogu seadusjõulise määrusega enne A./s. Sakala Panga maksujõuetuks tunnistamist ja BES § 3968 enda jõul pidi see müük toimuma A./s. Sakala Panga arvel ja riisikol. Kaevatud määrus mingit uut kohustust kaebaja peale ei ole pannud ja, nagu ülal tähendatud, kaebaja on ise loobunud BES § 3968 põhjal temale antud õiguse kasutamisest TSK § 1882 tagajärgede ärahoidmiseks. Neil kaalutlusil tuleb maksujõuetuks tunnistatud A./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsuse kaebus jätta tagajärjeta.

Mis puutub Eesti Hüpoteegipanga voliniku kaebusse, siis ei vääri ka see rahuldamist.

TKS § 1867 ja oma põhikirja § 66 põhjal on Eesti Hüpoteegipank temale panditud kinnisvara omaniku poolt tähtajal maksmata jäänud maksude ja protsentide katteks õigustatud paluma mitte üksnes panditud kinnisvara sundmüügile pööramist, vaid ka aresti panemist kinnisvarast saadavatele tuludele. Selle õiguse teostamiseks oli Eesti Hüpoteegipanga nõudel voliniku Ed. Pohli kinnisvara määratud sundmüügile ning majast saadavad tüürid aresti alla pandud. Kuid kohtutäituri poolt kinnipeetud tüüri rahade väljaandmine Eesti Hüpoteegipangale oleks enneaegne, kuni pole selgunud kinnisvara müügi tulemused, mis selgumata.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: 1) maksujõuetuks tunnistatud A./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsuse voliniku vann. adv. Ernst Jürmanni ja 2) Eesti Hüpoteegipanga voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebused jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 533-K/35. a.)

Nr. 36.

KRIMINAAL-OSAKOND.

30. aprillil 1935. a.

Kohtukoja prokuröri vanema abi O. Ordliku kass. protest Kohtukoja otsuse peale 22. veebr. 1935. a. Marie Truu süüd. KrS § 529 lõike 1 p. 2 järgi.

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, riigikohtu prokurör R. Rägo.

Rakvere-Paide Rahukogu otsusega 5. okt. 1933. a. karistas Marie Truud NS § 1612 2. jao, 1606, 1610 2. jao p. 1 põhjal 1½-aastase vangistusega ühes õiguste kaotusega NS § 43¹⁻² järgi.

Kohtukoda 22. veebr. 1935. a. otsustas Rakvere-Paide Rahukogu otsuse kinnitada selle muudatusega, et mõista Marie Truu KrS § 11, 529 1. lõike p. 2, 13, 53 ja KKS § 611 ning KrSMS § 107 põhjal 1½ aastaks vangimajja kõikide KrS § 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotusega.

Kassaator Kohtukoja prokuröri vanem abi Ordlik palub tühistada Kohtukoja otsuse KrS § 11, 53 ja KKS § 611 rikkumise pärast, seletades oma protestis järgmist. Kohtukoda on kohtualusele Truule määranud karistusena endise rahukogu poolt määratud karistusega võrdse karistusevangimaja 1½ aastat, olgugi et uue Kriminaalseaduse kohaldamisel KrS § 11 alusel karistuse alammääraks KrS § 53 p. 2 lit. c järgi peaks olema vangimaja 2 aastat. KKS § 611 kui kriminaalprotsessi norm võib kohaldamisele tulla ühes protesti andmise võimalusega, puudub aga see võimalus, siis ei saa tähendatud paragraaf üldse kõne alla tulla. KKS § 611 on üldnorm, mis näitab, kuidas talitada, kui esimese ja teise astme kohtuotsuste tegemise ajal on kehtiv üks ja seesama Kriminaalseadus. Kuidas aga tuleb talitada ülemi-

nekul vanalt Kriminaalseaduselt uuele, selle kohta on uues seaduses olemas erinorm, ja nimelt KrS § 11. Selle järgi nende tegude kohta, mis sooritati enne uue seaduse kehtimahakkamist, tuleb kohaldada uut Kriminaalseadust ja selle järgi ka karistus määrata. KKS § 611 kui karistuse määramise alus peab seega ära langema.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsiooniprotest tuleb rahuldamata jätta.

KKSMS § 13 järgi uue Kriminaalkohtupidamise seaduse kehtima hakkamisel kohaldatakse selle eeskirju ka varem toimetusse võetud asjadele eriti tähendatud eranditega ja täiendustega. KKS § 611 2. lõike järgi võib Kohtukoda suurendada karistust ainult sel juhul, kui seda on palunud apellatsiooniprotestis või kaebuses süüdistaja. See § 611 väljendatud säte jääb püsima ka käesoleva asja kohta. Kassaatori poolt KrS § 11 ja KKS § 611 liigitamine eri- ja üldnormiks on ekslik, sest kumbki neist kuulub eri õigus-
harusse, sest KrS § 11 on materiaalseaduse ja KKS § 611 protsessiseaduse normid. KrS § 11 kuidagi ei kõrvalda KKS § 611, mis piirab kohtu õigust suurendada kristust teise astme kohtus ilma süüdistaja kaebuseta. Kui seaduseandja oleks tahtnud, et neis asjades, mis pärast KrS kehtimahakkamist tulevad arutusele apellatsioonikohtus, võib esimese astme kohtuotsusega süüdimõistetuile KrS ettenähtud rängemat karistust ka ilma süüdistaja kaebuseta määrata, siis oleks seda KrSMS või KKSMS väljendatud. Kui asuda kassaatori seisukohale, et KKS § 611 käesoleva asja kohta ei kehti, siis tekiks ebaloomulik seisukord, sest kohtualusel oli õigus oma apellatsioonkaebusest loobuda ja sel korral oleks püsima jäänud karistusena 1½ a. vangistust, kui aga tema oma apellatsioonkaebusest ei loobu, siis Kohtukoda võis temale rängema karistuse 2 a. vangimaja määrata. Seega oleks kohtualusel antud õigus ise karistumäära valida.

Neil kaalutlustel ja käsitelles KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja prokuröri vanema abi O. Ordliku kass.-protest tagajärjeta jätta.

Nr. 37.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15./22. mail 1935. a.

2. jaoskonna tööinspektori *August Rode kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 28. juunist 1934. a. Franz Staszewicz'i süüd. NS § 1358 järgi.*

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnitas 28. VI 1934 Tallinna 4. jsk. rahu-kohtuniku otsuse, millega A/s. A. M. Lutheri puutööstuse juhataja Franz Staszewicz on õigeks mõistetud NS § 1359 ettenähtud süüteo.

Kassaator Tallinna 2. jsk. tööinspektor A. Rode palub tühistada rahu-
kogu otsuse Tööstusliikude käitiste töölikonna asutiste seaduse § 59 ja

Tööstusliku töö seaduse § 98 p. 6 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: TKTAS § 59 järgi (RT 1931 — 61) tööandjale on keelatud vähendada töölisnõukogu liikme või töölisvanema töötasu nende ametis olemise ajal, seada sisse töötasu arvutamise uusi aluseid, arvatud välja juhud, mil see toimub käitise või selle osa kõigi tööliste suhtes. Töötasu on laiem mõiste kui põhipalk, ja töötasu hulka kuuluvad peale põhipalga perekonna-abirahad, preemiad, lisatasud jne., üldse kõik summad, mis TTS § 98 p. 6 põhjal teenistustasuna palgaraamatusse sisse kantud, mille peale on töölisel teenistus- või töölepingu, suusõnalise kokkuleppe või tööandja lubaduse põhjal tekkinud nõudeõigus ja mis summade pealt tehakse mahaarvamised haigekassa kasuks (Kinnitusnõukogu seletus TTS § 267 käsitamise kohta, RT Lisa 1928 — 28). Rahukogu võtab õigeks, et preemiad ja lisatasu on Koppelmanile pikema aja jooksul makstud, kuid see olevat tingitud töötegemise eriolukorrast ja nende vähendamine võis toimuda töötingimuste muutmise tõttu ning sellele ei või vaadata kui palga vähendamisele. Kuid see arvamus olevat ekslik isegi harilikkude tööliste suhtes, rääkimata töölisnõukogu liikmeist, kes juba neid tasusid pikemat aega saanud ja keda neist ilma jäetakse selle aja jooksul, kui ta töölisnõukogu liikmena ametis on. TKTAS § 59 mõttes olevat täiesti ükskõik, mis alusel töötasu töölisvanemale või töölisnõukogu liikmele on makstud: kas töölepingu põhjal või tingitud töötegemise eriolukorrast, kui on tegemist palgaraamatusse sissekantud töötasuga, siis ei või seda vähendada töölisvanema ametisoleku ajal. Akti juurde lisatud palgaraamatu duplikaadist olevat näha, samuti ka kostja poolt õigeks võetud ja tunnistajatega tõendatud, et 12. septembrist 31. oktoobrini 1932 Koppelman töölisnõukogu liikmena sai vähem tasu kui endistel kuudel selle tõttu, et ta ümber paigutati teisele tööle, kus teenistus väiksem oli lisatasude ja preemia teenistuse võimaluste puudumise tõttu.

Asja esituse ja prokuröri arvamus kuulanud, Riigikohus leiab, et TTS § 267 on paigutatud neljanda jaotuse 3. peatükki, millel on järgmine pealkiri: „Tööliste haiguse vastu kindlustamisest“, kuna TTS § 98 on paigutatud teise jaotuse esimese peatüki neljandasse jakku pealkirjaga „Vabrikutööliste, mäe ja mäetööstusliste ettevõtete valdajate ja tööliste vastastikkustest suhetest“. TTS § 267 järgi loetakse teenistuseks või elatiseks käesoleva 3. peatüki määruste järgi 1) teenistussumma, mis aasta jooksul või mõne teise aja vältel ettevõttes palgana või töötasuna saadud, sealhulgas ka tasu ületunnitööde eest (palgamaksmise viisile vaatamata) ja 2) sama aja jooksul natuuras saadud ainete hind, mis määratakse kindlaks kinnitusameti poolt, arvesse võttes kohalikke olusid ja keskmisi turuhindu. Teenistuse või palgasumma hulka arvatakse ka ettevõtte puhaskasust saadud osa, kui säärane ettevõtte valdaja poolt on võimaldatud. Kinnitusnõukogu seletusest 24. III 1928 selle pagraafi käsitamise kohta (RT Lisa 1928 — 26) nähtub, et selles § ettenähtud palga või töötasu mõiste alla ei käi juhuslikud tasud (preemiad, gratifikatsioonid

jne.), kui nende peale haigekassa liikmel ei olnud teenistus- või töölepingu, suusõnalise kokkuleppe või tööandja lubaduse põhjal tekkinud nõudeõigust. TTS § 98 järgi tuleb palgaraamatus ära tähendada muuseas teenistuse tasumäär, tema väljaarvamise aluste ja maksumäärade äranäitamine (p. 3), tasumäär ettevõtte juurde asutatud korterite, sauna jne. kasutamise eest tööliste poolt (p. 4), muud teenistuse tingimused, mida kokkuleppivad pooled loevad tarvilikuks raamatusse sisse kanda (p. 5), ja teenistustasu sissekanded (p. 6, RT 1921 — 112, sead. 235). Rahukogu nendib oma otsuse põhistes, et R. Koppelmani palgaraamatu duplikaadi järgi oli tema tasu alates 1. veebruarist 1932 — päevas 1 kroon 60 senti, kuna muud tasuna saadud summad (preemia, %%, lisatasu) olid tingitud töötegemise eriolukorrast ega kuulu põhipalgana makstud tasu hulka, mispärast nende vähendamine võis toimuda töötingimuste muutmise tõttu ja sellele ei või vaadata kui palga vähendamisele NS § 1359 ettenähtud mõttes. NS § 1359 ega KrS § 347 ei räägi põhipalgast, vaid palgast ja töötasust, ning TKTAS § 59 järgi on keelatud tööandjale vähendada töölisnõukogu liikme või töölisvanema töötasu nende ametisolemise ajal, seada sisse töötasu arvutamise uusi aluseid, vähendada nädala tööpäevade või ööpäevast töötundide arvu, arvatud välja juhud, mil see toimub käitise või selle osa kõigi tööliste suhtes. Rahukogu on õigele seisukohale asunud väites, et tööliste palga suuruse seaduslikuks tõenduseks on tema palgaraamat ning et töölisvanem Koppelmani palgaraamatust selgub, et tema töötab kastijaoskonnas vineeritööl, saades tasuna 1 kroon 60 senti päevas ja perekonna-abiraha naisele 25 senti ja teistele perekonnaliikmetele 15 senti, kuna muid tingimusi loendatud ei ole. Seda töötasu pole vähendatud, ega sisse seatud töötasu arvutamise uusi aluseid ega vähendatud nädala tööpäevade või ööpäevaste töötundide arvu. Ka pole tööinspektor ega Koppelman esitanud tõendusi selle kohta, et käesoleval korral oleks Koppelmanil nõudeõigus tööde eest, mis palgaraamatus pole ära tähendatud, või juhuslikkudele tasudele (preemiad, gratifikatsioonid jne.). Esitatud põhjustel kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

Käsitelles KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: 2. jaoskonna tööinspektori August Rode kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 38.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12./20. juunil 1935. a.

Kohtukoja prokurööri noorema abi H. Eichhorni kass.-protest Kohtukoja otsuse peale 5. märts. 1935. a. Gerhard Vieckmanni süüid. NS § 294 järgi.

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtukoja otsusega 5. märtsist 1935 on Gerhard Vieckmanni ja teiste süüdistusjasjas NS § 294 järgi ära lõpetatud KKS § 17 p. 2 ja 536 p. 2

põhjal aegumise tõttu kriminaaljälitamine Gerhard Vieckmanni, Aria Straši, Vulf Straši, Israel Ehrensteini ja Vulf Ehrensteini süüdistuse kohta tolliametnikkude kihutamises kaubadeklaratsioonide nr. 26580, 52189, revideerimisaktide nr. 10356, 9546, 10378, 4072, 6386, 8259, 6387, 6388, 7718, 7995, 3447, 2657, 6761, 7719 ja laevadokumentidest väljavõtete nr. 17019, 46165, 46166 ja 52188 võltsimisele ja samuti ka osades, mis käib Vieckmanni, Aria Straši, Vulf Straši, Israel Ehrensteini ja Vulf Ehrensteini süüdistuse kohta salakauba sissetoomises revideerimisaktide nr. 8259, 4272, 6386, 6387, 4072, 6388, 3447, 2657, 6757, 6761, 9546, 10378, 7718, 7995, 7719 ja 10356 ja laevadokumendi väljavõtte nr. 17019 järgi.

Kassaator, Kohtukoja prokuröri noorem abi H. Eichhorn, palub tühistada Kohtukoja otsuse Gerhard Vieckmanni kohta kriminaalkohtuliku jälitamise lõpetamise pärast KrS § 69 p. 1 ebaõige tõlgendamise puhul, seletades oma protestis järgmist: Gerhard Vieckmanni vastu on tõstetud süüdistus Tallinna peatolliametnikkude kihutamises valeandmete mahutamisele revideerimisdokumentidesse, mis kihutamise tagajärjel tolliametnikud koostasid revideerimisakte, milles ebaõigelt kirjeldasid tollil revideeritud kaupade omadust ja tollialust kaalu, ja nimelt tollirevident Kressel 27. V 1924 revideerimisaktis nr. 9546 ja 5. VI 1924 revideerimisaktis nr. 10378; tollirevident Bärenklau ja tolliväljaarvaja Tensuda revideerimisaktis nr. 10356. Kohtukoda lõpetas kriminaalkohtuliku jälitamise Vieckmanni vastu põhjusel, et eespool-tähendatud kuritegude kordasaatmisest kuni kohtu-uurija poolt Vieckmanni kohta vastutusele võtmise määruse koostamiseni (s.o. 11. detsembrini 1933) on möödunud üle 5 aasta. Kohtukoja seisukohaga, nagu ainult vastutusele võtmise määruse koostamise momendist oleks alustatud süüaluse vastu seaduskorraline kriminaaljälitamine ja et ainult vastutusele võtmise määrus katkestaks jälitamise aegumise, kassaator ühineda ei saa. KrS § 69 p. 1 mõte kahtlemata on seesugune, et kriminaaljälitamise aegumine katkeb momendil, mil seaduskorralised jälitamistoimingud sihitakse teatava isiku ja nimelt süüaluse vastu, ning selles § seaduseandja oleks vastaval kujul väljendanud, kui temal oleks tahe olnud katkestada jälitamise aegumist ainult süüaluse vastutuselevõtmise määruse läbi. Seesama mõte oli kehtiv ka enne 1. veebruari 1935, nimelt UNS § 68 p. 1 alusel. Vieckmanni vastu oli sihitud kriminaaljälitamine käesolevas asjas alates 2. VI 1928, seega enne jälitamise aegumist. Ülekuulamisel 2., 5. ja 9. juunil samal aastal (eeluur. toim. k. I lk. 56, 59, 75) tunnistas Vieckmann enese isegi süüdi kuritegude kordasaatmises, millede kriminaalkohtuliku jälitamise Kohtukoda lõpetas.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et KrS § 69 p. 1 järgi kõrvaldab aegumine karistuse, kui süütegude kordasaatmise päevast süüaluse vastu kriminaaljälitamine seaduskorralise alustamiseni

on möödunud järgmised tähtajad: raskete kuritegude korral — 10 aastat, kuritegude korral, kui seaduses ettenähtud karistuse ülemmäär ületab ühe aasta — 5 aastat, kui aga see ülemmäär ei ületa üht aastat — 3 aastat ja üleastumise korral — 1 aasta. Ei või tekkida kahtlust, et KrS § 69 oma teksti ja sisu järgi käib mitte süüteo sündmuse, vaid süüteo täidesaatja kohta ja kõrvaldab selle karistamise kolmel juhul: esimeses punktis räägitakse juhust, kus süüteo täidesaatja pole selles punktis tähendatud aja kestel KKS § 1 ettenähtud korras vastutusele võetud süüalusena; teises punktis kõneldakse KKS § 1 ettenähtud korras vastutusele võetud süüalusest, kelle kohta selles punktis tähendatud aja jooksul pole tehtud kohtuotsust, ja kolmandas punktis on jutt täidesaadetud süüteo eest karistatud isikust, kelle kohta seadusjõusse astunud kohtuotsus pole täitmisele pööratud selles punktis tähendatud aja kestel. Käesoleval juhul on tegemist KrS § 69 p. 1. Gerhard Vieckmanni ähvardas NS § 294 põhjal vangirood kuni 5 aastani, karistus mis KrSMS § 107 alusel tuleb võrdseks arvata KrS esineva peakaristusega — vangimajaga ja seepärast kuulub Vieckmannile süüks arvatud tegu „kuritegude“ hulka KrS § 3 põhjal ja aegub KrS § 69 p. 1 alusel 5 aasta jooksul, arvates süütegude täidesaatmise päevast, s.o. 1924. a. mai- ja juunikuust. KKS § 73 järgi on kõigis ringkonnakohtule, Kohtukojale ja Riigikohtule alluvais avaliku süüdistuse asjus eeluurimine süüaluse kohtu alla andmiseks sunduslik, ringkonnakohtule alluvais erasüüdistuse asjus aga ainult omastamise, varguse ja kelmuse kohta, mis on täide saadetud abi-kaasade, ülenevate ja alanevate sugulaste vahel. KKS § 168 määrab, et kohtu-uuriija, tunnistades tarvilikuks süüalusena vastutusele võtta isik, kelle vastu on küllaldaselt süüandmeid, või saades sellekohase ettepaneku prokuratuuri esindajalt, koostab vastutusele võtmise määruse, milles tuleb näidata vastutusele võtmise alused või prokuratuuri esindaja ettepanek. Sellest järgneb, et KrS § 69 p. 1 alusel tuleb lugeda süüaluse vastu kriminaaljälitamise seaduskorraliseks alustuseks kohtu-uuriija määrus, millega süüteo täidesaatja on süüalusena vastutusele võetud ringkonnakohtule, Kohtukojale ja Riigikohtule alluvais avaliku süüdistuse asjus. Käesoleval juhul on nende kuritegude eest, mille pärast on esitatud kassatsioonprotest ja mis on sooritatud Gerhard Vieckmanni poolt 1924. a. mai- ja juunikuul, kohtu-uuriija määrusega Gerhard Vieckmann vastutusele võetud detsembrikuul 1933, s.o. pärast 5-aastase aegumise tähtaja möödumist, ja seepärast on Kohtukoja otsus kokkukõlas seadusega, kuna kassatsioonprotest on põhjendamata. Esitatud põhjusel kassatsioonprotest ei vääri rahuldamist.

Käsitelles KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja prokuröri noorema abi H. Eichhorni kassatsioonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 39.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. septembril 1935. a.

Artur Jungi kass.-kaebus Viljandi Ringkonnakohtu otsuse peale 29. märts. 1935
Artur Jungi süüd. KrS § 122 järgi.

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik
K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Viljandi Ringkonnakohus otsustas 29. märtsil 1935. a. Artur Jungi karistada KrS § 122 põhjal kümnekroonise rahatrahviga või selle maksmata jätmisel 2-päevase arestiga.

Kassaator Artur Jung palub ringkonnakohtu otsus tühistada KrS § 1 ja KKS § 26, 806 ja 812 p. 3 rikkumise tõttu, seletades: 1) et ringkonnakohus on asunud ekslikule seisukohale, nagu ei oleks vaja sundmääruse seaduslikkuse kaalumist, 2) et Linnaseaduse § 63 p. 7 põhjal võib naturaalkohustusi määrata ainult sõiduteede ja kõnniteede kohta, mitte aga „juurekuuluvate maade“ kohta ja 3) et Viljandi linna sundmäärus tänavate jne. puhtuse ja korrashoiu kohta on vastuolus Linnaseadusega.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leaib, et kassatsioonkaebus tuleb rahuldada järgmistel kaalutlustel:

Riigikohus on juba varemini, otsusega nr. 93 — 1931. a. Osvald Sommeri jt. asjas, seisukohale asunud, et kehtivate seaduste järgi lasub majaomanikel sõiduteede ja kõnniteede korrashoiu kohustus ja kõnniteede kohta ka veel nende ehituse kohustus. Kuid sellega piirduvad ka majaomanikkude kohustused avalikkude teede, platside ja ehitiste suhtes. Vaadeldes sellest seisukohast käesolevas asjas esinevat Viljandi linna sundmäärust tänavate, platside, puiestikkude, järve ja teiste veekogude puhtuse ja korrashoiu kohta (RT 1934 — 16, art. 111), tuleb otsusele jõuda, et nimetatud sundmäärus osaliselt ei ole kokkukõlas kehtivate seadustega. Juba § 1 nimetatud sundmääruses deklareeritakse majade ja kruntide omanikkude kohustust mitte ainult kõnniteid ja tänavaid, vaid ka avalikke platse puhastada. Siinkohal tuleks tähendada, et Viljandi linnavolikogu (nagu see nähtub avaldatud sundmäärusest) põhjendab käsiteldava sundmääruse vastuvõtmist Linnaseaduse § 108 p. 7. See seisukoht on küll õige sundmääruse vastuvõtmise korra suhtes, kuid § 108 p. 7 ei loo veel mingisuguseid kohustusi majade ja kruntide omanikkudele. Vastupidine seisukoht oleks vastuolus Linnaseaduse § 63 p. 7 ja selle juurde kuuluva märkus 2-ga.

Edasi tuleb käsiteldava sundmääruse kohta tähendada, et selle § 3 ja 4 samuti katsuvad laiendada seaduspäraseid kohustusi, ja nimelt: § 3 nõuab peale kõnnitee krundi vastas oleva platsi või roheline maariba puhastamist 5 meetri laiuselt, ja § 4 seletab, et sõidutee-äärset ilupuudealust maariba

tuleb lugeda kõnnitee juurde kuuluvaks maa-alaks. Käesolevas asjas süüdis-tatakse Artur Jungi selles, et viimane on rikkunud nimetatud sundmäärust seega, et tema on jätnud puhastamata selle osa Uuest tänavast, mis külgneb süüaluse krundiga. Ringkonnakohus, nagu see nähtub otsuse põhimest, on arvestanud eeskätt paiklikul ülevaatusel ilmsikstulnud asjaolusid ja Viljandi linnavalitsuse voliniku poolt kohtule esitatud skitsi, ning leiab, et Uuel tänaval süüaluse krundi ja sõidutee vahel asuv maariba ei kujuta enesest ei avalikku platsi või aeda ega ka puiesteed, vaid see maariba on puudega palistatud harilik kõnnitee. Tuleb tähendada, et ringkonnakohus on toodud järeldustes otsesesse vastuollu sattunud tema enese poolt nende järelduste aluseks võetud andmetega. Paikliku ülevaatuse protokollist nähtub, et süüaluse krundi ääres Uuel tänaval on jalgte, siis kraav, sellele järgnev roheline maariba, millel kasvab kaks rida puid, jälle kõnnitee ja selle järel sõidutee. Nii siis on paikliku ülevaatuse järgi vaidluse all oleval maa-alal kaks kõnniteed (üks neist protokollis nimetatud jalgteeks), roheline maariba nende vahel ja sõidutee, ringkonnakohus aga järeldab, et süüaluse krundi ja sõidutee vahel olevat harilik kõnnitee. Peale eelnimetatud paikliku ülevaatuse protokollri rõhutab ringkonnakohus otsuse põhistes veel toimikule juurdeliasitud skitsi Viljandi linna ehitusplaani. Tekib küsimus: milline tähendus ja jõud on linna ehitusplaani? Nagu juba nimi seda osalt määrab, on siin tegemist eeskätt ehitamise plaaniga, kavandiga linna väljaehitamisel. Säärasena ei ole vajalik, et ehitusplaani kirjeldaks täpselt antud olukorda (nii näit. võivad ehitusplaanis märgitud tänavad linna asustamata maa-alal täielikult puududa, ilma et see asjaolu ehitusplaani tühiseks teeks), mispärast ka võimatuks osutub rajada sellele plaanile eraõiguslikke vahekordi või sellest järeldusi teha kooimiste kohta. Antud olukorras võib linna ehitusplaani arvestada ainult niivõrra, kui võrra see vastab tegelikule seisundile. Ringkonnakohtu otsuse põhistes leiduvad kaks meetodilist viga: 1) ringkonnakohus järeldab, lähtudes seisukohast, et vaidluse all olev maa-ala ei ole avalik plats või aed ega ka puiestee (bulvar), et see on kõnnitee, kuna õieti tuleks ära määrata enne kõnnitee mõiste ja siis võrrelda selle mõiste elemente tegelikult antud olukorraga (vaevast võib kõnniteed määrata kui maa-ala, mis ei ole ei avalik plats, ei avalik aed, ega ka puiestee) ja 2) ringkonnakohus katsub, selle asemel et määrata kõnnitee mõistet, defineerida käesolevale asjale ülearuselt bulvari-puiestee mõistet. Käesolevale asjale on vaid tähtis, kas on vaidlusalune maa-ala, või õigemini — veel kitsamalt võetud ja paikliku ülevaatuse protokollis tähendatud „roheline maariba“ kõnnitee või sõidutee, ja kui see seda ei ole, siis ülaltoodud kaalutlustel ei või see ka kohustuse esemeks olla.

Riigikohus leiab vajaliku olevat kõnnitee mõistet lähemalt ära määrata. Kõnnitee all (venekeelne seaduse algtekst tarvitab siinkohal sõna „trotuar“), Linnaseaduse § 63 ja 108 mõttes, tuleb mõista ainuüksi jalakäijate tarvita-

miseks määratud ja selleks eriti ehitatud linnatänava (uulitsa) või -platsi osa. Kõnnitee ehitusviisis on eriti silmapaistev selle kate, mis on üldteatavalt tehtud kiviplaatidest, asfaldist või mõnest säärasest materjalist. Kõnnitee eraldub jalgteest selle tõttu, et viimane ei moodusta erilist ehitist. Puiesteest (bulvarist) ja avalikust aiast erineb kõnnitee ehitusviisis, kui ka selle tõttu, et esimesed on ilustatud või palistatud taimedega. Sõiduteest (mostovaja) erineb kõnnitee otstarbe kui ka ehitusviisi poolest.

Kõigil celtoodud kaalutlustel Riigikohus leiab, et ringkonnakohus on, ekslikult hinnates sundmääruse seaduslikkust, rikkunud KrS § 122 ja Linna-seaduse § 10 ja ekslikult seisukohta võttes kõnnitee-küsimuses, mis mõiste on äärmise tähtsusega käesolevas asjas, rikkunud KKS § 842 ja 806, mis-pärast ka kaevatud otsus tühistamisele kuulub.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Viljandi Ringkonnakohtu otsus 29. märtsist 1935. a. tühistada ja asi anda uueks otsus-tamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 40.

KRIMINAAL-OSAKOND.

2. oktoobril 1935. a.

Kirjastuse O/ü. „Looduse“ voliniku vandeadv. Eduard Soomi kass.-kaebus Tartu ringkonnakohtu otsuse peale 29. apr. 1935. a. Hans Männiku süüid. KrS § 271 järgi.

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigi-kohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tartu Ringkonnakohtu otsusega 29. aprillist 1935. a. on kinnitatud Tartu 2. jaoskonnakohtuniku otsus 6. märtsist 1935. a., millega konfiskeeritud K. O/ü. „Looduse“ poolt 1934. a. väljaantud raamatu „Suletud ümbrik“ eksemplarid.

Kassaator K. O/ü. „Looduse“ volinik vann. adv. Soom palub ringkon-nakohtu otsuse tühistada KKS § 806, KrS § 24 ja 26 ja Siseministri sund-määruse nr. 20 § 1 p. 6 ja § 2 (RT 1935 — 7) rikkumiste tõttu, seletades: 1) et ringkonnakohus on vastuollu sattunud asjatundjate arvamusega, 2) et käesolevas asjas ei või kohaldamisele tulla KrS § 24 ja 26, ja 3) et ringkon-nakohus on vastuollu sattunud ka teiste kindlakstehtud asjaoludega.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kas-satsioonkaebus tuleb rahuldada järgmistel kaalutlustel:

Eeskätt tuleb tähendada, et ringkonnakohtu otsuse põhistes vastuolusid ei leidu ja tõenduste hinnang, KS § 5 jõul, kuulub asja sisusse, mispärast see kassatsiooni korras läbikaalumisele ei tule. Kuid jaoskonnakohtuniku otsuse põhistest, millega on ühinenud ringkonnakohus, nähtub, et raamatut

„Suletud ümbrik“ ei või tunnistada kõlvatuks kirjatöök, mispärast ka käesolevas asjas KrS § 271 ettenähtud objektiivne teokoosseis puudub. Säärasel korral ei või ka tarvitusele võtta KrS § 24 ja 26, sest äravõtmisele nende seaduste järgi kuuluvad ainult säärased asjad, mis on seoses mingisuguse süüteoaga, mis ette nähtud kriminaalseaduses. Siseministri sundmäärused aga iseseisvalt ei loo kriminaalsüütegusid, vaid neis kirjeldatud sündmustikud võivad moodustada osa süüteo teokoosseisust tingimusel, et see teokoosseis kuulub mõne kriminaalseaduse dispositiooni, ehk, teiste sõnadega, sundmääruse norm võib muutuda süüteo koosseisu sisldavaks normiks ainult vastava kriminaalseaduse kaudu (sagedamini juhtub see kriminaalseadustes, millede dispositioon on nn. blankett-tüüpi). Käesolevas asjas esinev sundmäärus aga loob teokoosseisusid administratiivkorras karistamiseks ja seetõttu ei kuulu rakendamisele kriminaalkohtus. Kohaldades säärast sundmäärust, on ringkonnakohtus rikkunud KrS § 1, 24 ja 25, mispärast kaevatud otsus ei või jõusse astuda.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tartu Ringkonnakohtu otsus 29. aprillist 1935. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 41.

KRIMINAAL-OSAKOND.

2. oktoobril 1935. a.

Kohtukoja prokuröri vanema abi O. Ordliku kass.-protest Kohtukoja otsuse peale 3. maist 1935. a. Marie Tambergi süüüd. KrS § 141 lõike 2 p. 2 järgi.

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtukoda, otsusega 3. maist 1935, tühistas Rakvere-Paide Rahukogu otsuse 2. okt. 1933. a. Marie Tambergi kohta ja KrS § 69 p. 1 ja KKS § 536 p. 2 põhjal aegumise tõttu lõpetas kriminaaljälitamise käesolevas asjas.

Riigikohtule antud kassatsioonprotestis palub Kohtukoja prokuröri vanem abi O. Ordlik tühistada Kohtukoja otsuse, seletades järgmist. Kohtukoja arvamus, et kriminaaljälitamise seaduskorraline alustamine teatava isiku vastu algab siis, kui tema on KKS § 168 ettenähtud korras süüalusena vastutusele võetud — on ekslik. KrS § 69 p. 1 ei räägi süüalusest, kes on süüdistuse esitamisega ja süüalusena ülekuulamisega vormiliselt süüaluseks tunnistatud, vaid isikust, keda juurdlusel või eeluurimisel kogutud tõenduste põhjal võib süüaluseks pidada. Selles mõttes räägivad süüalusest KrS § 61—63 ja 69. Et kriminaaljälitamine Tambergi vastu on seaduspäraselt alustatud kriminaalpolitsei poolt 11. juunil 1932. a. KrS § 69 p. 1 ettenähtud viieaastase aegumise tähtaja kestel, siis ei kuulu kriminaaljälitamine käesolevas asjas aegumise tõttu lõpetamisele.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et prokuröri kass.-protest tuleb tagajärjeta jätta.

KrS § 69 p. 1 järgi kõrvaldab aegumine karistuse, kui süütegude kordasaatmise päevast süüaluse vastu kriminaaljälitamise seaduskorralise alustamiseni on möödunud järgmised tähtajad: raskete kuritegude korral — 10 aastat, kuritegude korral, kui seaduses ettenähtud karistuse ülemmäär ületab 1 aasta — 5 aastat, kui aga see ülemmäär ei ületa 1 aastat — 3 aastat ja üleastumiste korral — 1 aasta. Ei või tekkida kahtlust, et KrS § 69 oma teksti ja sisu järgi käib mitte süüteo sündmuse, vaid süüteo täidesaatja kohta ja kõrvaldab selle karistamise kolmel juhul: 1) esimeses punktis räägitakse juhust, kus süüteo täidesaatja vastu pole selles punktis tähendatud aja kestel kriminaaljälitamist seaduskorraliselt alustatud, 2) teises punktis kõneldakse süüalusest, kelle kohta selles punktis tähendatud aja jooksul pole tehtud kohtuotsust ja 3) kolmandas punktis on jutt süüteo eest karistatud isikust, kelle kohta seadusjõusse astunud kohtuotsus pole täitmisele pööratud selles punktis tähendatud aja jooksul. Käesoleval juhul on tegemist KrS § 69 p. 1. Kohtualune Marie Tamberg on vastutusele võetud ja rahukogu poolt süüdi tunnistatud kuriteos, mis KrS § 11 käsitusel tuleb viia KrS § 141 — 2. lõike p. 2 alla. Tähendatud kuriteo eest ähvardava karistuse ülemmäär ületab ühe aasta vangimaja. Seepärast KrS § 69 p. 1 alusel aegumine kõrvaldab karistuse, kui selle süüteo kordasaatmise päevast süüaluse vastu kriminaaljälitamise seaduskorralise alustamiseni on möödunud viis (5) aastat. Nagu nähtub süüküsimusest, on kuritegu käesolevas asjas sooritatud 14. juulil 1927. a. Kata Rae kaebusel on kriminaalpolitsei poolt juurdlus alustatud 11. juunil 1932. a. Eeluurimine käesolevas asjas on Paide jaosk. kohtu-uuriija poolt alustatud 9. aug. 1932. a. Eeluurimise kestel on kohtualune Marie Tamberg tunnistajana üle kuulatud 13. märtsil 1933. a. ja 21. märtsil 1933. a. Vastutusele võtmise määruse on kohtu-uuriija koostanud 24. märtsil—1933. a. ja Marie Tambergi süüalusena üle kuulanud 30. märtsil 1933. a. Et KKS § 486 järgi tunnistaja ei ole kohustatud vastama küsimustele, milledele vastamine võib põhjustada kriminaaljälitamise algatamise tema vastu, siis sellest on selge, et tunnistajana ei saa üle kuulata isikut, kelle vastu kriminaaljälitamine juba on alustatud. Tunnistajana ülekuulamise ajal ei olnud kriminaaljälitamine Marie Tambergi vastu veel alustatud. KKS § 1 järgi kedagi ei või süüteo eest kriminaalkohtulikult jälitada, kui ta käesoleva seadustikuga määratud korras ei ole vastutusele võetud. Marie Tamberg on kohtu-uuriija poolt KKS § 168 korras süüalusena vastutusele võetud 24. märtsil 1933. a. ja sellest ajast on tema vastu kriminaaljälitamine seaduskorraliselt alustatud. Neil kaalutlustel leiab Riigikohus, et on õige Kohtukoja seisukoht, et Marie Tambergi vastu on kriminaaljälitamine seaduskorraliselt alustatud vastutusele võtmise määruse koostamisega kohtu-uuriija poolt. KKS § 17 l. 1 p. 2 ei ole sugugi vastuolus KrS § 69 p. 1. KKS § 17 järgi ei või algatada.

kriminaaljälitamist, kui on süütegude kordasaatmise päevast möödunud K1S § 69 p. 1 ja 2 ettenähtud tähtajad. Ei ole tähtsust prokurööri toetumisel KKS §-dele 61—63 ja 69, sest juurdluse toimetamisel käesolevas asjas ei olnud need paragraafid kehtivad, vaid kehtis endine KKS.

Käsitelles KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja prokurööri vanema abi O. Ordliku kassatsioonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 42.

KRIMINAAL-OSAKOND.

2./23. oktoobril 1935. a.

Olev Sootsi kaitseja vandeadv. Nikolai Metslovi kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 24. maist 1935. a. Olev Sootsi süüid. KrS § 292 lõike 1 järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 9. nov. 1933. a. karistas Olev Sootsi UNS § 533, 53 ja 20 põhjal 2-nädalase üksikvangistusega ja 50 kr. suuruse rahatrahviga. Kohtukoda otsusega 24. maist 1935. a. muutis tähendatud rahukogu otsuse ja karistas O. Sootsi KrS § 11, 292 — 1. lõike ja § 17 põhjal 100 kr. rahatrahviga või selle mittemaksmisel 1-kuise arestiga.

Riigikohtule antud kass.-kaebuses palub Olev Sootsi kaitseja vann. adv. N. Metslov tühistada Kohtukoja otsuse KrS § 11, 292 ja KKS § 1, 3, 4, 27, 334, 388, 529, 756, 612 ning 17 p. 2 rikkumise pärast.

Asja esituse ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Olev Sootsi kaitseja vandeadv. Nikolai Metslovi kass.-kaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Käesolevas asjas on erakaebaja Philipp Schaeferi poolt 27. mail 1933. a. tõstetud süüdistus „Rahvalehe“ vastutava toimetaja Olev Sootsi vastu teadvalt tema, erakaebaja, kohta laimu sisaldavate ja ebaõigete andmete levitamises ajakirjanduse kaudu. Tallinn-Haapsalu Rahukogu leidis O. Sootsi süüdi olevat selles, et tema ajalehe „Rahvalehe“ vastutava toimetajana sama ajalehe 23. mail 1933. a. ilmunud nr. 60 kirjutises avaldas erakaebaja Philipp Schaeferi kohta vale- ja auteotavaid teateid, ja karistas teda selle eest UNS § 533 põhjal 2-nädalase vangistusega ja 50 kr. rahatrahviga. Asja arutamisel Kohtukojas 24. mail 1935. a. oli kehtiv uus KrS ja KKS. Kohtukoda nagu rahukogugi leidis kohtualuse Sootsi süüdi vastutava toimetajana ajalehes erakaebaja kohta auteotavate ja valeteadete avaldamises, kuid selle vahega, et tema, Soots, laimavate teadete avaldamisel toimis ettevaatamatult. Selle kohtualuse süüteo on Kohtukoda õieti viinud KrS § 292 — 1. l alla. Kassaator vaidleb selle vastu, et O. Soots on süüdi mõistetud KrS § 292 ettenähtud süüteo, ilma et tema vastu seda süüdistust oleks tõstetud. Riigikohus leiab, et kassaatori vaie on ekslik. Kohtukojal oli õigus raskemalt süüteoalt üle

minna kergemale süüteole. Tingimuseks selle juures on, et süüdistusaktis või erasüüdistuse asjas erakaebaja kaebuses süüteo aluseks olev tegu moodustaks vähemalt ühe olulise momendi selle süüteo seaduslikust koosseisust, millele üle minnakse. Käesoleval juhul on KrS § 500 ettenähtud süüteolt mindud üle KrS § 292 1. 1 ettenähtud süüteole, kusjuures vastuses süüüsimusele on eitatud tahtlus ja kindlaks tehtud ettevaatamatus laimu sisaldavate teadete avaldamisel. KrS § 292 — 1. 1 sisule vastab endine NS § 1044¹, mis oli kehtiv käesoleva süüteo täidesaatmisel. Niisiis on aluseta ka kassaatori seletus, nagu ei oleks KrS § 292 — 1. 1 ettenähtud süütegu varemini karistatav olnud. Ei leia tähelepanu ka kassaatori seletused teiste KKS §-de rikkumiste kohta. Et küll KrS § 292 ja 500 ettenähtud süütegude asjad alluvad KKS § 27 põhjal jaoskonnakohtule, siiski oli Kohtukoda KKSMS § 14 põhjal õigustatud otsustama käesolevat süüdistusasja. Et Kohtukoda on KrS § 500 ettenähtud süüteost, mida jälgitakse erasüüdistuse korras, üle läinud KrS § 292 ettenähtud avalikus süüdistuse korras jälitatavale süüteo, siis selle läbi ei ole kohtualusele Sootsile kuuluvaid protsessiõigusi rikutud, mispärast KKS § 630 põhjal temal puudub õigus selle üle kaevata. Kaebus süüteo aegumise peale on täitsa põhjendamata.

Käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Olev Sootsi kaitseja vann. adv. Nikolai Metslovi kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 43.

KRIMINAAL-OSAKOND.

23. oktoobril/13. novembril 1935. a.

Alice Fröhlingi kaebus Kohtukoja määruse peale 18. juulist 1935. a. Pärnu Krediidit Panga juhatuse liikmete süüid. NS § 1665 ja 1681 järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigikohtu kriminaalosalakonnale antud kaebuses seletab Alice Fröhling järgmist: Mina tõstsin süüdistuse Pärnu Krediidit Panga juhatuse liikmete vastu NS § 1665 ja 1681 põhjal, kuid Viljandi prokurör määrusega 22. veebruarist 1935. a. lõpetas kriminaaljälitamise panga juhatuse liikmete vastu süüteo tunnuste puudumisel, mis määruse peale mina kaebuse tõstsin Kohtukojale. Kohtukoda on minu kaebuse 8. aprillil s.a. läbi vaadanud ja tagajärjeta jätnud, ilma et minule sellest teatanud oleks, ja alles Kohtukoja prokuröri kirjaga 22. maist s.a. nr. 857 all minu emale Erna Mikurile, sai minule teatavaks, et minu kaebus 8. aprillil s.a. otsustatud on. Mina soovisin selle määruse peale Riigikohtule kaevata ja palusin endale Kohtukoja motiveeritud määrus välja saata, ühtlasi ka kaebamiseks tähtaega ennistada, kuid Kohtukoja korraldaval istungil 20. juunist s.a. on minu palve uue tähtaja andmise asjus

läbi vaatamata jäetud, põhjusel, et Kriminaalkohtupidamise seaduses polevat ette nähtud erikaebuse esitamiseks uue tähtaja andmist ja minu palve ära kirja väljasaatmise asjus on Kohtukoja esimehe poolt tagajärjeta jäetud, sel põhjusel, et Kriminaalkohtupidamise seadustikus edasikaebe-võimalust ette nähtud polevat ja pealegi olevat ka tähtaeg möödas. Selle määruse peale esitasin mina Kohtukoja kaudu erikaebuse Riigikohtule, kuid oma määrusega 18. juulil s.a. on Kohtukoda otsustanud minu kaebus jätta vastu võtmata ja see minule tagastada. Niisiis on Kohtukoda takistanud mind kaebuste tõstmisel, mitte andes minule ära kirja Kohtukoja määrusest, mille järgi tagajärjeta jäetud minu kaebus asja lõpetamise kohta, mitte ennistades tähtaega kaebuse tõstmiseks ja minule mitte teatades oma määruse sisu asja lõpetamise kohta. Niisiis minult ära võttes igasuguse võimaluse kaebuse tõstmiseks, hoolimata sellest, et KKS § 333 seda võimalust ette näeb. Kui vana Kriminaalkohtupidamise kord ka ette ei näinud tähtaja ennistamist erikaebuse sisseandmisel, siis võimaldas seda kohtupraktis, samuti nagu see ette nähtud uues KKS § 591, 614 ja teised. Mina kaebasin asja lõpetamise peale, resultaatid ei antud minule teada ja kui neid juhuslikult hilja teada sain, siis keeldutakse minule motiveeritud määruse ära kirja välja anda ja tähtaega ennistada, mis olukord kujundaks õigusemõistmisest lahtiütlemist.

Eeltoodut arvesse võttes Fröhling palub Riigikohut tühistada Kohtukoja määrus 18. juulist 1935. a. ja kohustada Kohtukoda vastu võtma tema kaebust Kohtukoja määruse peale 20. juunist.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Kohtukoda määrusega 20. juunist on jätnud tagajärjeta Alice Fröhlingi palve uuendada tähtaega erikaebuse andmiseks Riigikohtule põhjendusega, et Kriminaalkohtupidamise seaduses ei olevat ette nähtud erikaebuse esitamiseks uue tähtaja andmist. Riigikohus leiab, et see Kohtukoja seisukoht on ekslik. KKS § 614 on ette nähtud, et erikaebusi võib esitada ka tähtaja mitteennistamise peale. Arvesse võttes tähendatud paragraafi sõnastust kui ka selle mõtet, ei ole kaaluvat põhjust arvata, et see käib ainult apellatsioon- ja kassatsioonkaebuste tähtaja mitteennistamise kohta. Kohtukoda, jättes läbi vaatamata Fröhlingi palve tähtaja uuendamise kohta, on oluliselt rikkunud KKS § 614. Kohtukoja esimehe korralduse — ära kirja mitteväljaandmise peale ei ole KKS-s ette nähtud erikaebuse andmist Riigikohtule. Kohtukoja poolt KKS § 333 põhjal tehtavate määruste kuulutamist kaebajale ei ole seaduses ette nähtud ja selle paragraafi 2. lõike järgi erikaebuse andmise tähtaeg arvatakse määruse tegemise päevast. Ettetoodud põhjustel tuleb KKS § 614 olulise rikkumise pärast Kohtukoja määrused 18. juulist ja 20. juunist 1935. a. tühistada.

Käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas** Kohtukoja määrused 20. juunist ja 18. juulist 1935. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtukoja teises koosseisus.

Nr. 44.

KRIMINAAL-OSAKOND.

20. novembril 1935. a.

Maksudevalitsuse direktori kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 10. okt. 1935. a. Johni, Juuli ja Hugo Käosaare süüid. MKS § 83 p. 3 järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik
R. Koemets, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna Ringkonnakohus otsustas Tallinna 8. jaoskonnakohtuniku otsuse muutmiseks John Käosaar ja Juuli Käosaar salakaubaveos süüdi mõista ja trahvida ühisvastutusel ja ühesuurustes osades kokku 899 krooniga ja trahvi maksmise maksujõuetuse puhul kumbagi 2 kuuks areteerida. Hugo Käosaarele määrata kohtulik manitsus. Muus osas jaoskonnakohtuniku otsus jõusse jätta.

Riigikohtule antud kass.-kaebuses palub Maksudevalitsus tühistada ringkonnakohtu otsuse John ja Juuli Käosaarele määratud rahatrahvi ja asekaristuse osas MKrS §§ 83 ja 29 ning KrS § 11 rikkumise pärast, seletades järgmist. Tunnistades kohtualused John ja Juuli Käosaare süüdi MKrS § 83 p. 3 põhjal, oleks ringkonnakohus pidanud MKrS § 29 kohaselt määrama neile rahatrahvi kummalegi 899 kr. ja maksujõuetusel seda asendama MKrS § 34 järgi.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leiab, et kass.-kaebus tuleb rahuldada.

KrS § 11 ei keela uue kriminaalseaduse järgi kohtualust raskemal kujul karistada, kui see ette oli nähtud vanas seaduses, mis kehtis süüteo kordasaatmisel. Kuid uue seaduse põhjal määratavat karistust kergendatakse KrS § 53 järgi, kui süüteo kordasaatmise ajal kehtiva seaduse järgi karistus uue seadusega võrreldes oli kergem. See kergendamine seisab selles, 1) et ei või määrata süüteo eest seaduses ettenähtud karistuse ülemmäära ja 2) võib süüteo eest seaduses ettenähtud karistuselt üle minna ka teisele karistusele ettenähtud järjekorras. Käesolevas asjas on karistusena ette nähtud MKrS § 83 järgi, kas proportsionaalne rahatrahv tolli kahekordses suuruses, mis teeb välja (449 kr. × 2) 898 kr. või alternatiivne mitteproportsionaalne rahatrahvi ülemmäär 1.000 kr. Seda viimast ülemmäära KrS § 11 lõike 2 ja 53 p. 1 kohaselt ei saaks ringkonnakohus kohtualustele määrata. Kahekordse tolli suuruses rahatrahv on alammäär, mida süüdlasele MKrS § 83 l. 1 põhjal võib määrata. Seda seaduses ettenähtud alammäära ei ole enam võimalik kohtul KrS § 53 põhjal vähendada, sest seaduses ettenähtud absoluutseid karistusi ei saa vähendada. Eeltoodut arvesse võttes, ei või ringkonnakohtu otsus MKrS § 83 ja KrS § 11 rikkumise pärast jõusse jääda.

Käsitades KKS § 861 Riigikohus otsustas: Tallinna Ringkonnakohtu otsus kohtualustele John ja Juuli Käosaarele määratud rahatrahvi ja asekaristusse puutuvas osas tühistada ja asi ses osas anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 45.

KRIMINAAL-OSAKOND.

27. novembril 1935. a.

Eduard Inthali kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 17. oktoobrist 1935. a. Eduard Inthali süüüd. KrS § 495 p. 2 järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna Ringkonnakohus otsustas 17. oktoobril 1935. a. kinnitada Tallinna 1. jaoskonnakohtuniku otsuse 5. aprillist 1935. a., millega Eduard Inthal on karistatud KrS § 495 p. 2 põhjal ühekuulise vangimajaga.

Kassaator Eduard Inthal palub ringkonnakohtu otsuse tühistada, selatades, et kohus jättis ebaõigelt tema poolt ülesantud tunnistajad üle kuulamata ja et tema poolt kohtupristavile saadetud kiri ei sisalda auhaavamist viimase kohta.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus tuleb tühistada järgmistel kaalutlustel. Toimikust nähtub, et Eduard Inthal on ringkonnakohtule esitatud apellatsioonkaebuses palunud välja kutsuda tunnistajatena Jaan Unt, Nikolai Troitski, Philip Schaefer, Rudolf Vajango ja Johannes Feldt. Ringkonnakohtu kohtuistungil protokollist ega ka kohtu otsuse põhjustest ei nähtu, et kohus oleks seisukohta võtnud selle apellatsioonkaebuses avaldatud palve kohta. Seega on ringkonnakohus rikkunud KKS § 846. Selle normi rikkumine omab erilist tähtsust käesolevas asjas järgmistel põhjustel. Toimikust nähtub, et süüdistuse aluseks käesolevas asjas on ametlik kiri, mille Eduard Inthal 1. veebruaril 1935. a. saatis kahjukannatajale kui Tallinna 2. jsk. kohtupristavile. Selles kirjas leiduvad ja käesolevas asjas inkrimineeritud laused: „Teie kiri Tallinna-Haapsalu rahukogu esimehele osutub valeks“, „Teil ei olnud niisugust kohtu otsust, et tõstate minu asjad välja majast ja omandate need“, ja „Teie mängite Philip Schaeferiga kokku ja asjad on Teie käes“ — sisaldavad käesoleva asjaolustiku tõttu mitte auhaavamise, nagu seda ringkonnakohus ekslikult leidnud, vaid laimamise teokoosseisu, seega süütegu, mis ette nähtud KrS § 499 l. 1 p. 2 (võimalik ideaalkonkurents § 500 ei ole oluline, sest mõlemas normides on ette nähtud ühesuurused ähvardavad karistused). Käesolevas asjas ei oleks muidu oluline, et ringkonnakohus rakendas KrS § 499 asemel KrS § 495, sest apellatsioonkaebus oli esitatud kohtualuse poolt, kui mitte KrS § 503

ei looks erilist protsessuaalset olukorda ja selle tõttu tunnistajate väljakutsumise küsimus KrS § 499 ettenähtud süüteo puhul üsna teist, suuremat tähtsust omab kui KrS § 495 ettenähtud süüteo puhul. Tuleb veel ära märkida, et laimamise teokoosseis on käesolevas asjas tingitud muu seas just sellest, et Inthali poolt kahjukannatajale saadetud kiri ei kandnud era-, vaid ametlikku iseloomu. Seetõttu pidi see kiri (ka kohtualusele teadvalt) teatavaks saama teistele isikutele, alates kohtupristavi kantseleipersonaalist. Oleks see aga erakirjana esinenud, siis oleks laimamise teokoosseis puudunud. Kõike kokku võttes ja arvestades KKS § 846 olulise rikkumisega käesolevas asjas Riigikohus leiab, et ringkonnaohtu otsus ei või jõusse astuda.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnaohtu otsus 17. oktoobrist 1935. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnaohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 46.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. detsembril 1935. a.

*Johan Värk'i kass.-kaebus Tartu Ringkonnaohtu otsuse peale 16. okt. 1935. a.
Johan Värki süüü. KrS § 516 l. 1 järgi.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, Riigi-
kohtu prokurör R. Rägo.

Tartu Ringkonnakohus otsustas 16. oktoobril 1935. a. Johan Värki karistada KrS 516 — l. 1., 11 ja 53 põhjal kümnekroonise rahatrahviga ehk kolmepäevase arestiga.

Kassaator Johan Värk palub ringkonnaohtu otsuse tühistada KrS § 11, 51, 69 ja 516 rikkumiste tõttu, seletades: 1) et ringkonnakohus on ekslikult sarnastanud teadlikkust tahtlusega ja 2) et käesolev asi on KrS § 69 p. 2 põhjal aegunud.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel.

Kassaatori väide, nagu ei moodustaks teadlikkus tahtlust, on ekslik. KrS § 48 on ette nähtud kaks liiki tahtlust: nn. otsene ja kaudne tahtlus. Otsese tahtluse eritunnuseks on niihästi tahteteonduse kui ka tagajärje tahtmine („kui süüdlane soovis selle kordasaatmist“), kaudse tahtluse puhul rahuldub aga seaduseandja tahteteonduse tahtmisega, kuna tagajärge peab süüdlane vaid ette nägema („kui süüdlane teadvalt sündida laskis tagajärje“). Käesolevast asjatoimetusest, eriti aga ringkonnaohtu otsuse põhjustest näh-

tub, et Juhan Värk laskis vaidluse all oleva tee teadlikult üles kända, seega on tema, nagu seda ka ringkonnakohus õigelt leidnud, süüteo teokoosseisu kaudse tahtlusega teostanud, mispärast ka ringkonnakohtul seaduslik alus oli kohtualust süüdi tunnistada KrS § 516 p. 1 tähendatud süüteo. Kui ka ringkonnakohus üksikasjaliselt oma seisukohta ses küsimuses otsuse põhistes ei toonud, on siiski silmanähtav, et kohus eeltoodud seisukohale on asunud. Mis puutub küsimusse, kas süüteo teokoosseisu teostamiseks tegijana oli vajalik teed isiklikult üles kända, siis leiab Riigikohus, et see KrS § 516 p. 1 ja 51 järgi võimalik on, kuid mitte hädavajalik. Süüteo teokoosseisu tegijana võib teosteda kas vahenditult või vahendlikult. Vahenditult teostab teokoosseisu isik, kes ise oma füüsilise jõuga seda tahteteondust teostab, mis oluline süüteo tagajärje saavutamiseks. Kuid tagajärje väljakutsumine on teostatav ka teise isiku kaudu. Sel puhul on võimalikud kaks juhtumit: kas osutus süüdlane vahendlikuks tegijaks või kihutajaks. Vahendlik tegija on süüdlane, kui tema teist isikut kasutas tahteteonduse teostamisel, kusjuures see teine isik selles teos (materiaalõiguslikult) süütuks osutus. See on võimalik peamiselt järgmistel juhtumitel: 1) kui teisel isikul süüdivus puudus, 2) kui teine isik eksituses viibis teokoosseisu suhtes ja 3) kui teine isik vältimatu psüühilise surve all viibis. Peale selle on see olukord mõeldav ka sel juhtumil, kui tegemist erisubjektiga iseloomustatud süüteo ja selle tahteteondust teostas isik, kellel puuduvad säärase erisubjekti omadused, selleks teoks oli kallutatud isiku poolt, kellel antud seesugused omadused (muidugi vaid tingimusel, et säärane tegu ei ole karistatav ka üldsüüteoana). Vahendliku tegija instituut ei ole KrS § 51 otseselt ette nähtud, kuid järgneb seal toodud tegija mõistest. Selle instituudi mittetunnustamine tooks aga enesega kaasa kriminaalpoliitiliselt ebasoovitava nähtuse, et kõik vahendlikult toimepandud üleastumised jääksid karistamata, kuna ju KrS § 49 jõul üleastumisele kihutamise ei ole karistatav. Ka käesolevas asjas on ilmne, et Johan Värk kui maaomanik teotses vahendliku tegijana teise isiku kaudu, kusjuures ei võinud ka ringkonnakohtul kahtlust olla, et see teine isik, keda Värk laskis tee üles kända, viibis eksituses tõelise teokoosseisu suhtes. Ka aegumise suhtes leiab Riigikohus, et ringkonnakohtu seisukoht on õige. KrS § 69 ettenähtud aegumise liikidest tuleb käesolevas asjas erilise vaatluse alla võtta § 69 p. 2 ettenähtud nn. kohtuotsuse tegemise aegumine. Eeskätt tuleb tähendada, et KrS § 69 p. 2 räägib kohtuotsuse tegemise päevast, ilma et sealjuures oleks tähendatud, et see nimelt süüdimõistev otsus peab olema, nagu seda kassaator rõhutab. Et üldreeglina kõrgema sisulise kohtu otsus eelmise kohtuastme kohtuotsust asendab, siis tuleb § 69 p. 2 tähendatud kohtuotsuse all mõista esimest sisulist kohtuotsust selles süüteoasjas, kusjuures ükskõiksiks osutub, kas see esimene kohtuotsus oli õigeksmõistev või süüdimõistev. Aegumisküsimus säärastel juhtumitel võib üles kerkida vaid siis, kui süüdimõistev on kas esimese kohtuastme otsus või aga esimest õigeksmõistvat kohtu-

otsust muutev ja asendav teise kohtuastme kohtuotsus, nagu see käesolevas asjas aset leidnud. Kohtuotsuse tegemise aegumise tähtajaks üleastumiste suhtes tuleb tunnistada 3 aastat ka siis, kui süütegu oli toime pandud RNS kehtivuse ajal. Sellele seisukohale asub Riigikohus järgmistel kaalutlustel. KrS § 11 3 l. jõul arvatakse aegumise tähtaeg välja selle seaduse põhjal, mis süüteo kordasaatmise (§ 69 p. 1 ja 2) või kohtuotsuse tegemise ajal (§ 69 p. 3) oli kehtiv, kui selles seaduses määratud tähtaeg uue seadusega võrreldes on lühem. Sellest eeskirjast tuleb järeldada, et aegumise õige tähtaja leidmiseks tuleb võrrelda endise ja kaasaegse seadusega antud aegumiste tähtaegu. RNS, mille kehtivusel oli käesolev süütegu toime pandud, ei tunne aga üldse kohtuotsuse tegemise aegumist, mispärast KrS § 11 tähendatud võrdlus võimatuks osutub. Asudes aga seisukohale, et aegumise tähtaja puudumine võrdub lõpmata kestusega aegumisega, tuleb tunnistada, et kohtuotsuse tegemise aegumine KrS § 69 p. 2 järgi on lühem kui säärast liiki mõeldav aegumine RNS järgi. Omapäraselt arvestab aegumise tähtaja kassaator: leides, et KrS § 69 p. 2 võtab tähtaja väljaarvamise aluseks sama paragraafi p. 1 nimetatud tähtaegu, selles aga on tegemist süütegude jälitamise aegumise tähtaegadega, võtab kassaator algarvuna RNS § 21 toodud kuuekuulise arvu, korrutab seda KrS § 69 p. 2 kohaselt kolmekordseks ja jõuab seega lõpptulemusele, et käesolevas asjas on kohtuotsuse tegemise aegumise tähtajaks 1 a. ja 6 kuud. Sealjuures rõhutab kassaator eriti KrS § 11 3 l. sõnastust. Tuleb aga tähendada, et KrS § 11 3 l. mõte seisab ilmselt selles, et süüdlane ei satuks pikema aegumise tähtaja alla, kui süüteo toimepanemise ajal kehtinud seadus nägi ette lühemat tähtaega kui hiljem, asja arutamise ajaks kehtima hakanud seadus. Aga, nagu juba eespool tähendatud, 1 a. ja 6 kuud ei moodusta käesoleva asja suhtes kohtuotsuse tegemise aegumise tähtaega ei RNS ega ka KrS järgi, ja võrdlusel, kui see üldse võimalik, on igal juhul KrS ettenähtud 3-aastane aegumistähtaeg lühem, kui selleliigiline mõeldav aegumistähtaeg RNS järgi. Kassaator tähendab ka, et kohtuotsuse tegemise aegumise tähtaja äramärkimine KrS § 11 — 3 a. ei ole arusaadav, kui seisukohale asuda, et endised seadustikud, eriti RNS üldse ei tundnud säärast liiki aegumist. Selle väite kohta tuleb järgmist tähendada. KrS § 11 ei ole üleminekuaja norm (mis, sel juhtumil, oleks paigutatud mitte KrS, vaid selle maksmapanemise seadusse), vaid jäädav, igal ajal kehtiv ja vajalik eeskiri. On vabalt mõeldav, et seaduseandja leiab vajaliku olevat tulevikus muuta KrS § 69 ja säärasel korral osutub ka hädavajalikuks, et peale § 69 p. 1 oleks § 11 3 l. tähendatud ka § 69 p. 2 ja 3 selleks, et vältida ebaühtlast seisukohta kõigi aegumiste liikide suhtes. Eeltoodud kassaatori seisukoht oleks kaitstav võib-olla ainult sel juhtumil, kui KrS § 11 sisu oleks paigutatud KrS maksmapanemise seadusse, millest oleks võinud järeldada, et siin ainult ühekordset lahendamist on leidnud vahekorrad NS ja RNS ühelt poolt ja KrS vahel teiselt poolt. Kõigil eeltoodud kaalutlustel leiab Riigikohus, et

ringkonnakohtu otsuses käesolevas asjas ei leidu seaduste rikkeid, mis vajalikuks teeksid selle otsuse tühistamise.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas** Johan Värki kass.-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 47.

KRIMINAAL-OSAKOND.

4./18. detsembril 1935. a.

Jaan Andersoni kaitseja vandeadv. August Rei kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 9. oktoobr. 1935. a. Jaan Andersoni süüd. KrS § 391 lõike 2 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, prokurör R. Rägo.

Jaan Anderson on süüdi mõistetud selles, et ta oma väljaspool abiolu sündinud lapsele kolme kuu kestel ei andnud Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 22. sept. 1933. a. väljamõistetud elatusraha, vaatamata sellele, et tal selleks oli võimalus. Selle eest kohus karistas Jaan Andersoni KrS § 391 lõike II järgi 2-kuulise arestiga.

Jaan Andersoni kaitseja v. a. A. Rei palub Tallinna Ringkonnakohtu otsuse 29. okt. 1935. a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) KrS § 391 tõlgendamisel tulevat arvesse võtta RNS § 143 redaktsiooni, sest Riigivanema dekreedid 22. juun. 1934 (RT 1934 — 55) seletuskirjast selgub, et RNS § 143 olevat KrS § 391-sse üle võetud ainult selle muudatusega, et on karistatavaks tunnistatud ka vanemate poolt alaealistele lastele elatise mitteandmine, kuna muus osas olevat RNS § 143 ettenähtud süütegu muutmatult KrS § 391 üle võetud, mispärast KrS § 391 tekstis toodud lause „kui tal selleks oli võimalus“ tähendavat sedasama, mis RNS § 143 tekstis toodud lause „imejuštšija dostatotšnõja k tomu sredstva“, see on, et lauset „kui tal selleks oli võimalus“ tuleb mõista ses mõttes, et kui kohtualusel oli küllaldaselt määralt varandust ja tulu. Käesoleval juhtumil olevat aga kindlaks tehtud, et kohtualusel polevat mingit nimetamisväärsset vara ega tulu. Seega olevat võõriti käsitatud KrS § 391. 2) Tsiiviilnõudeasjades ei olevat kostja, kellelt nõudja kasuks on midagi välja mõistetud, mitte kohustatud nõudja juurde ilmuma, et väljamõistetud summasid temale välja maksta, vaid nõudja peab kohtust täitelehe võtma ja selle vastavale kohtutäiturile üle andma, kes astub vajalikud sammud väljamõistetud summade kättesaamiseks ja sissenõudmiseks. Täitmisele pööramine olenevat täielikult nõudja

soovist ja tahtest. Seepärast tulevat KrS § 391 ettenähtud 3-kuulist tähtaega lugema hakata ainult tollest momendist, mil kohtutäitur nõudja soovil ja algatusel kostja poole pöördus täitmise teatelehega TKS § 942 alusel. Käesoleval juhtumil olevat teateleht kohtuotsuse täitmise üle Andersonile esitatud 2. III 1935. a., kuna kaebus olevat aga esitatud juba 19. III 1935. a.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leidis, et Jaan Andersoni kaitseja vann. adv. A. Rei kassatsioonkaebus tuleb tagajärjeta jätta. Jaan Anderson on süüdi mõistetud KrS § 391 II lõike järgi, mis karistab süüdlast selles, et ta oma väljaspool abielu sündinud lapsele kolme kuu kestel ei andnud tsiviilkohtu otsusega väljamõistetud elatist „kui tal selleks oli võimalus“. Kriminaalseadust tuleb eeskätt tõlgendada seaduse teksti järgi. Seaduse tekstis toodud lause „kui tal selleks oli võimalus“, ei jäta aga mingit kahtlust, et see lause sisaldab mitte ainult elatise andmise võimalusi, kui kohtualusel oli „küllaldasel määral varandust ja tulu“, nagu kassaator ette toob, vaid ka igasuguseid muid elatise maksmise võimalusi, nagu seda on käesoleval juhtumil seletanud Tallinna Ringkonnakohus. Teiseks peab tähendama, et KrS § 391 l. 2 aluseks ei ole võetud RNS § 143, nagu seda püüab tõendada kassaator, vaid § 391 l. II sisaldab täiesti uue ja iseseisva kriminaalõigusliku normi. Küsimus, kas käesoleval juhtumil kohtualusel oli võimalus anda oma väljaspool abielu sündinud lapsele tsiviilkohtu poolt väljamõistetud elatist, käib asja sisu kohta, mis KS § 5 põhjal kass.-korras arutusele ei tule. KrS § 391 II lõike järgi peab süüdlane tsiviilkohtu otsusega väljamõistetud elatist andma oma väljaspool abielu sündinud lapsele „kolme kuu kestel“. Tekib küsimus, missugusest momendist tuleb lugeda seaduses ettenähtud kolmekuulist tähtaega. Kas selleks momendiks tuleb lugeda aega, millal süüdlasele on tsiviilseadustes ettenähtud korras esitatud täiteleht, nagu seda arvab kassaator? See kassaatori seisukoht ei leia kinnitust seaduse tekstist. Kui seaduseandja oleks soovinud kolmekuulise tähtaja alguseks võtta tsiviilkohtu otsuse täitelehe esitamist süüdlasele, siis oleks see moment seaduses fikseeritud, mis aga pole aset leidnud. Küll laseb aga seaduse tekst järeldada, et kolmekuulise tähtaja alguseks tuleb lugeda selle tsiviilkohtu otsuse seadusjõusse astumist, millega on elatist väljaspool abielu sündinud lapsele välja mõistetud, sest seaduse tekst räägib tsiviilkohtu otsusega väljamõistetud elatise mitteandmisest kolme kuu kestel, mitte aga täitelehe esitamisest tsiviilkohtu otsusega väljamõistetud elatise nõudmiseks. Käesoleval juhtumil on tsiviilkohtu otsus, millega J. Andersonilt välja mõisteti elatis tema väljaspool abielu sündinud lapsele, seadusjõusse astunud 26. okt. 1934. a., millal Andersoni kass.-kaebus T.-H. Rahu-kogu otsuse peale 22. sept. 1933. a. Riigikohtu poolt tagajärjeta jäeti, ja süüdistus KrS § 391 l. II järgi on Andersoni vastu tõstetud 19. märtsil 1935. a., s. o. peale kolmekuulise tähtaja möödumist vastava tsiviilkohtu otsuse seadusjõusse astumisest.

Käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Jaan Andersoni kaitseja vann. adv. August Rei kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 48.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11./18. detsembril 1935. a.

Karl-Max Florelli kaitseja vandeadv. Arvid Nottbecki kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 7. nov. 1935. a. Karl-Max Florelli süüid. KrS § 316¹ järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna Ringkonnakohus otsustas 7. novembril 1935. a. Karl Florelli KrS § 316¹ põhjal karistada kahekümneviiekroonise rahatrahviga ehk selle mittemaksmisel ühenädalase arestiga.

Kassaator Karl Florelli kaitseja vann. adv. Arvid Nottbeck palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS § 806 ja KrS § 49 rikkumiste tõttu, seletades: 1) et kohus on ekslikult aru saanud tunnistaja Ellersi seletustest, 2) et kohtualuse Florelli suhtes on rakendatav KrS § 49, seega on tema tegu käesolevas asjas karistamatu, 3) et Kinki poolt Florellilt saadud rahaga munade ostmine ja selle kauba Saksamaale saatmine on tõendamata ja 4) et kohtualune Florell ei võinud ühel ajal olla volinik ja vahetalitaja.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et asjatoimetus Florelli puutuvates osades tuleb KrS § 1 põhjal lõpetada järgmistel kaalutlustel. Ringkonnakohtu otsuse põhjustest nähtub, et kohus on tõendatuks lugenud: 1) et Florell on vahetalitajana 4000 krooni Kingule kui A/S. „Siegeli“ volinik üle andnud ja 2) et A/S. „Siegeli“ kohustused, sellegi peale vaatamata, jäid Saksamaale teostamata, olgugi et Kink selle raha Florellilt vastu võttis A/S. „Siegeli“ arve õiendamiseks Saksamaal. Välismaksuvahendite liikumise seaduse § 1 põhjal ei või arvata vahetalitust iseseisvaks tehinguks välismaksuvahendite suhtes, vaid see moodustab ühe terviku vahetalituse aluseks olnud tehinguga. Kui aga sellele seisukohale asuda, siis tuleb ka järeldada, et käesolevas asjas on tegemist KrS § 316¹ ettenähtud süüteo katsega, mis aga KrS § 49 3 l. järgi enesest karistatavat tegu ei moodusta. Järelikult puudub Florelli suhtes ka süüteo teokoosseis.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu otsus 7. novembrist 1935. a. ja Tallinna 6. jaoskonnarahukohutuniku otsus 16. jaanuarist 1933. a. Karl-Max Florelli puutuvates osades tühistada ja toimetus Karl-Max Florelli suhtes KrS § 1 põhjal lõpetada.

Nr. 49.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. detsembril 1935. a.

Juhan Sikka kass.-kaebus Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 18. oktoobrist 1935. a. Juhan Sikka süüd. KrS § 548 lõike 4 järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Rakvere ringkonnakohus otsustas 18. oktoobril 1935. a. Juhan Sikka mõista KrS § 11 ja 548 — 4 l. põhjal kaheks kuuks vangimajja, KrS § 27 ja 28 põhjal määrates seda karistust tingimisi kaheaastase katseajaga.

Kassaator Juhan Sikka palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS § 806, 824 jt. rikkumiste tõttu, seletades, et ringkonnakohus on ekslikult tõlgendanud ja usaldanud tunnistajate Eduard ja Aliide Käärti seletusi.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. Jaoskonnakohtuniku otsuse põhjustest nähtub, et kohtunik, üle kuulanud tunnistajana Eduard ja Aliide Käärti, on nende seletused mitteusaldusväärseteks tunnistanud. Ringkonnakohus, täiendavalt üle kuulanud vaid tunnistaja Aliide Käärti, on mõlema eelnimetatud tunnistaja suhtes vastupidisele seisukohale asunud, neid usaldusväärseteks tunnistades. KKS § 842 ja 806 jõul on ringkonnakohus õigustatud ja kohustatud kohtualuse süüküsimust lahendama oma veendumuse järgi. Selleks on aga vajalik, et antud tõenduste suhtes kohus seisukoha võtaks nende usaldusväärseuse või mitteusaldusväärseuse kohta. Seda viimast küsimust võib kohus tunnistajate kohta lahendada vaid tingimusel, et ta ise neid üle kuulab vahenditu mulje saamiseks. Vastasel korral tekib ebaühtlane alus seda liiki tõenduste hinnangul, nagu see ka käesolevas asjas aset leidnud, kus jaoskonnakohtunik tunnistaja Eduard Käärti usaldusväärseuse küsimuse lahendas vahenditult tajudes tõendust, ringkonnakohus aga selle tunnistaja seletuste hinnangul piirdus jaoskonnakohtuniku kohtuistungil protokollis toodud tunnistaja ütlusega. Järelikult peab kohus juhul, kui ta leiab vajaliku olevat eelmise kohtu hinnangut tunnistaja usaldusväärseuse suhtes võimalikuks ümberhindamiseks kontrollida, ka selle tunnistaja välja kutsuma, uuesti üle kuulama ja alles siis ümberhindamisele asuma. Käesolevas asjas ei ole ringkonnakohus seda tunnistaja Eduard Käärti suhtes teinud ja on seega rikkunud KKS § 842 ja 806, mispärast ringkonnakohtu otsus ei või jõusse astuda.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus otsustas: Rakvere Ringkonnakohtu otsus 18. oktoobrist 1935. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 50.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. detsembril 1935. a.

Maksudevalitsuse direktori kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 13. novembr. 1935. a. Aleksander Jürissoni süüd. § 83 p. 2 järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna Ringkonnakohus, otsusega 13. novembrist 1935. a., kinnitas Tallinna 8. jaoskonnakohtuniku otsuse 2. maist 1935. a., millega Aleksander Jürisson on karistatud MKS § 83 põhjal 22-kroonise rahatrahviga ehk maksujõuetusel 10-päevase arestiga, konfiskeerides MKS § 10 põhjal kaubanimekirjas nr. 730 — 1933/4 tähendatud mängukaardid. Kassaator Maksudevalitsuse direktor palub ringkonnakohtu otsuse tühistada, leides, et kohus ei ole käesolevas asjas seadusepärast karistust määranud.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. Ringkonnakohtu otsuse põhjustest nähtub, et kohus on asunud järgmisele seisukohale. „kuigi jaoskonnakohtuniku otsus kuulutati välja 2. mail 1935. a., Maksu- karistuse seaduse maksvuse ajal, mil endise Tollisead. § 426 p. 4 loendatud esemetest määratakse tollitrahvi kolmekordses tolli suuruses (MKS § 83), ei saa MKS eeskirju tarvitusele võtta enne selle väljakuulutamist kordasaadetud tegudes, kui MKS-ga on karistus suurendatud, võrreldes teo kordasaatmise ajal maksvusel olnud Tolliseadustikuga, sest KrS § 1 järgi loetakse süüteoks tegu, mis selle kordasaatmise ajal oli keelatud karistuse ähvardusel, s.o. tegu, keeld ja karistus on ajaliselts seotud ja teo eest võib määrata vaid selle karistuse, mis kordasaatmise ajal oli maksev. Seda KrS § 1 eeskirja täiendab KrS § 11, mille järgi sel puhul uues seaduses sisalduv karistus pehmendatakse § 53 korras ja KrS § 1 mõiste järgi tuleb karistus kergendada kuni kordasaatmise ajal maksvusel olnud normini ja määrani. Vastupidine seisukoht oleks süüaluse seisukorra raskendanud, mis ei ole õiglane.“ Toodud ringkonnakohtu seisukoht on ekslik. KrS § 1 toob vaid süüteo mõiste, tunnistades sääraseks igat tegu, milline selle kordasaatmise ajal oli karistuse ähvardusega keelatud. Järelikult on süüteo olemasoluks KrS § 1 järgi vajalik, muu seas, et tegu selle kordasaatmise ajal oleks karistatav. Milline karistus aga selle teo eest oli ette nähtud, on KrS § 1 suhtes ükskõik. Uue kriminaalseaduse rakendamist süüteo suhtes, mis toime pandud enne uue kriminaalseaduse kehtimahakkamist, lahendab ainuüksi KrS § 11. See norm sisaldab kategoorilist nõuet igal juhul uut kriminaalseadust rakendada (ka siis, kui seal raskem ähvardav karistus ette nähtud, kui see oli äramuudetud seaduses). Järelikult, ka käesolevas asjas ei saa juttu olla Tolliseadustikus leiduvate kriminaalseaduste rakendamisest ajal, kus see seadustik juba kehti-

vuse kaotanud, ja selle asemel jõustunud Maksukaristuse seadustik, olgugi et süütegu oli toime pandud esimese nimetatud seadustiku kehtivuse ajal. KrS § 11 lg. 2. asub seaduseandja seisukohale, et juhul, kui äramuudetud kriminaalseaduse sanktsioon nägi ette ähvardava karistusena kergema karistusliigi või -määra kui uus, selle rakendamise momendil kehtiv kriminaalseadus, siis tuleb uues kriminaalseaduses ettenähtud karistust kergendada § 53 ettenähtud eeskirjade kohaselt. Ka sellele normile on ringkonnakohus ekslikult oma seisukoha rajanud. § 11 lg. 2. järgi tuleb igal juhul karistus määrata uue kriminaalseaduse sanktsiooni aluseks võttes, kuid seda toodud juhul kergendades KrS § 53 korras. Sellest kaks järeldust: 1) et KrS § 11 lg. 2. ei nõua, et kergendatud uus karistus vastaks nimelt karistuse liigi kui ka määra suhtes karistusele, millist võidi sama süüteo eest määrata endise, äramuudetud kriminaalseaduse järgi, ja 2), et karistuse kergendamise eelduseks on küll endine kergem ähvardav karistus, võrreldes rakendamise momendil kehtiva kriminaalseaduse ähvardava karistusega, aga kergendamine ise teostub arvestamata endise karistuse suurust, ainuüksi KrS § 53 korras ja selle seaduse piirides. Sellest aga omakorda tuleb järeldada, et uue karistuse kergendamine, KrS § 11 lg. 2. põhjal, on võimalik ainult siis, kui vastav eriosaline kriminaalseadus võimaldab, oma sanktsiooni struktuuri tõttu, KrS § 53 tarvitamist. Õige on, et peaaegu kõikide praegusel ajal kehtivate kriminaalseaduste sanktsioonid kuuluvad nn. relatiiv määramata sanktsiooni tüüpi (üldtuntud valemi järgi — „mitte üle“) ja nende suhtes on vabalt rakendatav ka KrS § 53 ettenähtud karistuste kergendamise kord. Kuid erandina leiduvad kehtivate kriminaalseaduste hulgas ka seesugused, millede sanktsioonid kuuluvad nn. absoluut määratud sanktsioonide tüüpi. Neil juhtudel on sanktsioonis karistus täpselt määratud ja kohtul ei ole mingit võimalust jäetud neid üksikjuhtude kohaselt ei kergendada ega raskendada. Järelikult ei ole säärase sanktsioonide puhul üldse rakendatav KrS § 53. Sellest aga järeldus, et seesuguste sanktsioonide puhul uutes kriminaalseadustes ei saa rakendada ka KrS § 11 2. lõiget. Nende kriminaalseaduste suhtes jääb üle vaid KrS § 11 1. lõike kohaldamine, seega tuleb ka siinkohal uut kriminaalseadust tarvitada, aga juba arvestamata asjaolu, kas endine süüteo toimepanemise ajal kehtinud kriminaalseadus nägi ette raskemat, samasugust või kergemat karistust. Viimasena-kirjeldatud kriminaalseaduste hulka kuulub ka MKS § 83. Selles ettenähtud sanktsioonid kuuluvad absoluut määratud sanktsioonide tüüpi, kõigest sellest eespool-tuletatud järeldustega. Selle kõige tõttu ringkonnakohus võis käesolevas asjas karistust määrata arvestades ainuüksi MKS § 83. Asudes teisele seisukohale on ringkonnakohus rikkunud KrS § 11 ja MKS § 83, mispärast ringkonnakohtu otsus ka jösse astuda ei või.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas:** Tallinna Ringkonnakohtu otsus 13. novembrist 1935. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

1938. a. ilmub juriidiline ajakiri

„ÕIGUS“

üheksateistkümnendat aastat.

TOIMETUS:

R. Räägo (peatoimetaja), E. Ein, K. Grau,
T. Grünthal, J. Kleesment, A.-T. Kliimann,
H. Kadari, E. Maddissoo, A. Palvadre,
K. Parts, J. Uluots, A. Mägi (toimetuse
sekretär).

Sisuks juriidilised artiklid, kodu- ja välismaa seadus-
andluse ülevaade, kodu- ja välismaa kohtute tegelus;
eriti rõhutatakse Riigikohtu tegeluse käsitlemist.

Lisana annab „Õigus“ Riigikohtu
1936. ja 1937. a. otsuseid.

Lähemateks kaastöolisteks on Tartu Ülikooli Õigus-
teaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad
kohtutegelased jne.

Aasta jooksul ilmub 10 numbrit.

Tellimishind: **8 krooni** aastas, üksiknumber **85 s.**

On veel saadaval ajakirja kõik eelmised aastakäigud (1920. a.
—1937. a. ühes lisadega) hinnaga kr. 103.50. Üksikaastakäike
ühes vastavate lisadega on saadaval hinnaga: 1920 a. — kr. 1.50;
1921. a. — kr. 3; 1922. a. nr-d 5–8 — kr. 4; 1923. ja 1924. a.
à kr. 4; 1925., 1926., 1927. ja 1928. a. à kr. 4.50; 1929., 1930.,
1931., 1932., 1933., 1934. ja 1935. a. à kr. 7; 1936. ja 1937. a.
à kr. 8.

Toimetuse ja talituse aadress: **Tartu, Lai tän. 34.**

Toimetuse sekretäri kõnetunnid sealsamas
iga kolmap. ja reede kell 12–13.

Toimetuse sekretäri kodune telef. nr. 14-91.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.